

Spis treści

1. WPROWADZENIE	4
1.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE.....	4
1.2. PODSTAWY PRAWNE	4
1.3. CEL I ZAKRES PROGRAMU	5
1.4. TERMINOLOGIA.....	6
1.4.1. TERMINOLOGIA Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	6
1.4.2. TERMINOLOGIA Z ZAKRESU GOSPODARKI WODNO ŚCIEKOWEJ	9
1.5. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU.....	11
1.5.1. POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA	11
1.5.2. STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020.....	12
1.5.3. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO	13
1.5.5. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU WRZESIŃSKIEGO	26
2. STREFA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA	28
2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA	28
2.2. ROZWÓJ GOSPODARCZY	31
2.3. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW	33
2.4. ZABYTKI	34
3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	38
3.1. SYSTEM TRANSPORTU I KOMUNIKACJI	38
3.4. GOSPODARKA ENERGETYCZNA I GAZYFIKACJA	45
3.5. ENERGIA ODNAWIALNA	46
3.6. SYSTEM GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI	49
4. INWENTARYZACJA ZASOBÓW I SKŁADNIKÓW PRZYRODY.....	54
4.1.GEOLOGIA I GEOMORFOLOGIA	54
4.2.SUROWCE MINERALNE GMINY	54
4.3.GLEBY	55
4.4.WARUNKI KLIMATYCZNE.....	57
4.5.POWIETRZE ATMOSFERYCZNE	57
4.6.WODY PODZIEMNE.....	60
4.7. WODY POWIERZCHNIOWE.....	63
4.8.CHARAKTERYSTYKA ELEMENTÓW PRZYRODY OŻYWIONEJ.....	65
5. GŁÓWNE ŹRÓDŁA ZAGROZEŃ ŚRODOWISKA W MIEŚCIE I GMINIE WRZESŃNIA.....	70
5.1. PRZYRODA.....	70
5.2. ZAGROŻENIA WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH.....	71
5.3.ZAGROŻENIA POWIETRZA.....	76
5.4.HAŁAS	77
5.5.PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE	77
5.6. GLEBA I POWIERZCHNIA TERENU.....	81
5.7. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII.....	83
6.1.WSTĘP.....	85
6.2. CEL NADRZĘDNY	85
6.3. CELE SYSTEMOWE.....	85
6.3.1. ZASOBY PRZYRODY	86
6.3.2. ZASOBY WODNE	87
6.3.3. POWIETRZE ATMOSFERYCZNE	88
6.3.4. HAŁAS	89
6.3.5. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE.....	89

6.3.7. ENERGIA ODNAWIALNA	91
6.3.8. POWAŻNE AWARIE	92
6.3.9. EDUKACJA EKOLOGICZNA	93
7. HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY	100
8. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACJI PROGRAMU.....	119
8.1. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REGLAMENTUJĄCE MOŻLIWOŚCI KORZYSTANIA ZE ŚRODOWISKA.....	119
8.2. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY FINANSOWE.....	119
8.3. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY KARNE I ADMINISTRACYJNE	120
8.4. UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O ŚRODOWISKU.....	120
9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	121
9.1.FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ	121
9.2. FUNDUSZE UNII EUROPEJSKIEJ.....	123
9.3. BANKI.....	125
10. UWARUNKOWANIA REALIZACJI PROGRAMU	126
11. WDRAŻANIE I MONITORING PROGRAMU	127
12. WSKAŹNIKI EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU	128

1. WPROWADZENIE

1.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Ustawa Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 (Dz.U.2013.1232 j.t. ze zm.) nakłada na zarząd województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, obowiązek sporządzania odpowiednio wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, które następnie są uchwalane przez sejmik województwa, radę powiatu lub radę gminy (art.17-18).

Programy ochrony środowiska podlegają aktualizacji nie rzadziej, niż co 4 lata i określają cele ekologiczne, priorytety, harmonogram działań proekologicznych oraz źródła finansowania niezbędne do osiągnięcia postawionych celów.

1.2. PODSTAWY PRAWNE

W opracowaniu uwzględniono wymagania obowiązujących przepisów prawnych dotyczących zagadnień ochrony środowiska. Podstawę prawną aktualizacji Programu stanowią wymienione poniżej ustawy oraz akty wykonawcze do tych ustaw:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2013.1232 j.t. ze zm.);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2013.1235 j.t. ze zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2013.627 j.t. ze zm.);
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U.2013.1399 j.t.);
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U.2012.145 j.t. ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r., Nr 123 poz. 858 ze zm.);
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r., Nr 12 poz. 59 ze zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 nr 163 poz. 981);
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 poz. 21 ze zm.);

- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U.2013.1205 j.t.);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U.2013.1409 j.t.);
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2007 r., Nr 147 poz.1033 ze zm.);
- Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U.2013.686 j.t.);
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U.2012.647 j.t. ze zm.);
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U.2013.856 j.t.).

1.3. CEL I ZAKRES PROGRAMU

Celem opracowania jest „Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Września na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021” będący aktualizacją „Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Września na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014-2017”.

Ochrona środowiska przyrodniczego jest jedną z głównych dróg prowadzących do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, należy jednak pamiętać, że nie jedyną. O w pełni zrównoważonym rozwoju można mówić, po osiągnięciu czterech ładów:

- ekologicznego,
- społecznego,
- ekonomicznego (gospodarczego),
- przestrzennego.

Podstawowym narzędziem osiągnięcia ładu ekologicznego jest ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego. Ład społeczny może być osiągnięty np. poprzez akceptację mieszkańców dla proponowanych i podejmowanych działań. Ład gospodarczy osiąga się poprzez kształtowanie odpowiedniej struktury gospodarki, ograniczanie bezrobocia. Ład przestrzenny wiąże się np. z odpowiednią lokalizacją terenów przemysłowych, mieszkaniowych, komunikacyjnych i innych.

Opracowanie oraz uchwalenie dokumentu przez Radę Miejską we Wrześni pozwoli na wypełnienie przez Burmistrza ustawowego obowiązku oraz przyczyni się do poprawy i uporządkowania zarządzania środowiskiem na terenie miasta i gminy, poprawy jakości życia mieszkańców, poprawy jakości środowiska naturalnego gminy i miasta oraz jego zrównoważonego rozwoju.

Aby osiągnąć wyznaczony nadrzędny cel w opracowaniu zawarto diagnozę stanu środowiska naturalnego na terenie miasta i gminy Września, główne problemy ekologiczne oraz sposoby ich rozwiązania łącznie z harmonogramem działań i źródłami ich finansowania.

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Września będzie wykorzystany do:

- Strategicznego zarządzania gminą w zakresie ochrony środowiska,
- Racjonalnej gospodarki przestrzennej i rozwoju przedsiębiorczości zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- Tworzenia programów operacyjnych,
- Planowania budżetu,
- Ubiegania się o fundusze celowe ze źródeł krajowych i Unii Europejskiej,
- Działań w zakresie edukacji ekologicznej.

Zakres merytoryczny Programu Ochrony Środowiska określają „Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” sporządzone przez Ministerstwo Środowiska (Warszawa, grudzień 2002 r.).

1.4. TERMINOLOGIA

Program Ochrony Środowiska wymusza na wszystkich uczestnikach procesów decyzyjnych i inwestycyjnych zastosowanie jednakowej terminologii dotyczącej całokształtu ochrony środowiska. Poniżej podane zostały znaczenia zwrotów użytych w opracowaniu.

1.4.1. TERMINOLOGIA Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA

OCHRONA ŚRODOWISKA - rozumie się przez to podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiających zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona ta polega w szczególności na:

- racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,
- przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

RÓWNOWAGA PRZYRODNICZA - jest to taki stan, w którym na określonym obszarze istnieje równowaga we wzajemnym oddziaływaniu: człowieka, składników przyrody żywej i układu warunków siedliskowych tworzonych przez składniki przyrody nieożywionej.

ŚRODOWISKO - rozumie się przez to ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, zwierzęta i rośliny, krajobraz oraz klimat.

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ - rozumie się przez to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

EMISJA - rozumie się przez to wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi:

- substancje,
- energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne,
- dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz.

OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU - jest terenem chronionym ze względu na wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwości zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem lub istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne. Celem tworzenia obszarów chronionego krajobrazu może być w szczególności zapewnienie powiązania terenów poddanych ochronie w system obszarów chronionych.

ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO - rozumie się przez to również oddziaływanie na zdrowie ludzi.

ORGAN OCHRONY ŚRODOWISKA - rozumie się przez to organy administracji powołane do wykonywania zadań publicznych z zakresu ochrony środowiska.

ORGANIZACJA EKOLOGICZNA - rozumie się przez to organizacje społeczne, których statutowym celem jest ochrona środowiska.

POMNIKI PRZYRODY - to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie.

POWAŻNA AWARIA - rozumie się przez to zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące

do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

POWIERZCHNIA ZIEMI - rozumie się przez to naturalne ukształtowanie terenu, glebę oraz znajdującą się pod nią ziemię do głębokości oddziaływania człowieka, z tym, że pojęcie „gleba” oznacza górną warstwę litosfery, złożoną z części mineralnych, materii organicznej, wody, powietrza i organizmów, obejmującą wierzchnią warstwę gleby i podglebie.

POWIETRZE - rozumie się przez to powietrze znajdujące się w troposferze, z wyłączeniem wnętrza budynków i miejsc pracy.

POZIOM HAŁASU - rozumie się przez to równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB).

POZIOM SUBSTANCJI W POWIETRZU - rozumie się przez to stężenie substancji w powietrzu w odniesieniu do ustalonego czasu lub opad takiej substancji w odniesieniu do ustalonego czasu i powierzchni.

STANDARD EMISYJNY - rozumie się przez to dopuszczalne wielkości emisji.

SUBSTANCJA NIEBEZPIECZNA - rozumie się przez to jedną lub więcej substancji albo mieszaniny substancji, które ze względu na swoje właściwości chemiczne, biologiczne, lub promieniotwórcze mogą, w razie nieprawidłowego obchodzenia się z nimi, spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi lub środowiska; substancją niebezpieczną może być surowiec, produkt, półprodukt, odpad, a także substancja powstała w wyniku awarii.

UCIĄŻLIWOŚĆ - zjawiska wpływające ujemnie na stan otaczającego środowiska, które utrudniają lub pogarszają komfort życia ludzi, np. hałas, drgania, zanieczyszczenie powietrza itp. Przekroczenie dopuszczalnych wartości parametrów, charakteryzujących stan środowiska (np. ekwiwalentny poziom hałasu A lub norm jakości powietrza), stwarza zagrożenie zdrowia ludzi lub degradacji środowiska. Prawo nakłada na organy administracji państwowej i samorządowej (np. wojewodów, starostów, gminy oraz Państwową Inspekcję Sanitarną) obowiązek kontroli, ograniczania lub eliminowania uciążliwości. Podmioty gospodarcze są zobowiązane do stosowania rozwiązań technologicznych, które spełniają wymagania ochrony środowiska.

UŻYTKI EKOLOGICZNE - rozumie się przez to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych typów środowisk i ich zasobów genowych. Należą do nich: torfowiska, bagna, nieużytkowane łąki i sady, drobne zbiorniki śródpolne i śródleśne, kępy drzew i krzewów, skarpy, jary i wąwozy, trzcinowiska itp.

WIELKOŚĆ EMISJI - rozumie się przez to rodzaj i ilość wprowadzanych substancji lub energii w określonym czasie oraz stężenia lub poziomy substancji lub energii, w szczególności w gazach odlotowych, wprowadzanych ściekach oraz wytwarzanych odpadach.

ZAKŁAD - rozumie się przez to jedną lub kilka instalacji wraz z terenem, do którego prowadzący instalacje posiada tytuł prawny, oraz znajdującymi się na nim urządzeniami.

ZANIECZYSZCZENIE - rozumie się przez to emisję, która jest szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, powoduje szkodę w dobrach materialnych, pogarsza walory estetyczne środowiska lub koliduje z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska.

1.4.2. TERMINOLOGIA Z ZAKRESU GOSPODARKI WODNO ŚCIEKOWEJ

ŚCIEKI - rozumie się przez to wprowadzane do wód lub do ziemi:

- Wody zużyte na cele bytowe lub gospodarcze,
- Ciekłe odchody zwierzęce, z wyjątkiem gnojówki i gnojowicy przeznaczonych do rolniczego wykorzystania w sposób i na zasadach określonych w przepisach o nawozach i nawożeniu,
- Wody opadowe lub roztopowe, ujęte w systemy kanalizacyjne, pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych, w tym z centrów miast, terenów przemysłowych i składowych, baz transportowych oraz dróg i parkingów o trwałej nawierzchni,
- Wody odciekowe ze składowisk odpadów, wykorzystane solanki, wody lecznicze i termalne,
- Wody pochodzące z odwodnienia zakładów górniczych, z wyjątkiem wód wprowadzanych do górotworu, jeżeli rodzaje i ilość substancji zawartych w wodzie wprowadzanej do górotworu są tożsame z rodzajami i ilością substancji zawartymi w pobranej wodzie,
- Wody wykorzystane, odprowadzane z obiektów gospodarki rybackiej, jeżeli występują w nich nowe substancje lub zwiększone zostaną ilości substancji w stosunku do zawartych w pobranej wodzie.

ŚCIEKI BYTOWE - rozumie się przez to ścieki z budynków przeznaczonych na pobyt ludzi, z osiedli mieszkaniowych oraz z terenów usługowych, powstające w szczególności w wyniku ludzkiego metabolizmu oraz funkcjonowania gospodarstw domowych.

ŚCIEKI KOMUNALNE - rozumie się przez to ścieki bytowe lub mieszaninę ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi.

ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE - rozumie się przez to ścieki odprowadzane z terenów, na których prowadzi się działalność handlową lub przemysłową albo składową, niebędące ściekami bytowymi lub wodami opadowymi.

INSTALACJE - przez to rozumie się:

- Stacjonarne urządzenie techniczne,
- Zespół stacjonarnych urządzeń technicznych powiązanych technologicznie, do których tytułem prawnym dysponuje ten sam podmiot i położonych na terenie jednego zakładu,
- Obiekty budowane, które nie są urządzeniami technicznymi ani ich zespołami, których eksploatacja może spowodować emisję.

PRZEDSIĘBIORSTWO WODNO-KANALIZACYJNE – firma prowadząca działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków, oraz gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące tego rodzaju działalność.

URZĄDZENIA WODNE - rozumie się przez to urządzenia służące kształtowaniu zasobów wodnych oraz korzystaniu z nich, a w szczególności:

- Budowle: piętrzące, upustowe, przeciwpowodziowe i regulacyjne, a także kanały i rowy,
- Obiekty zbiorników i stopni wodnych,
- Stawy,
- Obiekty służące do ujmowania wód powierzchniowych oraz podziemnych,
- Obiekty energetyki wodnej,
- Wyloty urządzeń kanalizacyjnych służące do wprowadzania ścieków do wód,
- Stałe urządzenia służące do połowu ryb lub do pozyskiwania innych organizmów wodnych,
- Mury oporowe, bulwary, nabrzeża, pomosty, przystanie, kąpieliska,
- Stałe urządzenia służące do dokonywania przewozów międzybrzegowych.

EUTROFIZACJA - rozumie się przez to wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód.

SIEĆ - przewody wodociągowe lub kanalizacyjne wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda lub którymi odprowadzane są ścieki, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego.

URZĄDZENIA KANALIZACYJNE - sieci kanalizacyjne, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków.

URZĄDZENIA WODOCIĄGOWE - ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody.

PRZYŁĄCZE KANALIZACYJNE - odcinek przewodu łączącego wewnętrzną instalację kanalizacyjną w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku - od granicy nieruchomości.

URZĄDZENIE POMIAROWE - przyrząd pomiarowy mierzący ilość odprowadzanych ścieków, znajdujący się na przyłączy kanalizacyjnym.

PRZYŁĄCZE WODOCIĄGOWE - odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym.

1.5. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU

1.5.1. POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA

Wiodącą zasadą Polityki Ekologicznej Państwa jest przyjęta w Konstytucji RP zasada zrównoważonego rozwoju, której istotą jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych, co oznacza konieczność integrowania zagadnień ochrony środowiska z polityką w poszczególnych dziedzinach gospodarki. Zasada ta ma za zadanie zapewnić taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym w celu równoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń, następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

Programy ochrony środowiska pełnią szczególną rolę w systemie dokumentów realizujących wymagania zrównoważonego rozwoju, określają, bowiem priorytety ekologiczne i warunki ich osiągnięcia. Oprócz tej konstytucyjnej zasady, w Polityce Ekologicznej zawarto również szereg innych, przetransponowanych następnie do Prawa ochrony środowiska. Są to m.in.:

- **zasada zapobiegania zanieczyszczeniom** - każdy, kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko jest zobowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu;
- **zasada przezorności** - każdy, kto podejmuje działalność, której szkodliwe oddziaływanie nie jest jeszcze w pełni rozpoznane jest zobowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze;
- **zasada zanieczyszczający płaci** - każdy, kto powoduje zanieczyszczenie środowiska ponosi koszty usunięcia tego zanieczyszczenia, a kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu;
- **zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi** - polityki, strategie, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju;
- **zasada jawności informacji o środowisku i jego ochronie** - każdy ma prawo do informacji o środowisku i jego ochronie na warunkach określonych ustawą;
- **zasada uspołecznienia procesu decyzyjnego** - każdy w przypadkach określonych w ustawie ma prawo do uczestniczenia w postępowaniu w sprawie wydania decyzji z zakresu ochrony środowiska lub przyjęcia projektu polityki, strategii, planu lub programu rozwoju i restrukturyzacji oraz projektu studium i planu zagospodarowania przestrzennego, oraz zasady zawarte w Polityce Ekologicznej w tym zasada: regionalizacji, stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT), subsydiarności, klauzul zabezpieczających oraz skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej (oznaczającej w praktyce potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu).

1.5.2. STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020

Cel II.6. Strategii Rozwoju Kraju 2020 został określony jako: **Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.**

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju 2020 osiągnięcie zrównoważonego rozwoju poprzez harmonijne połączenie wzrostu gospodarczego z wymogami ochrony środowiska stanowić będzie dla Polski w najbliższym dziesięcioleciu jedno z głównych wyzwań rozwojowych.

Zachowanie zasobów przyrodniczych w stanie nie pogorszonym, a docelowo zwiększenie ich trwałości i jakości, nie może być traktowane jako bariera w rozwoju kraju. Jest to warunek konieczny dla dalszej poprawy jakości życia, realizacji prawa dostępu człowieka do środowiska w dobrym stanie. Podstawowym zadaniem staje się z jednej strony sprostanie rosnącemu zapotrzebowaniu na surowce i energię, z drugiej zaś – znajdowanie takich rozwiązań, by maksymalnie ograniczyć negatywny wpływ na środowisko, nie hamując przy tym wzrostu gospodarczego, ale kreując nowe bodźce dla jego pobudzenia, zwłaszcza na terenach niezurbanizowanych.

Rosnące zapotrzebowanie na surowce i energię wynika przede wszystkim ze zmian społeczno-gospodarczych na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, powiązanych z szybkim wzrostem gospodarczym oraz rosnącym poziomem życia i ma charakter trwały. Działania koncentrować się więc powinny na ograniczaniu energo- i materiałochłonności gospodarki, przy maksymalizacji efektu ekonomicznego. Takie podejście powinno umożliwić dostarczanie niezbędnej do rozwoju ilości surowców i energii, przy zmniejszeniu negatywnego wpływu na środowisko.

W Strategii określono następujące priorytetowe kierunki interwencji publicznej w zakresie bezpieczeństwa energetycznego i środowiska:

- II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami,
- II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej,
- II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii,
- II.6.4. Poprawa stanu środowiska,
- II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu.

1.5.3. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Cele i kierunki polityki ekologicznej województwa zawarte w Programie są zgodne z Polityką Ekologiczną Państwa. Dla poszczególnych elementów środowiska wyznaczono oddzielne cele i kierunki w perspektywie do 2023 r. Systematyczna realizacja zadań cząstkowych ma na celu poprawę jakości środowiska jako całości. Zadania wyznaczono z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych, priorytetów środowiskowych oraz możliwości ekonomicznych.

Cel do 2023 roku w zakresie ochrony przyrody:

*Zachowanie różnorodności biologicznej i jej racjonalne użytkowanie
oraz stworzenie spójnego systemu obszarów chronionych*

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Rozbudowa systemu obszarów chronionych w województwie wielkopolskim.
2. Opracowanie planów ochrony obszarów chronionych.
3. Tworzenie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000.
4. Utrzymanie różnorodności siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.
5. Utrzymanie różnorodności gatunków, w tym opracowanie i wdrażanie planów ochrony dla gatunków zagrożonych.
6. Wzmocnienie znaczenia ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
7. Wdrażanie programów rolnośrodowiskowych.
8. Renaturalizacja i poprawa stanu zniszczonych ekosystemów, zwłaszcza wodno-błotnych, rzecznych i leśnych.
9. Prowadzenie szkoleń i edukacji ekologicznej w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.
10. Ochrona korytarzy ekologicznych i przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej.
11. Utrzymanie i rozwój terenów zieleni.

Cel do 2023 roku w zakresie ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów:

Prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej i zwiększanie lesistości

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Realizacja zrównoważonej gospodarki leśnej.
2. Tworzenie spójnych kompleksów leśnych, szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów.
3. Ujmowanie w dokumentach planistycznych gruntów do zalesień, wyznaczanie w mpzp granic polno-leśnych.
4. Zalesianie nieefektywnych (nieprzydatnych rolnictwu) gruntów rolnych.

5. Ochrona różnorodności biologicznej lasów.
6. Doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów.
7. Doskonalenie ekonomiczne i przyrodnicze lasów prywatnych.
8. Realizacja gospodarki leśnej w oparciu o plany urzędzenia lasów i uproszczone plany urzędzenia lasów, szczególnie dla lasów prywatnych.
9. Kontynuacja i rozwój monitoringu środowiska leśnego w celu rozpoznania stanu lasu, przeciwdziałania pożarom, rozwojowi szkodników i chorób.
10. Prowadzenie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju przez nadleśnictwa (tworzenie izb przyrodniczych, leśnych ścieżek dydaktycznych, innych form edukacji przyrodniczej) oraz inne podmioty w tym organizacje i stowarzyszenia.
11. Kontynuacja zadań z zakresu gospodarki wodnej na terenach leśnych – realizacja programu małej retencji.
12. Systematyczna zmiana struktury wiekowej i składu gatunkowego drzewostanów, w celu dostosowania ich do charakteru siedliska i zwiększenia różnorodności genetycznej i biologicznej biocenoz leśnych.
13. Odbudowa zniekształconych siedlisk leśnych.
14. Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego gmin.

Cel do 2023 roku w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi:

Zrównoważone użytkowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i suszą

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Realizacja harmonogramu wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej w regionie wodnym Warty.
2. Wdrażanie Dyrektywy Powodziowej w regionie wodnym Warty.
3. Objęcie ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów zalewowych rzek.
4. Przebudowa, rozbudowa i budowa wałów przeciwpowodziowych.
5. Budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych.
6. Odbudowa zniszczonych obiektów hydrotechnicznych.
7. Realizacja programu małej retencji.
8. Modernizacja melioracji szczegółowych.
9. Budowa przepławek dla ryb.

10. Bieżące utrzymywanie właściwego stanu technicznego urządzeń ochrony przeciwpowodziowej, głównie obwałowań obszarów zalewowych i zbiorników retencyjnych, a także stacji pomp.
11. Utrzymywanie właściwego stanu urządzeń melioracji podstawowej i szczegółowej, w tym udrażnianie koryt rzek.

Cel do 2023 roku w zakresie ochrony powierzchni ziemi:

Ochrona i racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi oraz rekultywacja terenów zdegradowanych

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Przestrzeganie zasad dobrej praktyki rolniczej (KDPR) w zakresie ochrony gleb użytkowanych rolniczo.
2. Wdrażanie programów rolnośrodowiskowych uwzględniających działania prewencyjne w zakresie ochrony gleb, w tym erozji gleb.
3. Wspieranie i rozwijanie rolnictwa ekologicznego.
4. Ochrona gruntów ornych zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych.
5. Minimalizacja negatywnego wpływu działalności gospodarczej na stan powierzchni ziemi.
6. Kontynuacja i rozwój monitoringu środowiska glebowego w województwie.
7. Prowadzenie rejestru terenów zdegradowanych.
8. Rewitalizacja terenów zdegradowanych.
9. Identyfikacja obszarów osuwiskowych oraz rezygnacja z wprowadzania nowej oraz utrwalania istniejącej zabudowy na terenach zagrożonych osuwiskami.

Cel do 2023 roku w zakresie gospodarowania zasobami geologicznymi:

Zrównoważone użytkowanie zasobów kopalni oraz ochrona środowiska w trakcie ich eksploatacji

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Kontynuowanie prac w zakresie poszukiwania, rozpoznania i dokumentowania złóż kopalni.
2. Uwzględnianie ochrony złóż kopalni w opracowaniach planistycznych.
3. Sukcesywna rekultywacja i zagospodarowanie terenów po eksploatacji kopalni.

Cele do 2023 roku w zakresie jakości wód i gospodarki wodno-ściekowej:

*Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska wodnego
Usprawnienie systemu zaopatrzenia w wodę*

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Budowa nowych i przebudowa istniejących oczyszczalni ścieków wraz z systemami gospodarowania osadami ściekowymi.
2. Budowa nowych i przebudowa istniejących systemów kanalizacji zbiorczej.
3. Budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, na terenach gdzie budowa systemów zbiorczych jest nieuzasadniona ze względu na uwarunkowania techniczne lub ekonomiczne.
4. Rozbudowa infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej w zakładach przemysłowych.
5. Realizacja programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.
6. Rozbudowa sieci wodociągowej, budowa nowych i modernizacja istniejących ujęć i stacji uzdatniania wody.
7. Kontrola stanu funkcjonowania i obsługi bezodpływowych zbiorników na ścieki bytowe oraz oczyszczalni przydomowych.

Cel do 2023 roku z zakresie jakości powietrza:

*Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza
oraz standardów emisyjnych z instalacji, wymaganych przepisami prawa*

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Osiągnięcie poziomów dopuszczalnych i docelowych niektórych substancji w powietrzu poprzez wdrożenie programów ochrony powietrza.
2. Wzmocnienie systemu monitoringu powietrza.
3. Ograniczenie niskiej emisji ze źródeł komunalnych, w tym eliminowanie węgla jako paliwa w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych i zastępowanie go innymi, bardziej ekologicznymi nośnikami ciepła, w tym z odnawialnych źródeł energii (np. wody geotermalne, energia słoneczna, energia wiatrowa, energia biomasy z lokalnych źródeł).

4. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych.
5. Wprowadzanie zintegrowanej gospodarki energetycznej w miastach poprzez wykorzystanie do celów komunalnych ciepła odpadowego z elektrociepłowni i kotłowni zakładowych.
6. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
7. Modernizacja układów technologicznych ciepłowni i elektrociepłowni, w tym wprowadzanie nowoczesnych technik spalania.
8. Instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesie spalania, a także poprawa sprawności obecnie funkcjonujących urządzeń redukujących zanieczyszczenia.

Cel do 2023 roku w zakresie hałasu:

Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Realizacja programów ochrony środowiska przed hałasem.
2. Systematyczna aktualizacja map akustycznych i programów ochrony środowiska przed hałasem.
3. Rozszerzanie monitoringu hałasu w środowisku, szczególnie na terenach będących pod wpływem oddziaływania określonej kategorii dróg, linii kolejowych oraz terenów wskazanych w powiatowych programach ochrony środowiska.
4. Realizacja inwestycji zmniejszających narażenie na hałas komunikacyjny (budowa obwodnic, modernizacja szlaków komunikacyjnych, budowa ekranów akustycznych, rewitalizacja odcinków linii kolejowych i wymiana taboru na mniej hałaśliwy itp.).
5. Dalsze ograniczanie emisji hałasu pochodzącego z sektora gospodarczego, m.in. poprzez kontrole przestrzegania dopuszczalnej emisji hałasu, wprowadzanie urządzeń ograniczających emisję hałasu).
6. Przestrzeganie wartości dopuszczalnych poziomów hałasu w odniesieniu do nowo zagospodarowywanych terenów: stosowanie w planowaniu przestrzennym zasady strefowania.

Cel do 2023 roku w zakresie pól elektromagnetycznych:

Stała kontrola potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych oraz minimalizacja ich oddziaływania na zdrowie człowieka i środowisko

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Kontynuacja badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia polami elektromagnetycznymi oraz poszerzenie wiedzy na temat stopnia ich oddziaływania.
2. Wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami elektromagnetycznymi.
3. Opracowanie i wdrożenie systemu pomiarów i ich ewidencji (baza danych w systemie GIS) w celu monitorowania zmian wielkości i stopnia zagrożenia środowiska polami elektromagnetycznymi.
4. Preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji źródeł pól elektromagnetycznych.
5. Edukacja ekologiczna nt. rzeczywistej skali zagrożenia emisją pól elektromagnetycznych.

Cel do 2023 roku w zakresie poważnych awarii przemysłowych:

Minimalizacja skutków poważnych awarii przemysłowych dla ludzi i środowiska

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych, w tym transportu materiałów niebezpiecznych.
2. Bezpieczny transport materiałów niebezpiecznych, w tym minimalizacja transportu substancji niebezpiecznych przez obszary zamieszkałe.
3. Usuwanie skutków zagrożeń środowiska oraz bezpieczne, tymczasowe magazynowanie odpadów powstałych w czasie usuwania skutków poważnej awarii.
4. Wsparcie jednostek straży pożarnej w zakresie wyposażenia do prowadzenia działań ratowniczych, zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom oraz zagrożeniom środowiska i zdrowia człowieka wynikającym z nadzwyczajnych zdarzeń.

Cel do 2023 roku w zakresie edukacji dla zrównoważonego rozwoju:

Kształtowanie postaw ekologicznych mieszkańców województwa wielkopolskiego, zagwarantowaniem szerokiego dostępu do informacji o środowisku oraz zrównoważona polityka konsumpcyjna

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Prowadzenie działań związanych z edukacją dla zrównoważonego rozwoju przez jednostki samorządu terytorialnego.
2. Wspieranie merytoryczne i finansowe działań z zakresu edukacji ekologicznej prowadzonej w szkołach, parkach krajobrazowych i narodowych oraz promowanie aktywnych form edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży.
3. Współpraca samorządów wszystkich szczebli z mediami regionalnymi i lokalnymi w zakresie prezentacji stanu środowiska i pozytywnych przykładów działań podejmowanych na rzecz jego ochrony.
4. Wspieranie działalności Ośrodków Edukacji Przyrodniczej prowadzonej przez Parki Narodowe, Parki Krajobrazowe współpracujące z placówkami akademickimi i instytutami badawczymi oraz organizacjami naukowymi.
5. Promowanie materiałów/wydawnictw w zakresie edukacji ekologicznej.
6. Udział przedstawicieli administracji publicznej szczebla wojewódzkiego i lokalnego oraz przedstawicieli przedsiębiorstw w szkoleniach z zakresu publicznego dostępu do informacji o środowisku.
7. Promowanie postaw opartych na idei zrównoważonej i odpowiedzialnej konsumpcji.

Cel do 2023 roku w zakresie uwzględniania zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych:

Zapewnienie włączenia celów ochrony środowiska do wszystkich sektorowych dokumentów strategicznych i przeprowadzenia oceny wpływu ich realizacji na środowisko przed ich zatwierdzeniem

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Zapewnienie spójności celów określonych w dokumentach strategicznych z kierunkami działań określonymi w programach ochrony powietrza.
2. Objęcie dokumentów polityk/strategii/programów/planów sektorowych (zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku) strategicznymi ocenami oddziaływania na środowisko.
3. Popularyzacja szkoleń w zakresie metodologii wykonywania i oceniania prognoz skutków oddziaływania na środowisko dla dokumentów strategicznych.

Cel do 2023 roku w zakresie aspektów ekologicznych w planowaniu przestrzennym:

Kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, sprzyjającej równoważeniu wykorzystania walorów przestrzeni z rozwojem gospodarczym wzrostem jakości życia i trwałym zachowaniem wartości środowiska

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Brak wszystkich wymaganych planów zagospodarowania przestrzennego.
2. Wprowadzenie w planach zagospodarowania przestrzennego dopuszczalnych sposobów ogrzewania, dla obszarów, w których stwierdzone zostały przekroczenia poziomów dopuszczalnych lub docelowych niektórych substancji w powietrzu.
3. Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego wymagań przepisów ochrony środowiska i gospodarki wodnej, wyników monitoringu środowiska (w szczególności w zakresie powietrza, hałasu i wód) oraz identyfikacja konfliktów środowiskowych i przestrzennych oraz sposobów zarządzania nimi.
4. Uwzględnianie progów tzw. „chłonności” środowiskowej i „pojemności” przestrzennej wraz z systemem monitorowania zmian.
5. Zachowanie korzystnych warunków w zakresie stanu środowiska na istniejących terenach o wysokich walorach.

Cel do 2023 roku w zakresie aktywizacji rynku na rzecz ochrony środowiska:

Wdrożenie mechanizmów zapewniających aktywizację rynku na rzecz ochrony środowiska

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Analiza możliwości wprowadzenia w województwie nowych rynkowych instrumentów wspierających działania w zakresie ochrony środowiska.
2. Promocja tworzenia „zielonych miejsc pracy” z wykorzystaniem środków pomocowych UE.
3. Promocja wśród mieszkańców województwa etykiet informujących o produktach ekologicznych.
4. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w prowadzeniu kampanii promocyjnych etykiet ekologicznych, zrównoważonej konsumpcji oraz tworzenia „zielonych miejsc pracy”.
5. Promocja polskich firm, zwłaszcza lokalnych, produkujących urządzenia ochrony środowiska.

Cel do 2023 roku w zakresie rozwoju badań i postępu technicznego:

Zwiększenie roli wielkopolskich placówek badawczych we wdrażaniu innowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Rozwój środowisk akademickich w zakresie rozwoju kierunków związanych z ochroną środowiska.
2. Integracja środowisk społeczno-gospodarczych regionu na rzecz innowacji.
3. Wsparcie dla powiązań o charakterze klastrów.
4. Promowanie i wspieranie przedsiębiorstw wprowadzających innowacje.

Cel do 2023 roku w zakresie odpowiedzialności za szkody w środowisku:

Wdrożenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody

Najważniejsze kierunki działań do 2023 roku:

1. Udział pracowników administracji w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku.
2. Wzmocnienie kadrowe i aparaturowe WIOŚ w Poznaniu, pozwalające na pełną realizację zadań kontrolnych.

1.5.4. PLAN GOSPODARKI ODPADAMI DLA WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO NA LATA 2012 - 2017

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Wielkopolskiego stanowić ma podstawę do budowania stabilnego i efektywnego systemu postępowania z odpadami. System ten powinien obejmować każdy etap ścieżki odpadów, rozpoczynając od sposobów zapobiegania powstawaniu odpadów, przez prawidłowe postępowanie przy zbieraniu, transporcie, odzysku oraz unieszkodliwianiu odpadów. Szczególny nacisk położono na redukcję ilości składowanych odpadów ulegających biodegradacji.

Dla poszczególnych grup odpadów sformułowano cele główne oraz szczegółowe mające na celu osiągnięcie spójnego i funkcjonalnego systemu gospodarowania odpadami.

Cele te są zgodne z zapisami KPGO 2014, Polityki Ekologicznej Państwa, Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego oraz polityki Unii Europejskiej w zakresie gospodarki odpadami.

Cele istotne z punktu widzenia niniejszego dokumentu przedstawiono poniżej.

Odpady komunalne:

Główne cele:

- Gospodarowanie odpadami w województwie w oparciu o regionalne i zastępcze instalacje do przetwarzania odpadów,
- Zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska,
- Selektywne zbieranie odpadów ulegających biodegradacji i w konsekwencji ograniczenie składowania tych odpadów,
- Zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych,
- Wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów,
- Zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie kompleksowych i racjonalnych metod gospodarowania odpadami.

Cele szczegółowe:

- Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych najpóźniej do roku 2013 oraz systemem selektywnego zbierania odpadów wszystkich mieszkańców najpóźniej do 2015 roku,
- Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji unieszkodliwianych przez składowanie. W stosunku do ilości tych odpadów wytwarzanych w województwie wielkopolskim w roku 1995, dopuszcza się do składowania następujących ilości odpadów ulegających biodegradacji:
 - w 2013 r. nie więcej niż 50%,
 - w 2020 r. nie więcej niż 35%,
- Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych i w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych na poziomie minimum 50% ich ilości wytwarzanych do końca

2020 roku. Natomiast dla roku 2013 przyjęto następujące poziomy selektywnego zbierania:

- papieru i tektury – 15%,
- szkła – 25%,
- metali – 15%,
- tworzyw sztucznych – 15%,
- Wydzielenie odpadów wielkogabarytowych ze strumienia odpadów komunalnych. Zakłada się następujący poziom systemu selektywnego gromadzenia odpadów wielkogabarytowych:
 - rok 2013: 25%,
 - rok 2020: 50%,
- Wydzielenie odpadów budowlano-remontowych ze strumienia odpadów komunalnych. Zakłada się następujące poziomy przygotowania do ponownego użycia, recyklingu oraz innych form odzysku materiałów budowlanych i rozbiórkowych:
 - rok 2020: 70%,
- Wydzielenie odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych. Zakłada się następujące poziomy selektywnego gromadzenia odpadów niebezpiecznych:
 - rok 2013: 10%,
 - rok 2020: 50%,
- Selektywne zbieranie odpadów ulegających biodegradacji kuchennych i ogrodowych. Zakłada się następujące poziomy selektywnego zbierania tych odpadów:
 - rok 2020: 20%,
- Selektywne zbieranie odpadów z terenów zielonych. Zakłada się następujące poziomy selektywnego zbierania tych odpadów:
 - rok 2013: 70%,
 - rok 2020: 90%,

Do końca 2014 r. zakłada się ograniczenie ilości odpadów składowanych do max. 60% odpadów wytworzonych.

Zużyte baterie i akumulatory

Założone cele do roku 2023:

- Rozbudowa systemu zbierania zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów, który pozwoli na osiągnięcie następujących poziomów zbierania:

- do 2012 r. – poziom zbierania zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych w wysokości co najmniej 25%,
- do 2016 r. i w latach następnych – poziom zbierania zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych, w wysokości co najmniej 45% masy wprowadzonych baterii i akumulatorów przenośnych,
- osiągnięcie poziomów wydajności recyklingu – co najmniej 65% ich masy,
- Dążenie do pełnego wykorzystania mocy przerobowych zakładów przetwarzania zużytych baterii i zużytych akumulatorów.

Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny

Założone cele do roku 2023:

- Utrzymanie poziomów odzysku i recyklingu zużytego sprzętu w wysokości:
 1. Dla zużytego sprzętu powstałego z wielkogabarytowych urządzeń gospodarstwa domowego i automatów do wydawania:
 - poziomu odzysku w wysokości co najmniej 80% masy zużytego sprzętu,
 - poziomu recyklingu części składowych, materiałów i substancji pochodzących ze zużytego sprzętu w wysokości 75% masy zużytego sprzętu;
 2. Dla zużytego sprzętu powstałego ze sprzętu teleinformatycznego, telekomunikacyjnego i audiowizualnego:
 - poziomu odzysku w wysokości co najmniej 75% masy zużytego sprzętu,
 - poziomu recyklingu części składowych materiałów i substancji pochodzących ze zużytego sprzętu w wysokości co najmniej 65% masy zużytego sprzętu;
 3. Dla zużytego sprzętu powstałego z małogabarytowych urządzeń gospodarstwa domowego, sprzętu oświetleniowego, narzędzi elektrycznych i elektronicznych z wyjątkiem wielkogabarytowych, stacjonarnych narzędzi przemysłowych, zabawek, sprzętu rekreacyjnego i sportowego oraz przyrządów do nadzoru i kontroli:
 - poziomu odzysku w wysokości co najmniej 70% masy zużytego sprzętu,
 - poziomu recyklingu części składowych, materiałów i substancji pochodzących ze zużytego sprzętu w wysokości co najmniej 50% masy zużytego sprzętu;
 4. Dla zużytych gazowych lamp wyładowczych – poziomu recyklingu części składowych, materiałów i substancji pochodzących ze zużytych lamp w wysokości co najmniej 80% masy zużytych lamp.

- Osiąganie co roku poziomu selektywnego zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (niebezpiecznych i innych niż niebezpiecznych) pochodzącego z gospodarstw domowych w wysokości co najmniej 4 kg/mieszkańca/rok.

Odpady zawierające azbest

Założone cele do roku 2023:

- Zakłada się osiaganie celów określonych w przyjętym w dniu 15 marca 2010 r. przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” oraz „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego”.

1.5.5. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU WRZESIŃSKIEGO

Celem podstawowym Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Wrzesińskiego jest: zrównoważony rozwój, który będzie realizowany poprzez właściwą politykę ochrony środowiska zintegrowaną z politykami innych dziedzin. W Programie dla Powiatu oprócz celu głównego w trzech obszarach działań przyjęto średniookresowe cele pośrednie dotyczące poszczególnych komponentów środowiska. Do każdego z celów przyporządkowane zostały kierunki działań zmierzające do osiągnięcia postawionych celów. Dla osiągnięcia wyznaczonych celów wskazano działania oraz zadania prowadzące do ich realizacji.

Obszar działań: Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i różnorodności biologicznej

Cele pośrednie, średniookresowe:

- Zahamowanie strat różnorodności biologicznej na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym i ponadgatunkowym (ekosystemów i krajobrazu),
- Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej,
- Ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe i wzrost powierzchni terenów przekazywanych do rekultywacji,
- Zmniejszenie oraz racjonalizacja bieżącego zapotrzebowania na kopaliny i wodę, a także zwiększenie skuteczności ochrony istniejących zasobów kopaliny i wód podziemnych, przed ich ilościową i jakościową degradacją.

Obszar działań: Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii.

Cele pośrednie, średniookresowe:

- Zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- Wspieranie budowy nowych odnawialnych źródeł energii,
- Dalsze zwiększenie udziału biopaliw w odniesieniu do paliw używanych w transporcie,
- Efektywna ochrona przed powodzią i suszą,
- Zmniejszenie strat energii cieplnej i zapotrzebowania na ciepło u odbiorców indywidualnych.

Obszar działań: Środowisko i zdrowie. Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Cele pośrednie, średniookresowe:

- Osiągnięcie dobrego stanu krajowych wód powierzchniowych i podziemnych,
- Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza,
- Redukcja emisji z obiektów energetycznego spalania,
- Zmniejszanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz ograniczenie skutków poważnych awarii w odniesieniu do ludzi, środowiska oraz wartości materialnych.
- Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu,
- Ochrona mieszkańców przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

2. STREFA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA

Miasto i Gmina Września położona jest w powiecie wrzesińskim, w centralnej części województwa wielkopolskiego, na skrzyżowaniu głównych szlaków komunikacyjnych ze wschodu na zachód (autostrada A2) i z północy na południe (droga krajowa nr 15).

Gmina Września graniczy z ośmioma gminami:

- od północy z gminami Czarniejewo, Niechanowo i Witkowo (powiat gnieźnieński),
- od wschodu z gminą Strzałkowo (powiat słupecki),
- od południa z gminami Kołaczkowo i Miłostaw (powiat wrzesiński),
- od zachodu z gminami Nekla (powiat wrzesiński) oraz Dominowo (powiat średzki).

Gmina Września podzielona jest na 33 sołectwa. Sołectwa wraz z liczbą mieszkańców oraz powierzchnią wymieniono w poniższej tabeli.

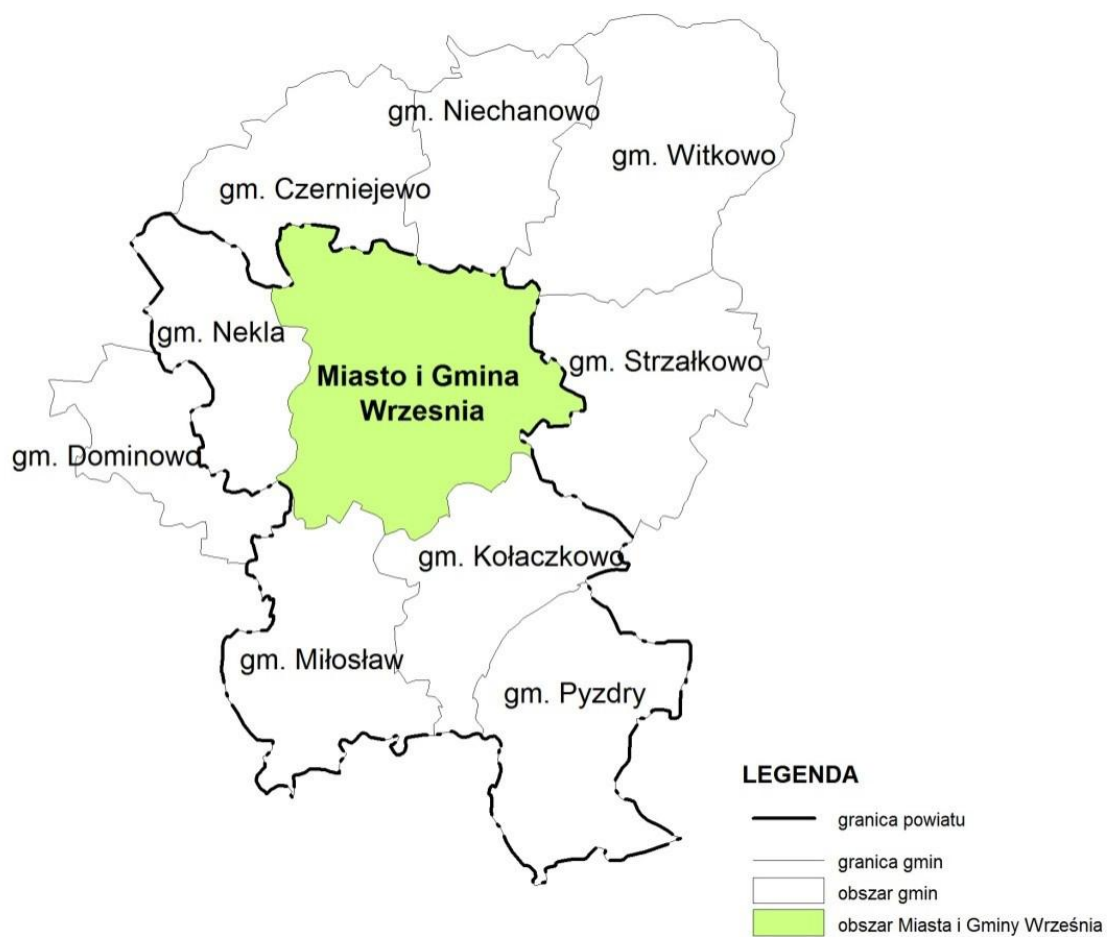
Tabela 1 Sołectwa gminy Września (stan na listopad 2013 r.)

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Powierzchnia [ha]
1	Bardo	214,00	539,90
2	Bierzglin	429,00	478,09
3	Bierzglinek	1263,00	632,41
4	Chociczka	172,00	395,00
5	Chocicza Mała	166,00	349,88
6	Chocicza Wielka	471,00	699,87
7	Chwalibogowo	782,00	962,47
8	Gonice	132,00	248,01
9	Goniczki	144,00	454,53
10	Gozdowo	593,00	1235,53
11	Gulczewo	264,00	750,52
12	Gutowo Małe	649,00	552,06
13	Gutowo Wielkie	380,00	450,47
14	Grzybowo	322,00	605,76
15	Kaczanowo	1084,00	1012,16
16	Kleparz	212,00	401,83
17	Marzenin	739,00	837,13

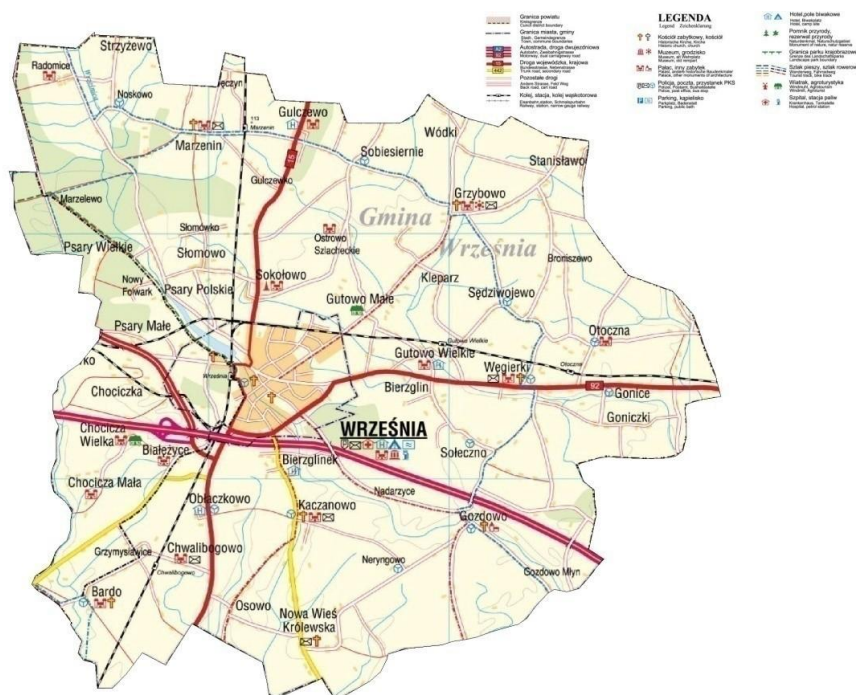
Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Powierzchnia [ha]
18	Nowa Wieś Królewska	330,00	837,75
19	Obłaczkowo	628,00	651,94
20	Osowo	188,00	427,00
21	Otoczna	345,00	618,42
22	Psary Małe	1198,00	263,02
23	Psary Polskie	912,00	281,44
24	Psary Wielkie	539,00	676,00
25	Sędziwojewo	320,00	735,28
26	Sobiesiernie	360,00	934,74
27	Sokołowo	986,00	608,86
28	Sołeczno	216,00	604,55
29	Stanisławowo	119,00	398,28
30	Strzyżewo-Noskowo	291,00	1044,31
31	Słomowo	396,00	300,87
32	Węgierki	588,00	645,43
33	Wódki	102,00	335,99
	Razem:	15534,00	19969,50

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Września

Obszar gminy zamieszkiwany jest przez ok. 44 736 mieszkańców (stan na dzień 31 XII 2013 r., stałe miejsce zameldowania).

Ryc. 1 Położenie Miasta i Gminy Września na tle powiatu wrzesińskiego.

Ryc. 2 Miasto i Gmina Września

2.2. ROZWÓJ GOSPODARCZY

W 2012 roku na terenie miasta i gminy Września zarejestrowanych było 116 podmiotów gospodarczych w sektorze publicznym i 5389 w sektorze prywatnym.

Na terenie miasta znaczny jest udział podmiotów prowadzących działalność w zakresie handlu, budownictwa oraz przetwórstwa przemysłowego. Najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych stanowią niewielkie prywatne przedsiębiorstwa prowadzące działalność usługową.

Liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na terenie miasta i gminy w poszczególnych sekcjach (wg PKD 2007) przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 2 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na terenie miasta i gminy Września (według sekcji PKD 2007 oraz sektorów własnościowych, dane za rok 2012)

Sekcje wg PKD 2007	Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON
sektor publiczny	
ogółem	116
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	4
Sekcja E	2

Sekcje wg PKD 2007	Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1
Sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2
Sekcja L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	33
Sekcja O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	13
Sekcja P Edukacja	51
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5
Sekcja R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5
sektor prywatny	
ogółem	5389
Sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	122
Sekcja B Górnictwo i wydobywanie	2
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	616
Sekcja D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	4
Sekcja E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	21
Sekcja F Budownictwo	719
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1639
Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa	291
Sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	120
Sekcja J Informacja i komunikacja	109
Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	164
Sekcja L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	249
Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	444
Sekcja N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	119
Sekcja O	10

Sekcje wg PKD 2007	Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	
Sekcja P Edukacja	123
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	263
Sekcja R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	72
Sekcje S Pozostała działalność usługowa i T Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	302

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

2.3. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW

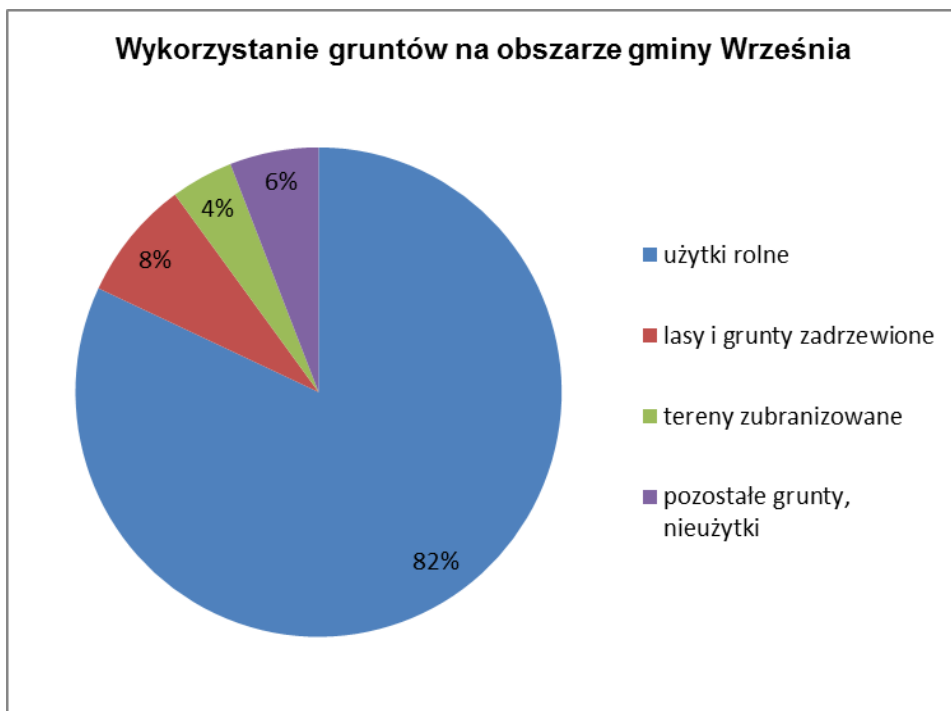
Powierzchnię gruntów na terenie gminy i miasta przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3 Powierzchnia gruntów na terenie gminy i miasta Września

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]
Tereny wiejskie	20 911,2
Teren miasta	1273,1

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Września

Użytki rolne gminy Września stanowią około 82%, co świadczy o wysokim znaczeniu rolnictwa w gospodarce ogólnej gminy. Gmina charakteryzuje się niską lesistością - na poziomie około 8%. Tereny zurbanizowane stanowią około 4%. Pozostałe 6% gruntów to przede wszystkim, drogi, wody i nieużytki.

Ryc. 3 Wykorzystanie gruntów na obszarze gminy Września

2.4. ZABYTKI

Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt. 1).

W myśl art. 6 ust. 1 pkt. 1 ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome, będące w szczególności:

- a. krajobrazami kulturowymi,
- b. układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c. dziełami architektury i budownictwa,
- d. dziełami budownictwa obronnego,
- e. obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f. cmentarzami,
- g. parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h. miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6 ust. 2).

Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru zabytków, a także jego nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna (art. 8, 9 pkt. 1, 2).

W Pracowni Rejestru i Ewidencji Zabytków NID gromadzone są decyzje o wpisie do rejestru zabytków z terenu całego kraju, do dostarczenia których zobligowani są Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków.

Do zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków położonych na terenie miasta i gminy Września, zgodnie z danymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa (stan na 30 września 2013 r.) należą:

- **w miejscowości Bardo:**

- kościół par. p.w. św. Mikołaja, 1783, nr rej.: 950/A z 4.03.1970
- zespół dworski i folwarczny, pocz. XIX:
 - dwór, nr rej.: 961/A z 5.03.1970
 - park, nr rej.: 2159/A z 26.06.1989 i z 28.03.1997
 - folwark, nr rej.: 2618/A z 28.03.1997:
 - wozownia
 - magazyn zbożowy
 - magazyn

- **w miejscowości Białężyce:**

- zespół dworski, 1908, nr rej.: 1730/A z 29.04.1975:
 - dwór
 - park

- **w miejscowości Chocicza Mała:**

- park, k. XIX, nr rej.: 2061/A z 1.1986

- **w miejscowości Chocicza Wielka:**

- park, XIX/XX, nr rej.: 2060/A z 1.1986

- **w miejscowości Chwalibogowo:**

- zespół pałacowy, XIX, nr rej.: 1452/A z 8.06.1973:

- pałac
 - park
- **w miejscowości Gozdowo:**
 - kościół par. p.w. śś. Filipa i Jakuba, 1881-83, nr rej.: 343/Wlkp/A z 12.06.2006
 - cmentarz kościelny, nr rej.: j.w.
 - ogrodzenie z bramkami, 4 ćw. XIX, nr rej.: j.w.
 - organistówka, 1909, nr rej.: j.w.
- **w miejscowości Grzybowo:**
 - kościół par. p.w. św. Michała, drewn., 1757, nr rej.: 2465/A z 14.03.1933
 - kaplica cmentarna, 1930, nr rej.: 1731/A z 30.04.1975
 - zespół dworski, 1 poł. XIX, XIX/XX, nr rej.: 2200/A z 28.09.1990:
 - dwór
 - park
- **w miejscowości Grzymysławice:**
 - park, k. XIX, nr rej.: 2104/A z 28.11.1986
- **w miejscowości Gulczewo:**
 - zespół pałacowy, k. XIX, nr rej.: 1732/A z 30.04.1975:
 - pałac
 - park
- **w miejscowości Gutowo:**
 - zespół dworski, nr rej.: 1733/A z 30.04.1975:
 - dwór, 1895
 - park, XIX
- **w miejscowości Kaczanowo:**
 - kościół par. p.w. św. Marcina, drewn., 1763-65, nr rej.: 952/A z 5.03.1970
- **w miejscowości Kawęczyn:**
 - park dworski, XIX, nr rej.: 2082/A z 28.04.1986
- **w miejscowości Marzenin:**
 - kościół par. p.w. św. Mikołaja, 1846-48, nr rej.: A-30/Wlkp z 31.05.2000
 - cmentarz kościelny, nr rej.: j.w.
 - park, k. XIX, nr rej.: 2079/A z 28.03.1986
- **w miejscowości Nowa Wieś Królewska:**

- kościół par. p.w. św. Andrzeja, drewn., 2 poł. XVI, nr rej.: 2534/A z 1.08.1956
- **w miejscowości Ostrowo Szlacheckie:**
 - zespół pałacowy:
 - pałac, 1910, nr rej.: 1773/A z 15.12.1977
 - park, XIX/XX, nr rej.: j.w.
 - kurnik, 1916, nr rej.: 2637/A z 2.04.1998
- **w miejscowości Radomice:**
 - zespół dworski, nr rej.: 2643/A z 19.05.1998:
 - dwór, 2 poł. XIX, 1900
 - park, 2 poł. XIX
- **w miejscowości Sędziwojowo:**
 - wiatrak koźlak, 1822, nr rej.: 1752/A z 13.09.1976 (przeniesiony → skansen w Dziekanowicach)
- **w miejscowości Sołeczno:**
 - park pałacowy, XIX, nr rej.: 1525/A z 1.06.1974
 - wiatrak koźlak, k. XIX, nr rej.: 1771/A z 12.07.1977 (przeniesiony → skansen w Dziekanowicach)
- **w miejscowości Węgierki:**
 - zespół d. kościoła ewangelickiego, 1907-11, nr rej.: 2096/A z 12.08.1986:
 - kościół, ob. rzym.-kat.par. p.w. Serca Pana Jezusa
 - cmentarz
 - pastorówka, ob. plebania
 - ogród
 - zespół pałacowy:
 - pałac, 3 ćw. XIX, nr rej.: 1527/A z 1.06.1974
 - park ze stawem, poł. XIX, nr rej.: 2096/A z 12.08.1986 (dec. zespół kościoła ewang.)
- **w miejscowości Wódki:**
 - zespół dworski, nr rej.: 2196/A z 11.06.1990:
 - dwór, poł. XIX, 1920
 - park, XIX – XX
 - kaplica grobowa rodziny Cegielskich, 1936

- **w mieście Września:**
 - historyczny układ urbanistyczny, XIV - XIX, nr rej.: 295/Wlkp/A z 19.04.2006
 - kościół par. p.w. św. Stanisława Biskupa, ul. Kościelna 7, poł. XV, 1792, 1881-87, nr rej.: 2466/A z 14.03.1933
 - kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. p.w. Świętego Ducha, ul. Kościuszki 27, 1894, nr rej.: 2293/A z 8.12.1993
 - kaplica, ob. kościół par. p.w. Świętego Krzyża, ul. Świętokrzyska 18, drewn., 1664, nr rej.: 721/Wlkp/A z 6.05.1970 i z 2.12.2008
 - cmentarz kościelny, nr rej.: j.w.
 - zespół pałacowy, ul. Opieszyn :
 - pałac, 1870, nr rej.: 966/A z 5.03.1970
 - park, ob. miejski, XVIII-XIX, nr rej.: 2118/A z 10.04.1987
 - ratusz, ob. UMiG, ul. Ratuszowa 1, 1909-10, nr rej.: 191/Wlkp/A z 28.06.2004
 - willa starosty, ul.Chopina 9, 1913-15, nr rej.: 385/Wlkp/A z 25.07.2006
 - szkoła, ul. Dzieci Wrzesińskich 2, poł. XIX, nr rej.: 1596/A z 10.09.1974
 - wozownia, w zespole koszar, ul. Kościuszki, 1910, nr rej.: 2586/A z 26.03.1996
 - kamienica z oficynami, ul. Warszawska 5, 1905, nr rej.: 2569/A z 28.12.1995
 - dom, ul. Warszawska 10, 1 poł. XIX, nr rej.: 967/A z 5.03.1970
 - dom, ul. Warszawska 15, XIX, nr rej.: 2173/A z 20.02.1989
 - Wyższa Szkoła Miejska, ob. LO, ul. Witkowska 1, 1911, nr rej.: 798/Wlkp/A z 25.05.2010.

3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

3.1. SYSTEM TRANSPORTU I KOMUNIKACJI

Z punktu widzenia komunikacyjnego i urbanistycznego gmina Września posiada dość atrakcyjne położenie. Września usytuowana jest 50 km od Poznania i Konina oraz 25 km od Gniezna.

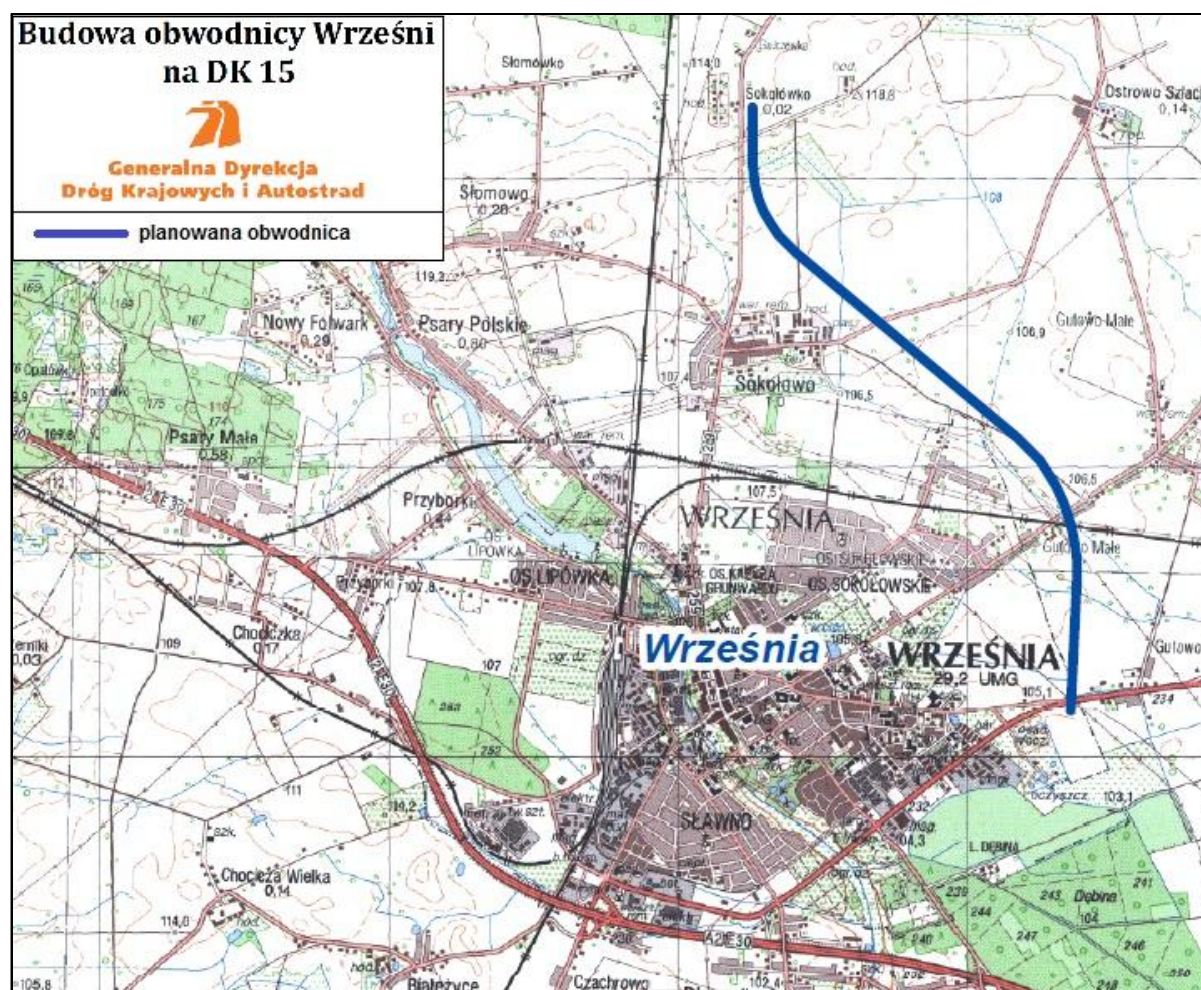
Infrastrukturę komunikacyjną gminy Września zapewnia system dróg o znaczeniu międzynarodowym, krajowym, regionalnym, powiatowym i lokalnym. Przez teren gminy Września przebiega autostrada A2 łącząca Warszawę i Berlin, a także dwie drogi o charakterze krajowym - droga nr 15 i 92. Droga krajowa nr 15 jest drogą łączącą Ostródę z Trzebnicą. Na obszarze gminy długość tej drogi wynosi 16,788 km. Długość drogi krajowej nr 92 na obszarze gminy wynosi 16,755, z czego 3,603 to odcinek dwujezdniowy. Droga ta łączy Rzepin z Poznaniem i Warszawą oraz obydwa końce obwodnicy Mińska Mazowieckiego. Stan tych dróg przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad oceniany jest jako dobry (nr 15 w 71,2 %, nr 92 w 97,4 %).

Ryc. 4 Układ dróg na terenie gminy Września
Źródło: na podstawie Google Maps

W Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015 Rada Ministrów umieściła budowę obwodnicy Wrześni na drodze krajowej nr 15 jako zadanie, którego realizacja

przewidywana jest po roku 2013. Przebiegać ona będzie po północno-wschodniej stronie Wrześni. Droga nr 15 usytuowana jest blisko zabudowy mieszkaniowej, co znacznie pogarsza klimat akustyczny na terenach zabudowanych. Znacznym utrudnieniem dla pojazdów ciężkich są dwa skrzyżowania pod kątem prostym. Samochody ciężarowe, by wykręcić często zajeżdżają na przeciwny pas ruchu. Projektowana obwodnica będzie również mijać jednopoziomowy przejazd kolejowy. Obwodnica Wrześni, dzięki wyprowadzeniu ruchu poza miasto ułatwi komunikację wewnątrz miasta, przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz poprawi klimat akustyczny na terenach przyległych względem istniejącej drogi. Planowana długość obwodnicy wynosi 5,1 km i jest to droga o klasie GP, czyli główna ruchu przyspieszonego. Decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach na budowę tej obwodnicy uzyskano 20.10.2006 r. Jak dotąd brak pozwolenia na budowę oraz środków finansowych na realizację tego celu.

Ryc. 5. Planowana obwodnica Wrześni na dk 15

Źródło: GDDKiA

Przez teren gminy Września przebiegają dwie drogi wojewódzkie:

- droga wojewódzka nr 432 – droga łączy Wrześnię z Leszmem,
- droga wojewódzka nr 442 – droga łączy Wrześnię z Kaliszem.

System dróg krajowych i wojewódzkich uzupełniają drogi o znaczeniu powiatowym i lokalnym.

W ramach realizacji obowiązków zarządzających drogami wynikających z art. 179 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, wykonane zostały mapy akustyczne obszarów położonych w otoczeniu odcinków dróg o ruchu powyżej 3 mln pojazdów rocznie, tj. dla dróg krajowych nr 15 i nr 92 na terenie powiatu wrzesińskiego oraz dla autostrady A2, przebiegającej w centralnej części powiatu. Poniżej zestawiono odcinki dróg, dla których sporządzono mapy akustyczne.

Tabela 4 Wykaz odcinków dróg krajowych, dla których sporządzono mapy akustyczne

Lp.	Nr drogi krajowej	Kilometraż odcinka		Długość odcinka [km]	Nazwa odcinka
		początku	Końca		
1	15	109+787	110+522	0,7	Obłaczkowo - Września
2	15	110+522	110+702	0,2	Obłaczkowo - Września
3	15	110+702	114+353	3,7	Września/przejście/
4	15	114+353	114+382	0,0	Września/przejście/
5	92	0+00	3+800	3,8	Września/obwodnica
6	92	3+800	4+193	0,4	Września/obwodnica
7	A2 ¹	199+820	204+562	4,7	Krzesiny/węzeł – Września/węzeł
8	A2 ¹	204+562	207+933	3,4	Krzesiny/węzeł – Września/węzeł
9	A2 ¹	207+933	218+258	10,3	Września / węzeł – Słupca /węzeł/
10	A2 ¹	218+258	221+502	3,2	Września / węzeł – Słupca /węzeł/
11	A2 ¹	222+134	222+719	0,6	Września / węzeł – Słupca /węzeł/

¹ – odcinek drogi w zarządzie spółki Autostrada Wielkopolska S.A.

Źródło: WIOŚ w Poznaniu

Transport kolejowy

Na obszarze miasta i gminy węzeł kolejowy jest mocno rozwinięty. Opisany obszar przecina ważna trasa kolejowa relacji Belin – Poznań – Warszawa – Moskwa. Przez Wrześnię przebiega także linia kolejowa nr 281: Oleśnica – Chojnice, zaś w odległości ok. 1,5 km

na północ od stacji przebiega linia kolejowa nr 3 Warszawa Zachodnia – Poznań Główny – Kunowice. Połączenie z tą linią zapewniają łącznice kolejowe nr 807 i 808.

3.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o., które jest własnością gminy, w głównej mierze zajmuje się: poborem, uzdatnianiem i dostarczaniem wody, odprowadzaniem ścieków, wykonywaniem przyłączy wodno-kanalizacyjnych oraz badaniami laboratoryjnymi w obrębie miasta i gminy Września. We Wrześni istnieje sieć rozdzielcza kanalizacji: sanitarna i deszczowa.

Zakład obsługuje jedną oczyszczalnię ścieków oraz siedem stacji uzdatniania wody. Bogate specjalistyczne zaplecze techniczne, wpływa korzystnie na prowadzenie usług w zakresie eksploatacji systemów wodociągowo – kanalizacyjnych na terenie miasta i gminy Września.

Zaopatrzenie w wodę

Na terenie miasta i gminy Września funkcjonuje siedem stacji uzdatniania wody: SUW Bardo, SUW Gozdowo, SUW Gutowo Małe, SUW Kaczanowo, SUW Nowy Folwark, SUW Otoczna, SUW Września. Podstawowe dane dotyczące stacji uzdatniania wody przedstawia tabela poniżej.

Tabela 5 Stacje uzdatniania wody na terenie Miasta i Gminy Września

Nazwa ujęcia	Lokalizacja	Rodzaj (podziemne/ powierzchniowe)	Wydajność	Obsługiwany obszar
SUW Bardo	Bardo	Podziemne	48m ³ /h	Bardo, Chocicza Mała, Chocicza Wielka, cz. Chwalibogowa, Grzymysławice, Bukowy Las, część Przyborek
SUW Gozdowo	Gozdowo	Podziemne	45m ³ /h	Gozdowo, Nadarzyce, Neryngowo, cz. Bierzglinka
SUW Gutowo Małe	Gutowo Małe	Podziemne	22,6m ³ /h	Gutowo Małe, Kleparz
SUW Kaczanowo	Kaczanowo	Podziemne	76m ³ /h	Białężyce, Bierzglinek, Kaczanowo, Nowa Wieś Królewska, Obłaczkowo, Osowo, część

Nazwa ujęcia	Lokalizacja	Rodzaj (podziemne/powierzchniowe)	Wydajność	Obsługiwany obszar
				Chwalibogowa
SUW Nowy Folwark	Nowy Folwark	Podziemne	45m ³ /h	Nowy Folwark, Chociczka, Psary Małe, Psary Polskie, Przyborki, Psary Wielkie
SUW Otoczna	Otoczna	Podziemne	48m ³ /h	Broniszewo, Gonice, Goniczki, Gutowo Wielkie, Kleparz, Grzybowo, Otoczna, Węgierki, Sędziwojewo, Stanisławowo, Sobiesiernie, Wódki
SUW Września	Września	Podziemne	430 m ³ /h	Września, Słomowo, Słomówko, część Sokołowa, cz. Bierzglińska, cz. Przyborek, cz. Gutowa Małego, cz. Psar Polskich

Zródło: Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni

Największą wydajność posiada Stacja Uzdadniania Wody zlokalizowana we Wrześni, która uzdatnia wodę z ujęć neogeńskich. Wodociąg dysponuje 15 studniami o głębokości po ok. 100,0 m. Do uzdatniania wykorzystuje się złożę antracytowo-kwarcowe o miąższości 1,6 m. Ujmowaną wodę głębinową poddaje się napowietrzaniu na kaskadach, dzięki którym dostaje się ona do zbiornika reakcji, skąd woda napowietrzona tłoczona jest na filtry ciśnieniowe. Układ uzdatniania został podzielony na dwa równoległe ciągi technologiczne składające się z trzech filtrów ciśnieniowych oraz dwóch pomp drugiego stopnia. Przetworzona woda jest chlorowana (za pomocą podchlorynu sodu) i gromadzona w zbiornikach wody czystej skąd poprzez pompownię III stopnia trafia do odbiorców. Popłuczyny oraz pierwszy filtrat odprowadzane są do odstożnika. Tutaj woda nadosadowa trafia do kanalizacji, zaś osad który się wytrąca, jest okresowo usuwany.

Gospodarka ściekowa

Zgodnie z danymi Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. długość sieci kanalizacyjnej eksploatowanej przez Przedsiębiorstwo w 2013 roku w mieście Września wynosi 21,9 km. Długość sieci kanalizacyjnej na obszarze całej gminy wynosi aktualnie 101,4 km (dane za 2013 rok). Liczba przyłączy kanalizacyjnych na terenie gminy wynosi obecnie 4057 szt. (dane za 2013 rok).

Aktualnie na terenie gminy z sieci kanalizacyjnej korzysta 31 400 osób (dane za rok 2013).

Oczyszczalnia ścieków

Na terenie gminy Września Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. posiada i eksploatuje jedną oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną na ul. Gen. Sikorskiego 42 we Wrześni. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna z usuwaniem związków biogenych metodą osadu czynnego.

Tabela 6 Parametry oczyszczalni ścieków w gminie Września obsługiwanej przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.

Nazwa:	Oczyszczalnia Ścieków we Wrześni; ul. Gen. Sikorskiego 42; 62-300 Września
Użytkownik:	PWiK sp. z o.o. we Wrześni
Obsługiwany obszar:	Sieć kan. sanitarnej - Września, Sokołowo, Obłaczkowo, Chwalibogowo Wozy asenizacyjne - pozostałe miejscowości z gm. Września
Ilość odbieranych ścieków:	6306 m ³ /dobę
Przepustowość [m³/d]:	10 000
Obciążenie [RLM]:	36300
Sposoby oczyszczania:	Mechaniczno-biologiczny
% redukcji ładunku	BZT ₅ .99,01%, CHZT ₅ .95,71%, fosfor 94,07% azot 86,34% zawiesina.97,21%
Ilość wytwarzanych osadów ściekowych w ciągu roku:	130 [Mg] smo
Sposób zagospodarowania ścieków:	Rolniczy
Odbiornik oczyszczonych ścieków:	Rów melioracyjny W-22 w km 1+620 i dalej do rzeki Wrześnicy w km 28+618, przy czym wylot do rzeki Wrześnicy znajduje się na jej lewym brzegu, ok. 3 km poniżej zapory zbiornika wodnego „Września” i dalej do rzeki Warty w km 361.

Źródło: Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. we Wrześni

Sieć kanalizacji sanitarnej obejmuje ok. 90% Wrześni. Ścieki kanalizacji spływają grawitacyjnie kolektorem sanitarnym do centralnego miejsca na terenie przepompowni ścieków zlokalizowanej przy ul. Miłosławskiej 8. Ścieki z ul. Miłosławskiej po wstępnej obróbce

przepompowywane są rurociągiem tłocznym o dł. ok. 2,85 km lub zespołem rurociągów na teren oczyszczalni ścieków przy ul. Gen. Sikorskiego 42.

3.4. GOSPODARKA ENERGETYCZNA I GAZYFIKACJA

Dostawcą ciepła sieciowego na terenie gminy Września jest Dalkia Września Spółka Akcyjna 62-300 Września, ul. Piastów 17a. Na terenie gminy występuje jedna ciepłownia opalana miałem węglowym. Pozostałe ciepło generują lokalne i osiedlowe kotłownie zasilane gazem lub groszkiem. Poszczególne źródła ciepła przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7 Źródła ciepła zlokalizowane na terenie gminy Września

Lp.	Oznaczenie	Lokalizacja	Moc [MW]	Paliwo
1.	ciepłownia C-22	Września ul. Sikorskiego 25	49,400	miał węglowy
2.	kotłownia osiedlowa K-1	Września ul. Fromborska	1,440	gaz Gz-50
3.	kotłownia lokalna K-4	Września Rynek	0,170	gaz Gz-50
4.	kotłownia lokalna K-5	Września ul. Wrocławska 32	0,200	groszek - EKORET
5.	kotłownia lokalna K-6	Września ul. Daszyńskiego 4	0,075	groszek - EKORET
6.	kotłownia lokalna K-7	Grzybowo Szkoła Podstawowa	0,050	groszek - EKORET
7.	kotłownia osiedlowa K-8	SM Sokołowo ul. Sportowa	0,600	groszek - EKORET
8.	kotłownia osiedlowa K-11	SM Chwalibogowo	0,400	groszek - EKORET
9.	kotłownia lokalna K-12	Chwalibogowo 19	0,075	groszek - EKORET
10.	kotłownia lokalna K-13	Chwalibogowo 19 Szkoła Podstawowa	0,275	groszek - EKORET
11.	kotłownia lokalna K-18	Września ul. Przemysłowa 9	0,050	groszek - EKORET

Źródło: Dalkia Września S.A.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy Września na koniec 2010 roku liczba odbiorców energii elektrycznej niskiego napięcia wynosiła 10486

gospodarstw domowych. Jej wartość w 2011 roku wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim. Zmalało natomiast zużycie energii elektrycznej przez mieszkańców gminy.

Tabela 8 Wykorzystanie energii elektrycznej o niskim napięciu na terenie gminy Września

Miasto i Gmina Września	Jednostka miary	2010	2011
odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu	szt.	10486	10596
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu	MW/h	22903	22536

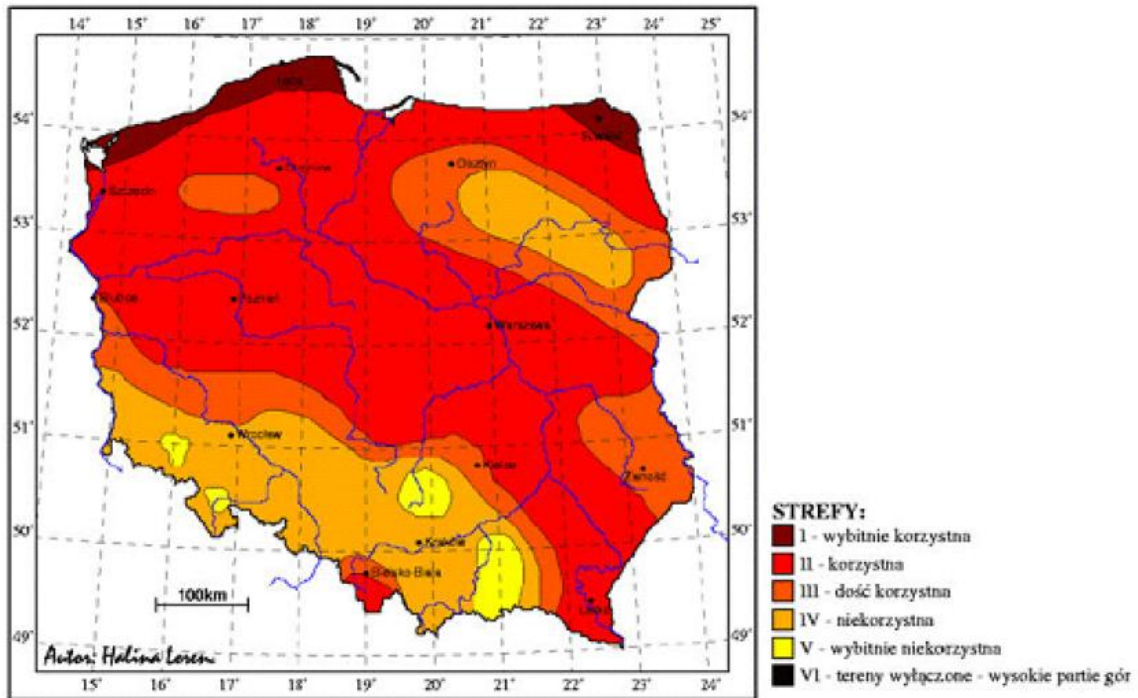
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

3.5. ENERGIA ODNAWIALNA

Zgodnie z ustawą Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (Dz.U.2012.1059 j.t. ze zm.) przez energię ze źródeł odnawialnych rozumie się energię wiatru, energię promieniowania słonecznego, energię aerotermalną, geotermalną, hydrotermalną, energię fal, prądów i pływów morskich, energię spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu pochodzącego ze składowisk odpadów, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych.

Przewiduje się, że zdecydowany udział w produkcji „czystej energii” na obszarze gminy Września będzie stanowiła energia wiatru i biomasy. Wynika to przede wszystkim z tkwiącego na terenie gminy potencjału tej energii, w przypadku biomasy dopracowanej techniki produkcji odpowiednich urządzeń przetwarzających oraz stosunkowo niskich kosztów produkcji energii przetworzonej. Natomiast pozostałe rodzaje energii odnawialnej mają jedną wadę, czyli koszt jednostkowy produkcji energii przetworzonej jest kilkakrotnie wyższy od kosztu produkcji metodami konwencjonalnymi.

Gmina Września leży w II strefie wietrzności – bardzo korzystnej. Dzięki lokalizacji w tej strefie powinno się upatrywać możliwość wykorzystania tego typu odnawialnych źródeł energii.

Ryc. 6 Strefy korzystne dla lokalizacji elektrowni wiatrowej na terenie Polski

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wrzeńskiego

Obszar wielkopolski, gdzie zlokalizowana jest gmina Września, posiada jedno z największych zasobów słomy w skali kraju. Dlatego też rozwój energii odnawialnej pozyskiwanej z biomasy jest bardzo istotny i perspektywiczny dla gminy.

Ryc. 7 Przestrzenne rozmieszczenie zasobów słomy do wykorzystania na cele energetyczne

Źródło: Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Września, 2012

W ostatnich latach nastąpił rozwój energetyki wiatrowej na terenie gminy. Powstały nowe elektrownie wiatrowe w miejscowościach: Kaczanowo, Grzybowo i Nadarzyce. Lokalizację oraz moc poszczególnych elektrowni wiatrowych przedstawia tabela poniżej.

Tabela 9 Elektrownie wiatrowe zlokalizowane na obszarze gminy Września w roku 2013

Lokalizacja	Sumaryczna moc (MW)
działka nr 87 położona w miejscowości Nadarzyce	0,85
działka nr geod. 22 w miejscowości Grzybowo	0,85
działka nr geod. 406 w obrębie miejscowości Kaczanowo	0,85
2 elektrownie wiatrowe wraz z elementami towarzyszącymi na działce nr 403/1 w miejscowości Kaczanowo	1,2

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Września

Na terenie gminy Września istnieją już pojedyncze budynki opalane kotłami na biomase. Obecnie brak biogazowni na opisywanym terenie, jednakże 23.10.2013 r. Starosta Wrzesiński wydał decyzję o pozwoleniu na budowę inwestycji pn. zakład produkcji energii z biomasy na działce ewid. 1318/3, obręb Września.

Stopniowe zwiększanie udziału energii otrzymanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii nie leży tylko po stronie gminy, ale także wszelkich zakładów przemysłowych, czy też właścicieli i zarządcy budynków. Gmina w głównej mierze ma zadanie uświadamiająco-konsultingowe, zaś już od indywidualnego mieszkańca zależy czy zdecyduje się na technologię pozyskującą energię odnawialną.

3.6. SYSTEM GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI

Na mocy Uchwały nr VII/99/2007 z dnia 13 czerwca 2007 roku Rady Miejskiej we Wrześni Gmina Września zawarła POROZUMIENIE MIĘDZYGMINNE z Miastem Gniezno dotyczące powierzenia Miastu Gniezno przygotowania i wykonania zadania publicznego pn. „System unieszkodliwiania odpadów komunalnych dla gmin objętych POROZUMIENIEM wraz z budową Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Lulkowie”. Do Porozumienia należy 14 gmin województwa wielkopolskiego:

- gm. Gniezno,
- m. Gniezno
- m. i gm. Czarniejewo,
- gm. Kiszkowo,
- m. i gm. Kłecko,
- gm. Łubowo,
- gm. Niechanowo,
- m. i gm. Trzemeszno,
- gm. i m. Witkowo,
- m. i gm. Września,
- m. i gm. Nekla,
- gm. Miłosław,
- gm. Kołaczkowo,
- gm. i m. Pyzdry.

Do obowiązkowych zadań własnych gmin w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi należy zapewnianie budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami lub przedsiębiorcami instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych albo zapewnienie warunków do budowy, utrzymania i eksploatacji instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych przez przedsiębiorców. Wspólna realizacja zadania pn. „System unieszkodliwiania odpadów komunalnych dla gmin objętych porozumieniem wraz z budową Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Lulkowie” umożliwi wykonanie kosztownego i trudnego w realizacji zadania, przez każdą gminę z osobna. W celu sprawnego oraz racjonalnego wykonania zadania, a także pozyskania środków unijnych zasadnym jest wykonanie zadania przez Miasto Gniezno. Miasto Gniezno, wykonujące zadanie publiczne objęte porozumieniem, przejęło prawa i obowiązki pozostałych gmin, związane z powierzonym zadaniem, a gminy przekazujące uczestniczą w kosztach realizacji powierzonego zadania.

W skład Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Lulkowie wejdzie instalacja MBP, kompostownia, składowisko oraz instalacja do produkcji paliw alternatywnych. Wydajność instalacji MBP w części mechanicznej wyniesie 56 tys. Mg/rok, a w części biologicznej 28 tys. Mg/rok. Składowisko będzie w stanie przyjąć ok. 255 tys. Mg odpadów.

Wejście w życie Ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 25 lipca 2011 r.) zobowiązuje gminy do przejęcia obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych.

Zgodnie z ww. Ustawą gminy zobowiązane są osiągnąć do dnia 31 grudnia 2020 r. poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości co najmniej 50% wagowo. Maksymalny poziom odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, dopuszczonych do składowania na składowisku, powinien zostać ograniczony:

- do dnia 31.12.2020 r. nie więcej niż 35% całkowitej masy zebranych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

Od 1 lipca 2013 r. odpady z gospodarstw domowych tj. odpady zielone, odpady ulegające biodegradacji, zużyte baterie i akumulatory, przeterminowane leki i chemikalia, meble, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny można bezpłatnie oddawać do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych mieszczący się przy ul. Sikorskiego 38 (Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o. o.). Do PSZOK-u można również oddać odpady zebrane w sposób

selektywny (papier, metal, tworzywo sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe i ulegające biodegradacji).

Działania z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie miasta i gminy Września realizowane są przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością ul. Gen. Sikorskiego 38, 62-300 Września, stanowiące własność Gminy Września.

Odpady wywożone są na składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w m. Bardo, gm. Września, położone 6 - 7 kilometrów na południowy wschód od miejscowości Września, woj. Wielkopolskie, przy drodze lokalnej Bardo - Skotniki, na działce nr 91/5, o powierzchni 7,07 ha, będącej własnością Gminy Września.

Zakres działalności składowiska jest następujący: przyjmowanie i ważenie odpadów z jednoczesną ich klasyfikacją, kontrola zgodności wwożonych odpadów z treścią wydanych zezwoleń, segregacja, odzysk, składowanie, zagęszczanie, ubijanie, sprzedaż odzyskanych surowców wtórnych, wykonywanie przeglądów oraz monitoring, utrzymanie czystości i porządku na terenie składowiska.

Poniższa tabela przedstawia wykaz podmiotów wpisanych do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości.

Tabela 10 Wykaz podmiotów wpisanych do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości

Podmiot	Adres	Nr telefonu
Zakład Oczyszczania Terenu „Bakun” Andrzej Bakun	Roztoka 6 62-513 Krzymów	63/249-39-98
„ZGO-NOVA” Sp. zo. o.	ul. T. Kościuszki 21A 63-200 Jarocin	62/594-26-72
Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o. o.	ul. Gen. Sikorskiego 38 62-300 Września	61/436-23-59
Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Artur Zys	ul. Warszawska 2 62-020 Swarzędz	61/818-21-08
EKO SKÓRTEX Gizałki Sp. z o.o.	ul. Malinowa 24g, Piotrowice 62-400 Słupca	62/741-12-52
CRP Sp. Z o. o.	os. Orła Białego 51/5 61-251 Poznań	61/285-19-91
„IGLESPOL” Z. IGLEWSKI I WSPÓLNICY Spółka Jawna	ul. Wrocławska 14 62-300 Września	61/436-02-29
REMONDIS Sanitech Poznań Sp. zo. o.	ul. Górecka 104 61-483 Poznań	61/664-07-33

Podmiot	Adres	Nr telefonu
Alkom Firma Handlowo-Usługowa Sienkiewicz Henryk	ul. Falista 6/1 61-249 Poznań	61/852-38-53
Zakład Obrotu Odpadami „TROXI” Szymon Roszkowiak	ul. Malinowa 3 62-300 Września	61/640-09-70
Katarzyna Radiczew Computer Recycling	ul. Wojska Polskiego 10 Radłów 63-440 Raszków	-
Paweł Połomski Paweł-Trans Żabinko 55 62-050 Mosina	Żabinko 55 62-050 Mosina	885-444-398

Źródło: UMiG Września

Zbiórka zużytych baterii powinna odbywać się np. w budynku Urzędu Miasta i Gminy, placówkach oświatowych, bibliotekach, obiektach handlowych we współpracy z organizacją odzysku.

Zbiórka przeterminowanych leków od mieszkańców gminy Września, powinna odbywać się do wyspecjalizowanych pojemników, usytuowanych w wybranych aptekach na terenie gminy Września, bądź na GPSZOK przy ul. Sikorskiego 38 we Wrześni. Wykaz aptek, na terenie których usytuowane są pojemniki przeznaczone do gromadzenia przeterminowanych leków pochodzących z gospodarstw domowych mieszkańców gminy Września przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11 Wykaz aptek zbierających przeterminowane leki oraz środki farmaceutyczne

Lp.	Nazwa firmy	Adres
1.	Apteka „KASPUŁKA”	ul. Chrobrego 10, 62-300 Września
2.	Apteka „Polskie Kwiaty”	ul. Opieszyn 10, 62-300 Września
3.	Apteka „STYLOWA”	ul. Sienkiewicza 7, 62-300 Września
4.	Apteka „VERBENA”	ul. Kosynierów 23, 62-300 Września
5.	Apteka „KAUFLAND”	ul. Miłosławska 10, 62-300 Września
6.	Apteka „NA SŁAWNIE”	ul. Fromborska 46, 62-300 Września
7.	Apteka „AMIKA”	ul. Piastów 16, 62-300 Września

Lp.	Nazwa firmy	Adres
8.	Apteka „UTIS” (ośrodek zdrowia)	ul. Słowackiego, 62-300 Września
9.	Apteka „WITAMINKA”	ul. Legii Wrzesińskiej 11, 62-300 Września

Źródło: BIP Września

4. INWENTARYZACJA ZASOBÓW I SKŁADNIKÓW PRZYRODY

4.1. GEOLOGIA I GEOMORFOLOGIA

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski Kondrackiego (1994) opisywany obszar położony jest w podprovincji Pojezierza Południowobałtyckiego (315), w zasięgu makroregionu Pojezierza Wielkopolskiego (315.5), w mezoregionie Równina Wrzesińska (315.56). Równina Wrzesińska rozpościera się na południe i zachód od zasięgu poznańskiej fazy zlodowacenia wiślanego, od północy i wschodu graniczy z Pojezierzem Gnieźnieńskim, od południa z Kotliną Śremską i Doliną Konińską, natomiast od zachodu z Poznańskim Przełomem Warty.

Według podziału Krygowskiego (1961), obszar miasta i gminy położony jest w regionie Równina Wrzesińska, stanowiącej subregion większej jednostki morfologicznej – Wysoczyzny Gnieźnieńskiej.

W budowie geologicznej obszaru można wyróżnić utwory neogeńskie i czwartorzędowe. Na utwory neogeńskie składają się utwory pliocenu (ił poznański pstry, piaski, żwiry) oraz utwory miocenu (piaski, ły, miki oraz węgiel brunaty).

Czwartorzęd pokrywa osady neogeńskie utworami o miąższości 60 – 120. Analizowany teren leży w obrębie Równiny Wrzesińskiej, która zbudowana jest z glin zwałowych, lokalnie z warstwowych piasków, czasem żwirów i głazów. W miarę zbliżania się do Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej miąższość piasków wyraźnie maleje, na powierzchnię wychodzi glina zwałowa. Największy obszar zajmują gliny zwałowe wykształcone, jako gliny piaszczyste i piaski gliniaste. Stropowe ich partie do głębokości około 1 m, są silnie zwietrzałe, odwapnione oraz spiaszczone głównie w skutek działania czynników mechanicznych. Lokalnie zaobserwować można wyniesienia zbudowane z utworów piaszczysto – żwirowych zaliczanych do moren czołowych, bądź do kemów. Wymienione wyniesienia budują głównie warstwowane piaski i żwiry przykryte piaskami bezstrukturalnymi. Ponadto wydzielono również osady dolinnych obniżeń, które stanowią głównie torfy, namuły i mułki.

4.2. SUROWCE MINERALNE GMINY

Zgodnie z Rejestrem Obszarów Górniczych, Państwowego Instytutu Geologicznego na terenie miasta i gminy Września występuje jeden Obszar Górniczy (złoże Sokołowo-

Gulczewko), z którego wydobywane są kopaliny ilaste do produkcji łupkoporytu i glinoporytu. Jest to pokładowe złożo rozpoznane wstępnie o powierzchni 16 ha.

4.3.GLEBY

Gmina Września usytuowana jest w Śremsko-Wrześnińskim regionie glebowo-rolniczym. 82% obszaru gminy stanowią użytki rolne, z czego 77,8% to grunty orne. Według badań Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu dominującą klasą bonitacyjną gruntów ornych jest klasa IIIa (gleby orne dobre) stanowiąca 27% tychże gruntów. Na drugim miejscu znajdują się gleby IV klasy (gleby orne średniej jakości) zajmujące 21 % gminy. Brak gleb o najlepszej i najgorszej klasie bonitacyjnej. Dokładny podział klas bonitacyjnych z procentowym udziałem danych klas występujących w obrębie gminy Września przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12 Klasy bonitacyjne gruntów ornych w gminie Września

Klasy bonitacyjne gruntów ornych wyrażone w procentach								
I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VI RZ
0	4	27	19	21	9	15	5	0

Źródło: Agrochemiczne badania gleb w województwie wielkopolskim w latach 2000 – 2004

Przydatność rolniczą gleb determinują kompleksy, będące typami siedliskowymi rolniczej powierzchni produkcyjnej, z którymi związany jest odpowiedni dobór uprawianych roślin. Charakterystykę kompleksów przyjęto ze względu na siedliska związane z uprawą zbóż ozimych, które są uznawane za najlepsze rośliny wskaźnikowe.

Tabela 13 Kompleksy przydatności rolniczej gruntów ornych na terenie gminy Września

Grunty orne w % powierzchni								
Pszenny bardzo dobry	Pszenny dobry	Pszenny wadliwy	Żytni bardzo dobry	Żytni dobry	Żytni słaby	Żytni bardzo słaby	Zbożowo pastewny mocny	Zbożowo pastewny słaby
1	35	1	22	16	15	6	2	2

Źródło: Agrochemiczne badania gleb w województwie wielkopolskim w latach 2000 – 2004

Analizując powyższą tabelę można stwierdzić, że wśród gruntów ornych gminy przeważają kompleksy pszenny dobry oraz żytni bardzo dobry.

Według badań Okręgowej Stacji Chemiczno – Rolniczej w Poznaniu gleby gminy Września odznaczają się odczynem lekko kwaśnym od 5,6 do 6,5 pH i kwaśnym od 4,6-5,5 pH.

Cechy takie posiada 68% powierzchni użytków rolnych. Duże zakwaszenie gleby utrudnia pobieranie roślinom podstawowych składników pokarmowych, co w dalszej kolejności prowadzi do zmniejszenia się plonów oraz pogorszenia ich jakości, nawet przy prawidłowym nawożeniu mineralnym innymi składnikami. Pośrednim wskaźnikiem określającym jakość gleb jest potrzeba wapnowania. Zabieg ten wpływa na poprawę właściwości fizyko – chemicznych i biologicznych gleb, a więc decyduje o jej żyzności. Przeprowadzone badania wskazały, że na terenie gminy Września wapnowania wymaga 46,6 % gleb, z czego 11,8% jest konieczne, 14,7% potrzebne a 20,1% wskazane. Wyniki badań gleb gminy Września (odczyn, potrzeba wapniowania) przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 14 Wyniki badań odczynu gleb gminy Września

Odczyn gleb				
Bardzo kwaśne	Kwaśne	Lekko kwaśne	Obojętne	Zasadowe
9,6	28	40	15,8	6,6

Źródło: Agrochemiczne badania gleb w województwie wielkopolskim w latach 2000 – 2004

Tabela 15 Wyniki badań potrzeby wapniowania gleb gminy Września

Potrzeby wapniowania				
Konieczne	Potrzebne	Wskazane	Ograniczone	Zbędne
11,8	14,7	20,1	22,4	31

Źródło: Agrochemiczne badania gleb w województwie wielkopolskim w latach 2000 – 2004

W gminie Września negatywnie na jakość gleb wpływa działalność człowieka na obszarach zurbanizowanych oraz użytkowanych rolniczo. W związku z tym, że w strukturze gmina ma charakter rolniczy, oddziaływanie sektora rolniczego ma dominujący wpływ na jakość gleb. W celu minimalizacji szkód i przeciwdziałania degradacji należy prowadzić procesy wapniowania gleb, dzięki którym dochodzi do zmiany właściwości fizykochemicznych oraz biologicznych gleb. Zbyt duże nawożenie gleb azotem mineralnym może powodować powstawanie w glebie związków nitrozowych oraz skażenia środowiska nitrozo-aminami.

W wyniku emisji pyłów pochodzących ze źródeł motoryzacyjnych, dochodzi do zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi. Z czasem dochodzi do kumulacji tych pierwiastków w glebach zlokalizowanych tuż przy drogach. Duża ilość tych pierwiastków jest silnie sorbowana przez kompleks sorpcyjny i skumulowana w poziomach próchnicznych. Duża zawartość metali

ciężkich wpływa toksycznie na rośliny oraz oddziałuje niekorzystnie na strukturę i żwężność gleb.

Dużym problemem gminy są „dzikie” wysypiska odpadów występujące między innymi w lasach, przydrożnych rowach oraz na granicy polno-leśnej.

Kolejnym problemem gminy są ścieki odzwierzęce (gnojowica) i odpady, które powstają w trakcie chowu zwierząt gospodarskich. Tworząca się w systemie bezściółkowym gnojowica może przyczyniać się niekorzystnie dla środowiska gruntowo-wodnego, powodując wzrost zawartości azotanów.

4.4. WARUNKI KLIMATYCZNE

Gmina i miasto Września znajdują się w strefie klimatu umiarkowanego o typie przejściowym. Charakter klimatu kształtowany jest głównie przez wpływy mas powietrza kontynentalnego z domieszką łagodniejszych mas powietrza morskiego. Wywołuje to dużą zmienność warunków pogodowych. Dopływy mas powietrza polarno-morskiego oraz kontrastowego polarno-kontynentalnego przyczyniają się do ukształtowania stosunkowo korzystnych warunków termicznych bez zjawisk ekstremalnych, z przewagą dni chłodnych i zachmurzonych. Dni pogodne występują średnio 50 razy w roku. Średnia temperatura z wielolecia wynosi 8,3°C. Opisywany teren charakteryzuje się niskimi opadami. Najmniejsze opady notuje się w okresie zimowym: styczeń – marzec, natomiast największe w okresie letnim: lipiec – sierpień. Średnia wieloletnia suma opadów wynosi około 550 mm, natomiast wilgotność względna powietrza – 79%. Przeważające kierunki wiatru to kierunek zachodni i północno-zachodni. Średnia prędkość wiatru z wielolecia wynosi 3,46 m·s⁻¹.

4.5. POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska przeprowadza roczne oceny jakości powietrza atmosferycznego dla województwa wielkopolskiego. Na dzień opracowywania Programu Ochrony Środowiska dostępne są dane za rok 2013. Punkt pomiarowy zlokalizowany najbliższej gminy Września mieści się w miejscowości Bieganowo (gmina Kołaczkowo, powiat wrzesiński). W roku 2013 jakość powietrza na terenie powiatu wrzesińskiego monitorowanego w miejscowości Bieganowo metodą pasywną – metodą wskaźnikową, polegającą na miesięcznej ekspozycji specjalnie przygotowanych próbników, zawieszonych na wysokości

około 2 metrów i oznaczaniu zanieczyszczeń raz na miesiąc. Metodą tą prowadzono badania stężeń dwutlenku siarki i tlenków azotu.

Z badań przeprowadzonych w roku 2013 wynika, że średnia dla roku wartość dwutlenku siarki wyniosła 5,6 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, a dwutlenku azotu – 15,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Ocenę jakości powietrza w województwie wielkopolskim za rok 2013, wykonano zgodnie z podziałem województwa na strefy, gdzie strefę stanowi:

- aglomeracja miasta Poznań,
- miasto Kalisz,
- strefa wielkopolska, w której zlokalizowana jest gmina Września.

Celem rocznych ocen jakości powietrza jest:

- określenie jakości powietrza w strefach;
- wskazanie ewentualnych przekroczeń standardów jakości powietrza, poziomów docelowych i poziomów celów długoterminowych;
- wskazanie prawdopodobnych przyczyn ponadnormatywnych stężeń zanieczyszczeń.

Oceny jakości powietrza w strefach dokonuje się z uwzględnieniem dwóch grup kryteriów: ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin. Wynikiem oceny, zarówno pod kątem kryteriów dla ochrony zdrowia jak i kryteriów dla ochrony roślin, dla wszystkich substancji podlegających ocenie, powinno być zaliczenie strefy do jednej z poniższych klas:

- do klasy A – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych;
- do klasy B – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;
- do klasy C – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalny i poziomy docelowy.

Ocena pod kątem ochrony zdrowia

Do oceny jakości powietrza w powiecie wrzesińskim pod kątem ochrony zdrowia wykorzystano pomiary wykonywane na terenie powiatu, klasyfikację na zasadzie analogii – pomiary substancji wykonane na innych stanowiskach pomiarowych w strefie wielkopolskiej oraz wyniki modelowania matematycznego. Wartości otrzymane w roku 2013 w odniesieniu do

poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych i poziomu celu długoterminowego pozwoliły na zakwalifikowanie powiatu, będącego składową strefy wielkopolskiej, do poniższych klas:

- do klasy A – dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu, pyłu PM_{2,5} oraz metali oznaczanych w pyłe PM₁₀, ozonu.
- do klasy C – ze względu na wynik oceny pyłu PM₁₀ i benzo(a)pirenu oznaczanego w pyłe PM₁₀.

Stwierdzono również przekroczenie wartości normatywnej ozonu (120 µg/m³) wyznaczonej jako poziom celu długoterminowego. Termin osiągnięcia poziomu celu długoterminowego określono na rok 2020.

Tabela 16 Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej – strefa wielkopolska

Substancja	NO ₂	SO ₂	CO	C ₆ H ₆	Pył PM _{2,5}	Pył PM ₁₀	BaP	As	Cd	Ni	Pb	O ₃
Klasa	A	A	A	A	A	C	C	A	A	A	A	A

Źródło: Informacja o stanie środowiska i działalności kontrolnej wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w powiecie wrzesińskim w roku 2013

Ocena pod kątem ochrony roślin

Do oceny jakości powietrza w powiecie wrzesińskim pod kątem ochrony roślin wykorzystano pomiary wykonywane na terenie powiatu, klasyfikację na zasadzie analogii – pomiary substancji wykonane na innych stanowiskach pomiarowych w strefie wielkopolskiej oraz wyniki modelowania matematycznego. Wartości otrzymane w roku 2013 w odniesieniu do poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych i poziomu celu długoterminowego pozwoliły na zaklasyfikowanie powiatu, będącego składową strefy wielkopolskiej do klasy A – dla dwutlenku siarki, tlenków azotu i ozonu.

Stwierdzono również przekroczenie wartości normatywnej ozonu (6000 µg/m³×h) wyznaczonej jako poziom celu długoterminowego. Termin osiągnięcia poziomu celu długoterminowego określono na rok 2020.

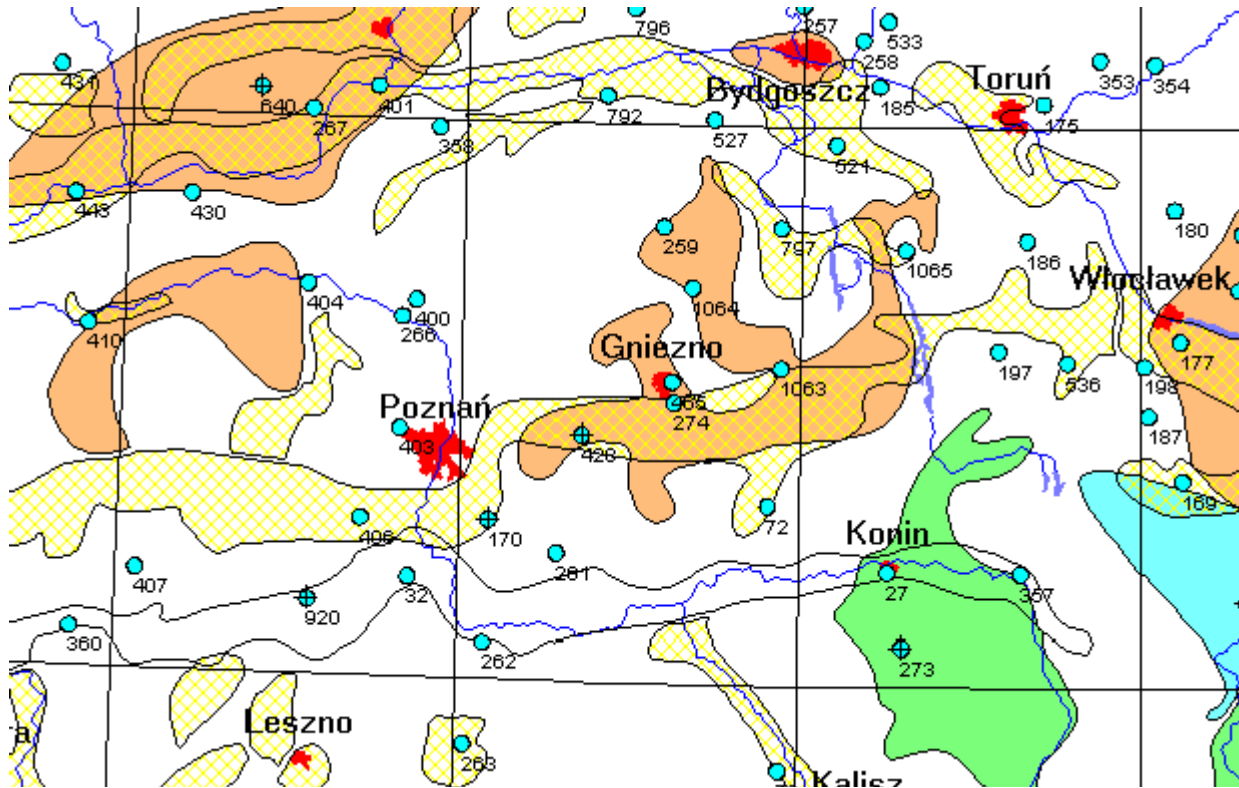
Tabela 17 Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin

Substancja	SO ₂	NO _x	Ozon
Klasa	A	A	A

Źródło: Informacja o stanie środowiska i działalności kontrolnej wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w powiecie wrzesińskim w roku 2013

4.6.WODY PODZIEMNE

Na obszarze Miasta i Gminy Września poziomy wodonośne występują w trzech różnowiekowych wydzieleniach stratygraficznych: czwartorzędowych, trzeciorzędowych i kredowych. Zasoby wodne poziomu czwartorzędowego w zdecydowanej większości zlokalizowane są na glinach zwałowych. Z punktu widzenia gospodarki wodnej jest to bardzo niekorzystny układ, ze względu na to, że wody należy eksploatować z głębszych poziomów. Osady wieku holoceniowego zalegające na powierzchni posiadają ograniczone rozprzestrzenienie, a miąższość ich nie przekracza kilku metrów. Eksploatacja wód podziemnych z utworów trzeciorzędowych związana jest przede wszystkim z piaszczystymi warstwami miocenu oraz fragmentarycznie oligocenu. Ujęcia wód oligoceniowych nie występują, natomiast mogą być ujmowane sporadycznie wraz z wodami mioceniowymi. Wody podziemne poziomu mioceniowego na badanym terenie można uznać za podstawowe źródło pokrywające zapotrzebowanie na wodę. Główną warstwę wodonośną stanowią drobnoziarniste piaski kwarcowe. Wody tego poziomu tworzą jednolity system hydrauliczny. Miąższości warstwy wodonośnej wahają się w granicach od 3 do 70 m. Wody w utworach kredowych występują w systemie szczelin i spękań o bardzo różnym przebiegu i przelocie, stąd trudno mówić o ściślejszym określeniu warunków zasobowych tego poziomu. Miasto i Gmina Września położona jest na obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 143 Inowrocław – Gniezno. Na terenie powiatu wrzesińskiego ma on swoje południowe granice. Jest typem zbiornika porowego, trzeciorzędowego, a średnia głębokość zalegania wody wynosi 120 m. Szacunkowe zasoby wodne tego zbiornika wynoszą 96,0 m³/dobę. Wody z utworów trzeciorzędowych wykorzystywane są w miejscach, gdzie brak jest użytkowych zbiorników w utworach czwartorzędowych. Serie wodonośne stanowią tutaj głównie piaszczyste osady miocenu zalegające najczęściej na głębokości >100 m. Przewarstwione są często iłami i mułkami. W bezpośrednim nadkładzie występuje, dobrze izolująca od wpływów powierzchniowych seria łów górnego miocenu. Ciągłość serii izolacyjnej bywa także przerywana w głębokich rynnach erozyjnych powodując łączność hydrauliczną wodonośnych utworów trzeciorzędu i czwartorzędu.

Ryc. 8 Główne zbiorniki wód podziemnych

Źródło: <http://www.pgi.gov.pl/soh/zbiornikiwodpodziemnych/23.html>

Badania jakości wód podziemnych prowadzone są w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Na terenie powiatu wrzesińskiego badania te prowadzone są przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie w ramach monitoringu operacyjnego, którym objęto jednolite części wód podziemnych zagrożone nieosiągnięciem dobrego stanu. W latach 2010-2013 na obszarze gminy Września nie zlokalizowano punktów pomiarowych.

Obszar gminy zlokalizowany jest w obrębie dwóch jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) należących do regionu Warty: JCWPd nr 63 i 73, które przedstawia poniższa rycina. W obrębie JCWPd nr 63 znajduje się Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP) nr 143 Subzbiornik Inowrocław-Gniezno.

Tabela 18 Stan wód podziemnych w 2010 r.

Nr JCWPd	Stan wód podziemnych w 2012 r.	
	chemiczny	ilościowy
63	dobry	dobry
73	dobry	dobry

Źródło: www.gios.gov.pl/

W roku 2013 nie były prowadzone badania dla powyższych JCWPd.

4.7. WODY POWIERZCHNIOWE

Gmina Września położona jest w strefie charakteryzującej się najniższymi odpływami w stosunku do całego kraju. Niskie wartości odpływów wynikają zarówno z niedoboru opadów jak i z małej zdolności retencyjnej tych obszarów. Dominującą rolę w zasilaniu odpływu gruntowego ma napływ wód gruntowych z obszarów sandrowych.

Rzeźba terenu gminy ma charakter nizinny i jest urozmaicona szerokimi dolinami rzek: **Wrześnicy, Małej Wrześnicy, Strugi Rudnik i Miłośławki** wraz z ich dopływami, kanałami (**Gutowski, Opatowski i Biechowski**) oraz rowami melioracyjnymi. Obszar gminy położony jest na terenie zlewni rzek III rzędu: Wrześnicy i Maskawy, które wraz z dopływami obejmują swym zasięgiem całą jej powierzchnię. Główną rzeką gminy jest Wrześnica, która stanowi prawobrzeżny dopływ Warty, uchodzi do niej w 361,2 km pod Pietrzykowem Kolonią, między Ciążeniem a Pызdrami. Źródła Wrześnicy znajdują się na zachód od Gniezna w okolicy wsi Piekary. Od źródeł do wysokości Słomowa rzeka płynie z północy na południe, poniżej Małej Wrześnicy. Wrześnica jest ciekim typowo nizinny o średnim spadku 1%. Dolina rzeki stanowi głównie torfowiska i tereny podmokłe, posiada gęstą sieć dopływów (1,10 km/km²) o charakterystycznym dendroidalnym układzie. Wszystkie drobne cieki są sztucznie pogłębione i stanowią część systemu melioracyjnego. Wrześnica charakteryzuje się śnieżno – deszczowym reżimem zasilania z jednym maksimum i jednym minimum w ciągu roku. Kumulacje stanów występują najczęściej w lutym, marcu i kwietniu w zależności od właściwości hydrometeorologicznych danego roku. Po osiągnięciu wiosennego maksimum stany wody i przepływy zmniejszają się wyraźnie. Cieki na analizowanym obszarze charakteryzuje szybkie przejście od kulminacji do stanów niżówkowych, które rozpoczynają się w czerwcu są stabilne i utrzymują się do końca roku hydrologicznego.

Największym dopływem Wrześnicy jest Mała Wrześnica – ciek o długości 13,2 km, uchodzący do niej poniżej wsi Noskowo. W okolicy wsi Borkowo do Wrześnicy wpływa również

Kanał Kołaczkowski o długości 9,5 km. Tutaj też znajduje się sztucznie utworzony zbiornik „Borkowo” o powierzchni ok. 13 ha.

Zbiorniki wodne

W celu zwiększenia retencji na rzece Wrześnica w latach 1965 - 1967 utworzono sztuczny zbiornik „Wrześnica” (Lipówka). Zlokalizowany jest na 31 + 650 km rzeki Wrześnicy na obszarze miasta Września, powyżej mostu Gniezno – Jarocin oraz Poznań – Warszawa. Zbiornik powstał poprzez wybudowanie przegrody dolinowej ziemnej o wysokości max. 4,5 m. Tereny zajęte pierwotnie pod zbiornik stanowiły łąki i grunty orne. Ma kształt silnie wydłużony i słabo rozwiniętą linię brzegową. Objętość zbiornika wynosi przy rzędnej piętrzenia 103,2 m n. p. m 215 tys. m³ nie pozwala na prowadzenie gospodarki wodnej. Lipówka ma charakter przepływowy nie redukuje fali powodziowej, został wybudowany dla potrzeb rolnictwa, w celu poboru wody do deszczowania, oraz do rekreacji i sportów wodnych. Obecnie ujęcia wody dla rolnictwa nie istnieją, obiekt przeznaczony jest głównie do celów rekreacji i wędkarstwa. Administratorem zbiornika jest Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu Inspektorat we Wrześni natomiast dzierżawcą jest Polski Związek Wędkarski. Na obszarze gminy brak dużych naturalnych zbiorników wodnych. Niewielkie stawy i oczka wodne zlokalizowane są na obszarze parków miejskich: Park im. „Dzieci Wrzesińskich”, Park im. Piłsudskiego, „Glinki” oraz na obszarze gruntów rolnych w miejscowościach: Gutowo Małe (2), Węgierki, Kleparz, Ostrowo Szlacheckie, Obłaczkowo, Kaczanowo, Marzenin, Sobiesierne, Goniczki.

Badania jakości wód powierzchniowych dla Miasta i Gminy Września prowadzi Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu. Przedmiotem badań monitoringowych jakości wód płynących są jednolite części wód płynących. Na terenie gminy Września wyznaczono jednolite części wód płynących takie jak: Rudnik, Wrześnica, dopływ z Sołeczna, Maskawa do Wielkiej, Miłostawka do Kanału Połczyńskiego.

Na obszarze gminy brak punktów pomiarowo-kontrolnych. Najbliższy punkt pomiaru kontrolnego na rzece przepływającej przez obszar gminy jest punkt na rzece Wrześnica – ppk „Wrześnica-Cegielnia” zlokalizowany na południowy wschód od gminy Września.

W roku 2013 prowadzone były badania stanu wód w punkcie kontrolno-pomiarowym Wrześnica-Cegielnia PLRW60001718389, na 1,1 km biegu ciek. Wrześnica jest zaklasyfikowana jako potok nizinny piaszczysty.

Wyniki poszczególnych wskaźników jakości wody przedstawia poniższa tabela. Wynik każdego wskaźnika opiera się na średniej stworzonej z 12 prób, czyli dla każdego wskaźnika dokonano 12 pomiarów. Klasa wskaźnika jakości wód dla ołowiu i jego związków, Benzo(g,h,i)perylen, Indeno(1,2,3-cd)piren określone są jako stan dobry. Klasa wskaźnika rtęci i jego związków klasyfikuje się jako stan poniżej dobrego.

Tabela 19 Wyniki badań wybranych wskaźników stanu ekologicznego i stanu chemicznego wód w punkcie pomiarowo-kontrolnym Wrześnica – Cegielnia na podstawie wyników badań z roku 2013

Wskaźnik jakości wody	Jednostki	Wrześnica-Cegielnia
Ołów i jego związki	µg/l	1,2
Rtęć i jego związki	µg/l	0,0948
Benzo(g,h,i)perylen	Σ µg/l	0,0003
Indeno(1,2,3-cd)piren		
Klasa elementów chemicznych	-	Stan poniżej dobrego

Źródło: WIOS w Poznaniu

4.8.CHARAKTERYSTYKA ELEMENTÓW PRZYRODY OŻYWIONEJ

Lasy

Lasy spełniają różnorodne funkcje, zapewniają stabilizację stosunków wodnych, ochronę gleb przed erozją, kształtują klimat, tworzą warunki dla zachowania potencjału biologicznego gatunków i ekosystemów, zachowują różnorodność i złożoność krajobrazu. Do ważnej funkcji należy zaliczyć funkcję produkcyjną polegającą na pozyskiwaniu drewna. Pełnią również funkcje społeczne, które służą kształtowaniu warunków zdrowotnych i rekreacyjnych dla społeczeństwa.

Lasy zajmują powierzchnię 1675,2 ha tj. 7,5% powierzchni gminy, w tym lasy publiczne Nadleśnictwa Czarniejewo stanowią 1603,2 ha, lasy Gminy i Miasta Września 11,0 ha i lasy prywatne 61 ha (wg GUS, stan na rok 2012).

Wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej Nadleśnictwo Czarniejewo, do którego przynależą lasy gminy Września, leży w III Krainie Wielkopolsko-Pomorskiej, Dzielnicy Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, w Mezoregionie Sandrów Gnieźnieńskich.

Na terenie Nadleśnictwa Czarniejewo dominują gleby rdzawe (60,8% powierzchni), które stanowią podstawowy, najważniejszy gospodarczo typ gleb w Nadleśnictwie.

Z pozostałych ważniejszych typów gleb, występują: gleby murszowate (7,7%), gruntowoglejowe (7,1%), kulturoziemne (4,2%), brunatne (4,0%), czarne ziemie (4,0%), płowe (3,9%), bielcowe (3,3%), opadowoglejowe (1,3%), murszowe (1,2%), torfowe (1,0%).

Dominują następujące typy siedliskowe lasu: LMśw (las mieszany świeży): 44,1%, BMśw (bór mieszany świeży): 18,6%, Lśw (las świeży) 14,9%, Lw (las wilgotny): 11,7%, LMw (las mieszany wilgotny): 6,6%, OIj (ols jesionowy): 2,5%, OI (ols): 1,5%, BMw (bór mieszany wilgotny): 0,4%.

Tabela 20 Struktura lasów na terenie miasta i gminy Września w latach 2009-2012

	Jednostka miary	2009	2010	2011	2012
LEŚNICTWO WSZYSTKICH FORM WŁASNOŚCI					
Powierzchnia gruntów leśnych					
ogółem	ha	1736,4	1736,4	1730,2	1730,4
lesistość w %	%	7,60	7,60	7,60	7,6
grunty leśne publiczne ogółem	ha	1675,4	1675,4	1669,2	1669,4
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	1664,4	1664,4	1658,2	1658,4
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	1603,4	1603,4	1603,2	1603,4
grunty leśne prywatne	ha	61,0	61,0	61,0	61,0
Powierzchnia lasów					
lasy ogółem	ha	1681,2	1681,2	1675,2	1675,2
lasy publiczne ogółem	ha	-	1620,2	1614,2	1614,2
lasy publiczne Skarbu Państwa	ha	-	1609,2	1603,2	1603,2
lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	-	1548,2	1548,2	1548,2
lasy publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP	ha	-	61,0	55,0	55,0
lasy publiczne gminne	ha	-	11,0	11,0	11,0
lasy prywatne ogółem	ha	-	-	61,0	61,0
LASY NIESTANOWIĄCE WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA					
Powierzchnia gruntów leśnych					
ogółem	ha	72,00	72,00	72,00	72,00
lasy ogółem	ha	72,00	72,00	72,00	72,00
grunty leśne prywatne ogółem	ha	61,00	61,00	61,00	61,00
grunty leśne prywatne osób fizycznych	ha	52,00	52,00	52,00	52,00
grunty leśne gminne ogółem	ha	11,00	11,00	11,00	11,00
grunty leśne gminne lasy ogółem	ha	11,00	11,00	11,00	11,00
Pozyskanie drewna (grubizny)					

	Jednostka miary	2009	2010	2011	2012
LEŚNICTWO WSZYSTKICH FORM WŁASNOŚCI					
ogółem	m ³	0	10	32	21

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Formy ochrony przyrody

Do form ochrony przyrody ustanowionych na mocy Ustawy o ochronie przyrody (t.j.- Dz.U.2013.627 z późn. zm.) zlokalizowanych na terenie miasta i gminy Września należą:

- Obszar Natura 2000, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Grądy w Czerniejewie (PLH300049);
- Pomniki przyrody ożywionej oraz nieożywionej.

Grądy w Czerniejewie PLH300049

Powierzchnia Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Grądy w Czerniejewie wynosi 1 212.9 ha. Położony jest on na terenie gminy Września, oraz na terenie sąsiedniej gminy Czerniejewo.

Jest to obszar równiny sandrowej o nieznacznej deniwelacji terenowej położony w granicy mezoregionu Równina Wrzesińska. Cały obszar Ostoi leży w zlewni prawobrzeżnego dopływu Warty - Wrześnicy. System hydrologiczny stanowią niewielkie, przez znaczną część roku wyschnięte ciekły (zwykle rowy melioracyjne) uchodzące do Wrześnicy. W rejonie leśniczówki Młynek przez obszar przepływa Wrześnica. Lasy Czerniejewskie, choć są od wieków użytkowane gospodarczo, to należą do najlepiej zachowanych w Wielkopolsce. Przeważają tam drzewostany mieszane. Na szczególną uwagę zasługują najlepiej w Wielkopolsce wykształcone i zachowane fitocenozy grądów środkowoeuropejskich *Galio silvatici-Carpinetum*, które zajmują największą powierzchnię na terenie Ostoi. Smugi towarzyszące równoleżnikowo usytuowanym dopływom Wrześnicy zajęte są przez łągi jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum*. Istotne znaczenie mają także łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe *Ficario-Ulmetum*. Ze względu na silne przesuszenie lasów łągowych pilnym zadaniem byłoby uruchomienie małej retencji.

Charakterystyczną cechą Lasów Czerniejewskich są bardzo dobrze zachowane, zróżnicowane pod względem wilgotności i troficzności lasy grądowe *Galio silvatici-Carpinetum*.

Pomniki przyrody:

- Lipa drobnolistna „Anielka”, utworzony 14 stycznia 1987 r. zarządzeniem Wojewody Poznańskiego nr 54/86 z 31 grudnia 1986 roku (Dz. Urz. Woj. Poz. nr 14, poz. 209,

- 1986 r.), obwód 285 cm, wysokość 18 m. Położenie: wieś Stanisławowo, nr działki 81, rośnie po lewej stronie bramy wjazdowej do parku.
- Dąb szypułkowy „Stefan”, utworzony 14 stycznia 1987 r. zarządzeniem Wojewody Poznańskiego nr 54/86 z 31 grudnia 1986 roku (Dz. Urz. Woj. Poz. nr 14, poz. 209, 1986 r.), obwód 282 cm, wys. 15 m. Położenie: Września, ul. 3 Maja przy budynku Starostwa Powiatowego.
 - Lipa drobnolistna - utworzony 20 maja 1986 roku orzeczeniem Wojewody Poznańskiego z 19 grudnia 1985 roku (Dz. Urz. Woj. Poz. nr 5, poz. 70 z 1986 r.), obwód 640 cm, wys. 21 m. Położenie: miejscowość Kawęczyn, na terenie parku.
 - Głaz narzutowy, granit, utworzony 30 listopada 1965 roku (decyzja PWRN RL VI – 5/771/65, 30.11.1965 r.) obwód 810 cm, długość 290 cm, szer. 270 cm, wysokość 110 cm. Położenie: Września, Park Miejski im. J. Piłsudskiego.
 - Platan wschodni, utworzony 30 listopada 1965 roku (decyzja PWRN RL VI – 5/770/65, 30.11.1965 r.), obwód 380 cm, wysokość 25 m. Położenie: Września, Park Miejski im. Dzieci Wrzesińskich.

Tereny zielone:

Ważną częścią składową miast są tereny zielone. W zależności od funkcji jaką pełnią możemy wyróżnić: tereny zieleni wypoczynkowej - są to: parki, skwery, zieleńce, ogródki działkowe, tereny sportowe, tereny zieleni specjalnego przeznaczenia - są to: pasy zieleni izolacyjnej, tereny zieleni towarzyszące komunikacji, ogrody dydaktyczne, cmentarze, tereny zieleni o ograniczonym dostępie, to tereny: towarzyszące obiektom przemysłowym, towarzyszące zabudowie osiedlowej i indywidualnej.

Na terenie miasta i gminy zlokalizowanych jest 17 parków spacerowo-wypoczynkowych o łącznej powierzchni 80,6 ha. Zieleńce zajmują łącznie powierzchnię 43,9 ha, zieleń uliczna 5,0 ha, a tereny zieleni osiedlowej 39,4 ha.

Tabela 21 Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej na terenie miasta i gminy Września

	Jednostka miary	2009	2010	2011	2012
TERENY ZIELENI					
Tereny zieleni wg lokalizacji					
parki spacerowo - wypoczynkowe					
obiekty	szt	17	17	17	17
powierzchnia	ha	80,6	80,6	80,6	80,6
zieleńce					
obiekty	szt	36	36	36	36

	Jednostka miary	2009	2010	2011	2012
powierzchnia	ha	43,9	43,9	43,9	43,9
zieleń uliczna					
powierzchnia	ha	5,0	5,0	5,0	5,0
tereny zieleni osiedlowej					
powierzchnia	ha	35,1	35,1	39,4	39,4
parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej					
powierzchnia	ha	159,6	159,6	163,9	163,9
cmentarze					
obiekty	szt	9	9	9	9
powierzchnia	ha	17,2	17,2	17,2	17,2
lasy gminne					
powierzchnia	ha	11,0	11,0	11,0	11,0
Żywopłoty wg lokalizacji					
długość	m	45591	45591	45348	45348
Nasadzenia i ubytki wg lokalizacji					
nasadzenia					
drzewa	szt	156	129	5	181
krzewy	szt	4311	3374	180	0
ubytki					
drzewa	szt	73	184	18	49
krzewy	szt	30	520	0	0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

W tabeli poniżej przedstawiono wykaz parków na terenie miasta i gminy.

Tabela 22 Wykaz parków na terenie miasta i gminy Września

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]
Parki miejskie		
1	Park miejski im. J. Piłsudskiego położony przy ul. Daszyńskiego	6,69
2	Park im. Dzieci Wrzesińskich położony przy ul. Kościuszki	19,84
Parki wiejskie		
1	Park w Bardzie	6,85
2	Park w Węgierekach, pod zarządem UMiG Września	0,63
3	Park w Gutowie Małym. Zapisany od 1975 roku w rejestrze zabytków. Wiek parku ok. 130 lat. Drzewostan występuje na całej powierzchni w małych i dużych grupach. Rosną tutaj takie gatunki jak: lipa, dąb, kasztanowiec, klon, jesion, wierzba, topola, pojedynczo świerk, sosna i akacja.	6,24
4	Park w Kaczanowie W drzewostanie przeważają jesion i akacja, pozostałe to: kasztanowiec, klon, świerk, dąb, brzoza.	1,09
5	Park w Chwalibogowie, w zarządzie ANR. Zapisany w rejestrze zabytków od 1973 roku. Drzewostan występuje na całej powierzchni parku w formie małych grup i kęp oraz pojedynczo. W grupach występuje kasztanowiec, lipa, świerk, sosna, w większych kępach występuje wierzba, topola, lipa, akacja, dąb, pojedynczo natomiast klon, klon jesionolistny i jesion.	4,50
6	Park w Gozdowie, pod zarządem ANR.	2,30
7	Park w Stanisławowie	2,28
8	Park w Kawęczynie. Drzewostan występuje szczytkowo w małych grupach na obrzeżach topola, wiąz, lipa, dąb, klon pospolity. Środkowa część parku	1,85

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]
	jest odbudowana - wysadzono sosnę czarna, jarząb i lipę, przy głównej alei wprowadzono tawułę.	
9	Park w Marzeninie zarządzie UMiG Września.	1,06
10	Park Gulczewo Wpisany do rejestru zabytków od 1975 roku. Drzewostan występuje na obrzeżach parku - brzoza, świerk, sosna czarna, wiąz, lipa, topola, pojedynczo dąb, świerk i wierzba.	4,36
11	Park Ostrowo Szlacheckie	2,80
12	Park Sołeczno. Wpisany do rejestru zabytków w 1974 roku.	4,52
13	Park Grzymysławice. Wpisany do rejestru zabytków w 1986 roku.	2,82
14	Park Białeżyce. Wpisany do rejestru w 1975 roku.	2,80
15	Park Chocicza Wielka	4,11
16	Park Chocicza Mała	1,29
17	Park Neryngowo	2,36
18	Park Grzybowo	4,10
19	Park Wódki	2,05
20	Park Gutowo Wielkie, w zarządzie UMiG Września	2,05
21	Park Radomice	1,28

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Września

W gminie Września licznie występują zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, które uzupełniają nieliczne kompleksy leśne. Istniejące zadrzewienia nie stanowią wyraźnego systemu i przypisać im można funkcję estetyczną, wodochronną i klimatyczną.

5. GŁÓWNE ŹRÓDŁA ZAGROZEŃ ŚRODOWISKA W MIEŚCIE I GMINIE WRZEŚNIA

5.1. PRZYRODA

Presja na środowisko przyrodnicze występuje głównie w obrębie miejsc przeznaczonych dla potrzeb turystyki i rekreacji, zabudowań, ośrodków wczasowych, w pobliżu ciągów komunikacyjnych. Odrębny problem stanowią dzikie składowiska lokalizowane na granicach polno-leśnych i w głębi lasów, które po zlokalizowaniu usuwane są na koszt Lasów Państwowych. Większość z podworskich parków znajdujących się na terenie powiatu znajduje się w stanie wymagającym rewitalizacji. Główne kierunki gospodarki leśnej prowadzonej przez służby leśne obejmują zagospodarowanie, pielęgnację, ochronę, użytkowanie i odnawianie lasów w tym stałe pozyskiwanie drewna i innych użytków leśnych oraz wykorzystywanie zdrowotnych, rekreacyjnych i innych walorów lasów. W ramach gospodarki leśnej prowadzona jest przebudowa części drzewostanów. Celem tej przebudowy jest osiągnięcie optymalnego dostosowania składu gatunkowego drzewostanów do występujących siedlisk. Większość procesów gospodarczych prowadzonych w lasach przez służby leśne jest podporządkowana

odnowieniom naturalnym. Ogranicza się udział zrębów zupełnych na rzecz częściowych i stopniowych. Największym zagrożeniem dla Obszaru Natura 2000 Grądy Czarniejewskie jest obniżanie się poziomu wód gruntowych. W celu przeciwdziałania dalszemu osuszaniu w trybie pilnym należałoby rozważyć uruchomienie małej retencji na ciekach uchodzących do Wrześnicy.

5.2. ZAGROŻENIA WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

Główne przyczyny zanieczyszczenia wód podziemnych mają pochodzenie antropogeniczne. Stopień zanieczyszczenia wód podziemnych w największym stopniu zależy od głębokości zalegania oraz izolacji poziomu wodonośnego od powierzchni terenu oraz od lokalizacji potencjalnego źródła zagrożeń.

Głównym zagrożeniem dla jakości wód podziemnych jest sposób zagospodarowania i użytkowania terenu (stopień skanalizowania, stacje paliw, składowiska odpadów itp.). Poprawa lub pogorszenie stanu gospodarki komunalnej na terenie miasta mają, zatem bezpośredni wpływ na jakość wód podziemnych.

Zagrożenie dla jakości wód podziemnych może wiązać się także z zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego, związanego np. z niewłaściwym stosowaniem nawozów sztucznych, organicznych i środków ochrony roślin (niedostosowany termin i dawki nawożenia).

Zagrożenie dla jakości wód podziemnych stanowi również deponowanie odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych (bezpośrednio na ziemi, w ciekach wodnych itp.).

Aktualnie podstawowym działaniem zmierzającym do polepszenia jakości wód podziemnych na terenie miasta i gminy jest przestrzeganie zakazów i ograniczeń wynikających z decyzji ustanawiających strefy ochronne ujęć.

Na jakość wód powierzchniowych wpływają uwarunkowania naturalne: warunki klimatyczne, jakość gleb, podłoże geologiczne oraz presje antropogeniczne.

Najpoważniejszymi czynnikami obniżającymi jakość wód powierzchniowych na terenie miasta są:

- Odprowadzanie ścieków z komunalnej oczyszczalni ścieków do wód powierzchniowych (rzeka Wrześnica); Stan czystości wód zbiornika Września zależy również od zanieczyszczeń wnoszonych z wodami rzeki Wrześnicy.
- zanieczyszczenia obszarowe – spływy powierzchniowe z użytków rolnych;
- deponowanie odpadów (tzw. dzikie wysypiska) w ciekach wodnych oraz na powierzchni terenu.

Potencjalne zagrożenie stanowią mogą zrzuty nieoczyszczonych ścieków przemysłowych i komunalnych. Siecią kanalizacyjną na terenie miasta i gminy objętych jest 94% mieszkańców. Sieć kanalizacyjną należy na bieżąco modernizować i sukcesywnie rozbudowywać.

Zanieczyszczenia obszarowe są odprowadzane do wód w sposób niezorganizowany, trudny do określenia pomiarowego. Głównym źródłem tych zanieczyszczeń są mineralne i organiczne nawozy stosowane pod uprawy oraz chemiczna ochrona roślin. Transport tych substancji z terenu zlewni odbywa się przez wody roztopowe, opadowe i infiltracyjne na całej długości rzeki. Powyższy zespół zagrożeń doprowadza do nadmiernego wzbogacenia wód w substancje biogenne. Nadmierne użyczenie wód powoduje nadmierny rozwój organizmów, a ich masowy rozkład obniża parametry biochemiczne wód.

Długość sieci wodociągowej na terenie gminy Września wynosi 285,2 km (dane za 2013 rok). Liczba przyłączy wodociągowych wynosi obecnie 7482 szt. (dane za 2013 rok).

Aktualnie na terenie gminy z sieci wodociągowej korzysta 42200 osób, a na terenie miasta 28730 osób (dane za 2013 rok).

Woda pobierana jest na terenie miasta również z ujęć przemysłowych. Głównych poborców wód na terenie miasta, zgodnie z danymi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 23 Wielkość poboru wód podziemnych na terenie miasta i gminy Września w latach 2010-2013

Lp.	Nazwa podmiotu	Wielkość poboru wody [m ³]	
		2011	2012
1	Spółdzielnia Mleczarska Września, Czerniejewska 1, 62-300 Września	58 319	58 779
2	Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowe Agropol Sp. z o.o. Sokołowo, ul. Szlachecka 26, 62-300 Września	245 730	240 540
3	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. Miłosławska 8, 62-300 Września	2 110 503	2 150 664
4	Trzciński Andrzej i Maria Gospodarstwo Rolne, Ks. Budzynskiego 6, 62-301 Marzenin	7 150	330
5	Gospodarstwo Rolne Wiesław Kozłowski, Nowa Wieś Królewska 51, 62-300 Września	6 954	7 585
6	PPHU "Alkado" Kazimierz Zaborowicz ul. Kolejowa 2, 62-301 Marzenin	11 210	9 928

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Bank Zanieczyszczeń Środowiska

Sieć kanalizacji sanitarnej obejmuje ok. 90% Wrześni. Ścieki kanalizacji spływają grawitacyjnie kolektorem sanitarnym do centralnego miejsca na terenie przepompowni ścieków zlokalizowanej przy ul. Miłosławskiej 8. Ścieki z ul. Miłosławskiej po wstępnej obróbce przepompowywane są rurociągiem tłocznym o dł. ok. 2,85 km lub zespołem rurociągów na teren oczyszczalni ścieków przy ul. Gen. Sikorskiego 42.

Ścieki do środowiska odprowadzane są na terenie miasta i gminy również ze źródeł przemysłowych. Wykaz podmiotów wprowadzających ścieki do środowiska na terenie miasta i gminy Września, ilość wprowadzanych ścieków oraz ładunek zanieczyszczeń w ściekach w latach 2011-2012, zgodnie z danymi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 24 Ładunek zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do środowiska na terenie miasta i gminy Września w latach 2011-2012

Lp.	Podmiot wprowadzający ścieki do środowiska	Rodzaj wprowadzanych ścieków	Ilość wprowadzanych ścieków [m ³]	Substancje w ciekach/ładunek zanieczyszczeń [kg]	
2011					
1	Spółdzielnia Mleczarska Września, Czerniejewska 1, 62-300 Września	ścieki przemysłowe	2 196	BZT ₅	30,524
				Zawiesiny ogólne	32,94
2	Spółdzielnia Inwalidów "Wiosna Ludów" Września, ul. Leśna 10, 62-300 Września	ścieki bytowe	20 118	BZT ₅	54,359
				Zawiesiny ogólne	277,791
				CHZT metodą dwuchromianową	653,632
3	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Bieganowo" z siedzibą w Chwalibogowie, Chwalibogowo 31a, 62-323 Chwalibogowo	ścieki bytowe	1 297	BZT ₅	8,99
				CHZT metodą dwuchromianową	68,000
				Zawiesiny ogólne	35,000
		ścieki bytowe	5725	BZT ₅	50,898
				CHZT metodą dwuchromianową	320,900
				Zawiesiny ogólne	245,975
4	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o., Miłosławska 8, 62-300 Września	ścieki przemysłowe	686	Zawiesiny ogólne	5,671
		ścieki przemysłowe	441	Zawiesiny ogólne	2,642
		ścieki przemysłowe	0	Zawiesiny ogólne	0
		ścieki przemysłowe	233	Zawiesiny ogólne	4,076
		ścieki przemysłowe	943	Zawiesiny ogólne	5,998
		ścieki przemysłowe	652	Zawiesiny ogólne	4,604

Lp.	Podmiot wprowadzający ścieki do środowiska	Rodzaj wprowadzanych ścieków	Ilość wprowadzanych ścieków [m ³]	Substancje w ciekach/ladunek zanieczyszczeń [kg]	
		ścieki przemysłowe	1533	Zawiesiny ogólne	9,941
		ścieki komunalne	2297707	BZT ₅	13841,085
				CHZT metodą dwuchromianową	117280,154
				Zawiesiny ogólne	39446,451
				Suma chlorków i siarczanów	598853,489
				Fenole lotne	5,13
				Suma metali ciężkich	0
				Rtęć	0
				Kadm	0
				Cynk	0
				Miedź	0
				Nikiel	0
				Chrom ogólny	0
				Ołów	0
				Arsen	0
				Srebro	0
		Suma pozostałych substancji	0		
Nadchloroetylen (PER) (tetrachloroetylen)	1,857				
Trichloroetylen (TRI)	1,061				
2012					
1	Spółdzielnia Mleczarska Września, Czerniejewska 1, 62-300 Września	ścieki przemysłowe	1806	BZT ₅	29,371
				Zawiesiny ogólne	27,998
2	Spółdzielnia Inwalidów "Wiosna Ludów", ul. Leśna 10, 62-300 Września	ścieki bytowe	9265	BZT ₅	28,722
				Zawiesiny ogólne	287,215
				CHZT metodą dwuchromianową	134,343
3	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Bieganowo" z siedzibą w Chwalibogowie, Chwalibogowo 31a, 62-323 Chwalibogowo	ścieki bytowe	966	BZT ₅	8,684
				CHZT metodą dwuchromianową	65,688
				Zawiesiny ogólne	33,81
		ścieki bytowe	3 695	BZT ₅	50,249
				CHZT metodą dwuchromianową	310,6
Zawiesiny ogólne	172,841				
4	Przedsiębiorstwo	ścieki przemysłowe	612	Zawiesiny ogólne	5,097

Lp.	Podmiot wprowadzający ścieki do środowiska	Rodzaj wprowadzanych ścieków	Ilość wprowadzanych ścieków [m ³]	Substancje w ciekach/ladunek zanieczyszczeń [kg]	
	Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o., Miłosławska 8, 62-300 Września	ścieki przemysłowe	432	Zawiesiny ogólne	2,478
		ścieki przemysłowe	0	Zawiesiny ogólne	0
		ścieki przemysłowe	228	Zawiesiny ogólne	1,615
		ścieki przemysłowe	936	Zawiesiny ogólne	5,864
		ścieki przemysłowe	545	Zawiesiny ogólne	2,751
		ścieki przemysłowe	1482	Zawiesiny ogólne	13,274
		ścieki komunalne	2 098 352	BZT ₅	7321,391
				CHZT metodą dwuchromianową	85177,26
				Zawiesiny ogólne	18254,75
				Suma chlorków i siarczanów	532297,4
				Fenole lotne	4,832
				Suma metali ciężkich	0
				Rtęć	0,337
				Kadm	0,45
				Cynk	18,541
				Miedź	3,371
				Nikiel	4,495
				Chrom ogólny	0
				Ołów	11,168
				Arsen	0
Srebro	8,99				
Suma pozostałych substancji	0				
Nadchloroetylen (PER) (tetrachloroetylen)	0				
Trichloroetylen (TRI)	0				
5	Gmina Września, ul. Ratuszowa 1, 62-300 Września	ścieki komunalne	2369	BZT ₅	70,633
				CHZT metodą dwuchromianową	267,138
				Zawiesiny ogólne	86,783
		ścieki komunalne	1281	BZT ₅	44,079
				CHZT metodą dwuchromianową	161,708
				Zawiesiny ogólne	46,577

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Wojewódzki Bank Zanieczyszczeń

5.3.ZAGROŻENIA POWIETRZA

Zmiany antropogeniczne (wywołane działalnością człowieka) składu atmosfery można zaklasyfikować do 3 grup:

- zmiany składu chemicznego, tzn. wprowadzanie do powietrza nowych składników gazowych,
- zanieczyszczenia mechaniczne (zapylenie),
- zanieczyszczenia energetyczne (głównie termiczne).

Emisja niska

Problem niskiej emisji związany jest w dużej mierze z wykorzystywaniem węgla jako głównego paliwa do wytwarzania ciepła oraz spalanie paliw tanich o dużej zawartości siarki i mało korzystnych parametrach grzewczych, a także spalanie śmieci.

Na terenie gminy występuje jedna ciepłownia opalana miałem węglowym. Pozostałe ciepło generują lokalne i osiedlowe kotłownie zasilane gazem lub groszkiem. Udział emisji niskiej w ogólnej ilości emitowanych do powietrza zanieczyszczeń jest trudny do zbilansowania ze względu na rozproszenie źródeł emisji.

W związku z powyższym duże znaczenie dla jakości powietrza atmosferycznego mają działania podejmowane m. in. przez indywidualnych mieszkańców prowadzące do zmiany ogrzewania z węglowego na gazowe lub olejowe.

Emisja ze źródeł komunikacyjnych

Do znaczących niezorganizowanych źródeł należy zaliczyć emisję zanieczyszczeń związanych z transportem samochodowym. Szybki rozwój motoryzacji, a w konsekwencji ciągle zwiększająca się na drogach liczba pojazdów samochodowych, prowadzi do wzrostu emisji dwutlenków azotu, tlenku węgla, węglowodorów i ołowiu.

Do obszarów narażonych na terenie miasta i gminy Września zaliczyć można tereny położone bezpośrednio przy autostradzie A2, drogach krajowych nr 15 i nr 92 oraz drogach wojewódzkich nr 432 i nr 442.

Źródłem emisji komunikacyjnej są także stacje paliw zlokalizowane na terenie miasta i gminy.

5.4.HAŁAS

Ze względu na środowisko występowania możemy dokonać podziału hałasu na trzy podstawowe grupy:

- hałas w przemyśle (przemysłowy),
- hałas w pomieszczeniach mieszkalnych, użyteczności publicznej i terenach wypoczynkowych (komunalny),
- hałas od środków transportu (komunikacyjny).

Klimat akustyczny środowiska Miasta i Gminy Września w zdecydowanej większości kształtowany jest przez hałas komunikacyjny drogowy, który ze względu na powszechność charakteryzuje się dużym zasięgiem oddziaływania.

Do głównych źródeł hałasu komunikacyjnego na terenie miasta i gminy Września zaliczyć można tereny położone bezpośrednio przy autostradzie A2, drogach krajowych nr 15 i nr 92 oraz drogach wojewódzkich nr 432 i nr 442.

Do czynników mających wpływ na poziom emisji hałasu drogowego należą: natężenie ruchu, struktura strumienia pojazdów, a zwłaszcza udziału w nim transportu ciężkiego, stan techniczny pojazdów, rodzaj i stan techniczny nawierzchni, charakter zabudowy (zagospodarowanie) terenów otaczających.

Przyczyną hałasu drogowego jest przede wszystkim interakcja pomiędzy oponą, a nawierzchnią, a także dźwięki samego pojazdu (m. in. silnika, systemu napędowego, systemu wydechowego). Kontakt opony z nawierzchnią jako główne źródło hałasu występuje u większości samochodów przy prędkości powyżej 55 km/h, a w przypadku samochodów ciężarowych przy prędkości powyżej 70 km/h. Powstawanie hałasu powoduje m. in.:

- zwiększenie szerokości opony – każde dodatkowe 10 mm szerokości powoduje wzrost hałasu o 0,2- 0,4 dB(A),
- szorstkość nawierzchni - choć również bardzo gładkie nawierzchnie mogą generować hałas,
- szybkie tłoczenie i rozprężanie powietrza w miejscu kontaktu opony z nawierzchnią.

5.5.PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE

Zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska pola elektromagnetyczne definiuje się jako pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwości od 0 Hz do 300 GHz.

Źródłem pól elektromagnetycznych emitowanych do środowiska w powyższym zakresie częstotliwości są stacje i linie elektroenergetyczne, urządzenia radionadawcze i radiokomunikacyjne oraz liczne urządzenia medyczne i przemysłowe. Wpływ tych urządzeń na środowisko jest zależny od częstotliwości ich pracy, ale przede wszystkim od wielkości wytwarzanej przez nie energii. W związku z tym z punktu widzenia ochrony środowiska istotne znaczenie mają następujące obiekty:

- linie i stacje elektroenergetyczne o napięciu znamionowym równym 110 kV lub wyższym;
- obiekty radionadawcze, w tym: stacje nadawcze radiowe i telewizyjne;
- urządzenia radiokomunikacyjne, w tym stacje bazowe telefonii komórkowej o częstotliwości 450 – 1800 MHz, których sieć rozwinęła się znacznie w ciągu ostatnich lat;
- urządzenia radiolokacyjne.

Podstawowa zasada ochrony przed polami elektromagnetycznymi została zapisana w art. 121 Prawa Ochrony Środowiska. Zgodnie z ww. artykułem „Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez: utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach; zmniejszanie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane”.

Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku z wyróżnieniem terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz.U.2003.192.1883).

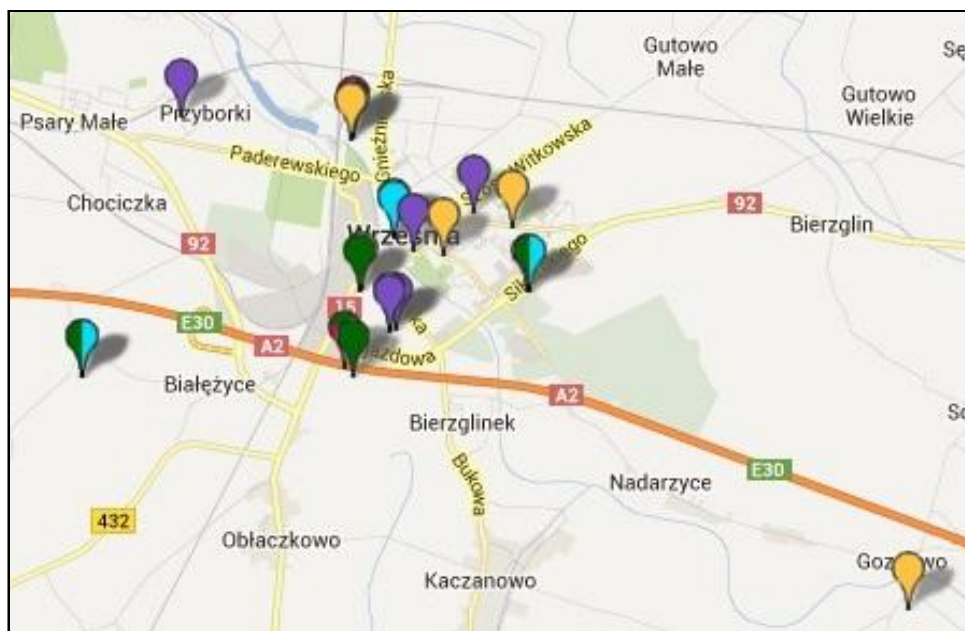
Zgodnie z art. 123 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku - Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2013.1232 j.t. ze zm.) oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku i obserwacji zmian dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Dnia 12 listopada 2007 zostało wydane Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U.2007.221.1645).

Badanie pól elektromagnetycznych w województwie wielkopolskim jest przeprowadzane i nadzorowane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu. Wyniki przeprowadzonych badań publikowane są w raportach o stanie środowiska w województwie wielkopolskim.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu prowadził badania poziomów pól elektromagnetycznych na terenie powiatu wrzesińskiego w dwóch punktach pomiarowych: Gierłatowo oraz Września ul. Kościuszki 32. Gierłatowo zlokalizowane jest w gminie Nekla. W miejscu tym pomiary były wykonywane w latach 2009 oraz 2012 i za każdym razem wyniki pomiarów były w normie. W 2011 r. wykonane zostały pomiary natężenia pól elektromagnetycznych we Wrześni przy ul. Kościuszki 32. Miejsce zostało wytypowane do badań jako pozostałe tereny miejskie, czyli o liczbie poniżej 50 tysięcy mieszkańców. Średnia arytmetyczna zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego dla zakresu 3 MHz - 3000 MHz wyniosła odpowiednio 0,05 V/m. Wartość ta mieści się w dopuszczalnych granicach i jest najniższa w porównaniu ze wszystkimi punktami pomiarowymi w 2011 roku. Maksymalny poziom natężenia pól elektromagnetycznych wynosi 7,0 V/m.

Na terenie miasta i gminy Września zlokalizowanych jest 18 stacji bazowych telefonii komórkowej. Dokładny wykaz wraz z lokalizacją poszczególnych stacji przedstawiają poniższa tabela oraz rycina (dane na dzień 19.11.2013).

Ryc. 10 Rozmieszczenie stacji bazowych sieci komórkowej na obszarze gminy Września

Źródło: mapa.btsearch.pl/

Tabela 25 Wykaz stacji bazowych telefonii komórkowej w Mieście i Gminie Września

Lp.	Stacja bazowa	Lokalizacja
1	Stacja bazowa telefonii komórkowej Aero2 Sp. z o. o.	Chocicza Wielka, ferma drobiu
2	Stacja bazowa telefonii komórkowej POLKOMTEL S. A.	Chocicza Wielka, ferma drobiu
3	P4 SP. z o. o. PLAY	Przyborki, Wiejska dz. Nr 54/31
4	Stacja bazowa telefonii komórkowej PTK Centertel Sp. z o. o.	Gozdowo 51
5	Stacja bazowa telefonii komórkowej PTK Centertel Sp. z o. o.	Ul. Ogrodowa 6, Września – maszt własny
6	Stacja bazowa telefonii komórkowej POLKOMTEL S. A.	Ul. Sikorskiego 25 – komin PEC (wsch), Września
7	Stacja bazowa telefonii komórkowej Aero2 Sp. z o. o.	Ul. Sikorskiego 25 – komin PEC (wsch), Września
8	P4 SP. z o. o. PLAY	Szosa Witkowska 1, Września – wieża ciśnień
9	Stacja bazowa telefonii komórkowej T-Mobile Polska S.A	Ul. Czerniejewska 2A, Września – maszt TP S.A.
10	Stacja bazowa telefonii komórkowej PTK Centertel Sp. z o. o.	Ul. Czerniejewska 2A, Września – maszt TP S.A.
11	Stacja bazowa telefonii komórkowej POLKOMTEL S. A.	Ul. Czerniejewska 2A, Września – maszt TP S.A.
12	Stacja bazowa telefonii komórkowej T-Mobile Polska S.A.	Ul. Objazdowa 1, Września – strunobetonowy masz własny
13	Stacja bazowa telefonii komórkowej POLKOMTEL S. A.	Ul. Objazdowa 1, Września – betonowy słup T-Mobile
14	P4 SP. z o. o. PLAY	Ul. Słupska 25, Września - wieża kościoła p.w. Św. Kazimierza Królewicza
15	Stacja bazowa telefonii komórkowej POLKOMTEL S. A.	Ul. Wrocławska 42, Września - maszt PTK Centertel
16	Stacja bazowa telefonii komórkowej PTK Centertel Sp. z o. o	Ul. Wrocławska 42, Września – maszt własny
17	P4 SP. z o. o. PLAY	Rynek 10, Września - kamienica

Lp.	Stacja bazowa	Lokalizacja
18	Stacja bazowa telefonii komórkowej PTK Centertel Sp. z o. o	Ul. Kościuszki 2, Września – budynek TP S.A.

Źródło: www.mapa.btsearch.pl/

Postępowanie administracyjne związane z lokalizacją stacji bazowych telefonii komórkowej odbywa się zgodnie z obowiązującymi przepisami Prawa Ochrony Środowiska i poprzedzone jest procedurą ocen oddziaływania na środowisko. Przepisy ochrony środowiska nakładają na inwestora obowiązek wykonania pomiarów pól elektromagnetycznych bezpośrednio po uruchomieniu obiektu.

5.6. GLEBA I POWIERZCHNIA TERENU

Wpływ na jakość gleb na terenie miasta i gminy mają głównie: zanieczyszczenie gleb (szczególnie metalami ciężkimi), zakwaszenie gleb oraz procesy erozyjne.

Na terenie miasta występują charakterystyczne dla terenów zabudowanych gleby antropogeniczne – przekształcone w wyniku działalności człowieka. Charakteryzują się one skróconym profilem glebowym, w którym mogą występować domieszki materiałów obcych m.in. budowlanych. Większość warstw tego typu gleb wykazuje wysoki stopień zagęszczenia. Gleby te w większości przykryte są powierzchnią litą w postaci chodników, jezdni. Uniemożliwia to między innymi obieg wody oraz życie na poziomie mikrobiologicznym. Gleby antropogeniczne wykazują wysokie zasolenie, spowodowane stosowaniem soli w okresie zimowym w celu przeciwdziałania skutkom oblodzenia dróg i chodników, co negatywnie wpływa na wzrost i rozwój roślin.

Erozja jest procesem geologicznym i pod pojęciem erozji gleb rozumie się zarówno procesy naturalne powodowane przez wodę, wiatr i śnieg, jak i antropogeniczne przeobrażające powierzchniowo i włącznie powierzchnię ziemi.

Tereny erodowane, w tym zwłaszcza agro-ekosystemy, cechują się znacznie zachwianą równowagą biologiczną, prowadzącą do negatywnych i najczęściej trwałych zmian warunków ekologicznych i techniczno-organizacyjnych.

W warunkach polskich za najważniejszą uznaje erozję powodowaną przez wodę (erozja wodna) i wiatr (erozja wietrzna).

Erozja wodna - przeobrażenie i degradowanie wierzchniego i głębszych poziomów gleb w wyniku oddziaływania spływów powierzchniowych z deszczu lub tającego śniegu oraz wód rzecznych. Należą do niej procesy powierzchniowe, liniowe i podziemne.

Erozja wietrzna (eoliczna) - przeobrażenie i degradowanie gleb pod wpływem erozyjnego oddziaływania wiatru. Należą do niej procesy deflacji, korazji i akumulacji.

Erozja wodna powierzchniowa polega głównie na zmywaniu cząstek glebowych z terenów wyżej położonych i zachodzi przede wszystkim na glebach ornych o zróżnicowanej rzeźbie terenu. W procesie tej erozji wymywane są przede wszystkim najdrobniejsze cząstki gleb, w tym koloidy organiczne, wchodzące w skład próchnicy glebowej oraz cząstki mineralne, zwłaszcza frakcje pyłu, drobnego piasku i koloidy.

Nadmierne zakwaszenie gleb stanowi poważny czynnik ich degradacji. Przyczynia się również do ograniczania możliwości plonowania większości gatunków roślin uprawnych, a nierzadko szkodzi vegetacji. Wiele roślin na glebach nadmiernie kwaśnych daje nie tylko niższe plony, ale i ich jakość jest gorsza, np. mała zawartość fosforu, wapnia oraz magnezu.

Powodem zakwaszenia gleb są procesy naturalne zachodzące w glebach i czynniki atmosferyczne. Intensywność naturalnego zakwaszenia gleb zależy od następujących czynników:

- rodzaju i gatunku gleb,
- warunków klimatycznych,
- ukształtowania rzeźby terenu.

Zakwaszeniu gleb sprzyjają także czynniki antropogeniczne, związane z różnorodną działalnością człowieka. Spośród tych czynników wyróżnić można przede wszystkim:

- zanieczyszczenia atmosfery (SO₂, CO₂, NO_x),
- składowanie i stosowanie kwaśnych i kwasotwórczych odpadów,
- stosowanie nawozów fizjologicznie kwaśnych,
- malejący udział nawożenia organicznego,
- niewłaściwe następstwo roślin,
- niedostateczne wapnowanie użytków rolnych.

Powszechnie spotykanym problemem są „dzikie” wysypiska śmieci, w lasach, na granicy polno-leśnej i przydrożnych rowach.

5.7. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Badania naukowe prowadzone w różnych częściach świata wykazują, że prawidłowo zlokalizowane i rozmieszczone elektrownie wiatrowe nie mają znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na awifaunę. Należy jednak mieć na uwadze, że niewłaściwa lokalizacja elektrowni wiatrowych może pogorszyć stan środowiska, w tym populacji ptaków. Podstawowe znaczenie dla minimalizacji ewentualnych negatywnych oddziaływań elektrowni wiatrowych na ptaki ma właściwy wybór lokalizacji, w szczególności unikanie lokalizowania elektrowni wiatrowych:

- na obszarach użytkowanych intensywnie przez ptaki,
- w miejscach koncentracji występowania gatunków znanych ze swej kolizyjności, takich jak np.: ptaki drapieżne (szponiaste), mewy i rybitwy, ptaki migrujące nocą, sowy oraz wybrane gatunki wykonujące w powietrzu pokazy godowe,
- w miejscach koncentracji ptaków blaszkodziobych oraz siewkowych, w odniesieniu do których stwierdzono silne reakcje unikania elektrowni wiatrowych, prowadzące do utraty siedlisk tych ptaków,
- na obszarach wyjątkowo cennych dla awifauny lęgowej.

Obecność turbin wiatrowych zlokalizowanych na użytkach rolnych umożliwia ich dalsze wykorzystanie pod uprawę lub pastwiska. Pojedyncza elektrownia zajmie teren kilkunastu metrów kwadratowych, obsługa ogranicza się do dwóch przeglądów w ciągu roku. Ściśle należy natomiast przestrzegać zasady zakazującej wznoszenia elektrowni wiatrowych w bliskim sąsiedztwie siedzib ludzkich. Minimalna odległość elektrowni wiatrowych od najbliższych zabudowań powinna wynosić 200 metrów. Naruszenie tej zasady może być źródłem niezadowolenia tej części społeczeństwa, dla której uciążliwe jest zbyt bliskie sąsiedztwo urządzeń, ich stała obecność w krajobrazie i powodowany nią efekt cienia. Odstępstwem od tej zasady może być jedynie budowa elektrowni wiatrowej na własnym terenie przez osobę na nim zamieszkującą. W tym przypadku turbina może być postawiona na działce znajdującej się bądź to na terenie mieszkalnym, bądź na połączonym z nim gruncie rolnym, w taki sposób, aby nie naruszać min. 200 m strefy dzielącej turbinę od strefy zabudowań mieszkalnych.

5.8. ZAGROŻENIA ZWIĄZANE Z GOSPODARKĄ ODPADAMI

Organizacja systemu gospodarki odpadami może stanowić jeden z czynników rzutujących na stan gleb na terenie gminy. Szczególne zagrożenie dla jakości środowiska stanowią „dzikie” nielegalne wysypiska odpadów. Nie są one w żaden sposób izolowane od podłoża, w związku z czym toksyczne związki zawarte w odpadach, wmywane przez deszcz przenikają

bezpośrednio do gleby, a nawet do wód gruntowych. Gnijące odpady są siedliskiem chorobotwórczych bakterii i grzybów. „Dzikiem” wysypiska odpadów przyczyniają się do wzrostu śmiertelności zwierząt roślinożernych, które mogą zjadać kawałki folii plastikowej. Biogaz powstający na dzikich wysypiskach ulatnia się do atmosfery, zasilając tym samym efekt cieplarniany. Może także powodować, powstawanie samozapłonów, które mogą przyczyniać się do pożarów.

Należy zauważyć, iż gospodarka odpadami zasadniczo w sposób niekorzystny oddziałuje na środowisko przyrodnicze i środowisko życia człowieka jednakże przyjęcie właściwego kierunku gospodarowania odpadami na terenie gminy przyczyni się do zminimalizowania niekorzystnych oddziaływań. Redukcja ilości składowanych odpadów, zapobieganie niekontrolowanemu pozbywaniu się (spalania) odpadów poprzez objęcie 100% mieszkańców gminy zorganizowaną zbiórką odpadów, co przyczyni się do poprawy stanu powietrza atmosferycznego. Właściwe postępowanie ze wszystkimi wytwarzanymi rodzajami odpadów, ograniczenie powstawania „dzikich” wysypisk odpadów przyczyni się do zmniejszenia strat w bioróżnorodności.

Od 1 lipca 2013 roku odpady z gospodarstw domowych tj. odpady zielone, odpady ulegające biodegradacji, zużyte baterie i akumulatory, przeterminowane leki i chemikalia, meble, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny można bezpłatnie oddawać do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Do PSZOK-u można również oddać odpady zebrane w sposób selektywny (papier, metal, tworzywo sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe i ulegające biodegradacji). Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych ma swoją siedzibę we Wrześni przy ul. Sikorskiego 38 (Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o. o.).

6. STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO ROKU 2021

6.1. WSTĘP

W celu opracowania dokumentów strategicznych przyjmuje się na ogół trójstopniową hierarchię celów: cel nadrzędny, cele systemowe, kierunki działań.

Na proces planowania nakładają się również uwarunkowania wynikające z istniejących programów sektorowych, planów i programów wyższego szczebla.

Formułowane cele i zadania są pochodną obecnego stanu i zagrożeń środowiska na terenie miasta i gminy. Specyfika przeważającej działalności gospodarczej oraz charakterystyka funkcjonalna miasta warunkuje kierunki działań i zadania, jakie należy wykonać, aby we właściwy sposób przeciwdziałać degradacji środowiska, dążyć do poprawy jego stanu, a tym samym do poprawy jakości życia mieszkańców miasta i gminy.

6.2. CEL NADRZĘDNY

Cel nadrzędny Miasta i Gminy Września został zdefiniowany jako:

**„TRWAŁY, NIEZAGRAŻAJĄCY ŚRODOWISKU NATURALNEMU ROZWÓJ
SPOŁECZNO-GOSPODARCZY MIASTA I GMINY WRZEŚNIA”**

6.3. CELE SYSTEMOWE

Cele systemowe wyznaczają stan jaki należy osiągnąć w horyzoncie czasowym 8 lat. Cele systemowe są identyfikowane na podstawie analizy obszarów problemowych występujących na terenie miasta i gminy.

Cele systemowe powinny być mierzalne, realistyczne i terminowe. Na poszczególne cele systemowe składają się kierunki działań. W ramach poszczególnych kierunków działań określono konkretne zadania, których realizacja pozwoli na osiągnięcie wyznaczonych celów. Zadania podzielono na krótkoterminowe, czyli takie które przewidziano do realizacji w latach 2014 – 2017 oraz zadania długoterminowe - przewidziane do realizacji w latach 2018 – 2021.

W harmonogramie rzeczowo-finansowym realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014 – 2017 przedstawionym w rozdziale 7 ujęto poszczególne zadania niezbędne do osiągnięcia założonych celów, wraz z potencjalnymi źródłami ich finansowania oraz jednostką odpowiedzialną za realizację. W harmonogramie ujęto zadania własne Miasta i Gminy

Września oraz zadania realizowane przez inne jednostki, a koordynowane przez Urząd Miasta i Gminy Września.

6.3.1. ZASOBY PRZYRODY

Cel systemowy:

Ochrona obiektów cennych przyrodniczo oraz walorów krajobrazu rekreacyjnego i rolniczego. Zachowanie i wzrost bioróżnorodności istniejących zasobów leśnych.

Kierunki działań do roku 2021:

- I. Upowszechnianie i wprowadzanie form indywidualnej ochrony przyrody w postaci użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo- krajobrazowych, stanowisk dokumentacyjnych przyrody nieożywionej, pomników przyrody;
- II. Zalesienie gruntów porolnych i zdegradowanych gatunkami rodzimymi;
- III. Wspomaganie urządzania i utrzymania terenów zieleni, zadrzewień i zakrzewień oraz parków;
- IV. Przeprowadzanie prac inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznawania zagrożeń różnorodności biologicznej (wykonanie nowych i aktualizacja istniejących waloryzacji przyrodniczych);
- V. Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych;
- VI. Zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach cennych przyrodniczo;
- VII. Rozwój rolnictwa ekologicznego;
- VIII. Ochrona elementów środowiska przyrodniczo – kulturowego;
- IX. Rozwój sieci szlaków turystycznych i ścieżek przyrodniczych;
- X. Selektywny dostęp do terenów cennych przyrodniczo i ochrona tych terenów przed zainwestowaniem i tzw. dzikim zagospodarowaniem.

Bioróżnorodność oznacza zróżnicowanie życia na wszelkich poziomach jego organizacji – w obrębie gatunku (różnorodność genetyczna), pomiędzy gatunkami oraz różnorodność ekosystemów.

Szczególnie istotne jest utrzymanie i konserwacja terenów zielonych na terenie miasta, gdyż pełnią one także funkcje rekreacyjne, klimatotwórcze i ochronne.

Gospodarka leśna powinna być prowadzona zgodnie z wymaganiami ochrony przyrody. Zrównoważona gospodarka leśna, to działalność zmierzająca do ukształtowania takiej struktury lasów i wykorzystania ich w taki sposób i tempie, zapewniającym trwałe zachowanie ich bogactwa biologicznego, wysokiej produktywności oraz potencjału regeneracyjnego i żywotności. Należy dążyć do renaturalizacji lasów silnie przekształconych gospodarką leśną, a ekosystemy zbliżone do naturalnych przynajmniej częściowo objąć ochroną bierną. Wszelkie zabiegi techniczno-leśne powinny uwzględniać konieczność zachowania bogactwa gatunkowego i strukturalnego lasu.

6.3.2. ZASOBY WODNE

Cel systemowy:

***Poprawa jakości i ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych.
Zapewnienie wszystkim mieszkańcom gminy odpowiedniej jakości wody do picia.***

Kierunki działań do roku 2021:

- I. Budowa, rozbudowa i systematyczna modernizacja sieci kanalizacyjnej,
- II. Wspieranie budowy oczyszczalni przydomowych w miejscach, w których budowa kanalizacji sanitarnej nie jest uzasadniona ekonomicznie,
- III. Ograniczanie negatywnego wpływu zanieczyszczeń z rolnictwa na jakość wód,
- IV. Budowa systemów podczyszczających wzdłuż modernizowanych i nowo powstających dróg,
- V. Wzmożenie działań kontrolnych i egzekucyjnych w celu eliminacji nielegalnego zrzutu ścieków komunalnych,
- VI. Zwiększenie kontroli posiadania przez właścicieli nieruchomości, dokumentacji stwierdzających korzystanie z usług wywozu ścieków ze zbiorników bezodpływowych przez uprawnione do tego podmioty,
- VII. Działania edukacyjne społeczności lokalnej w zakresie:
 - a. wysokiej szkodliwości dla środowiska i zdrowia ludzi zanieczyszczeń wydostających się z nieszczelnych zbiorników do gromadzenia ścieków oraz wylewania ich zawartości na tereny upraw i działek nie objętych systemami kanalizacji,

- b. zwiększania racjonalności wykorzystania wody oraz środków wpływających negatywnie na jej stan (w tym np. środków piorących, detergentów, środków ochrony roślin),
- VIII. Budowa, rozbudowa i systematyczna modernizacja sieci wodociągowej;
- IX. Odbudowa i utrzymanie właściwego stanu systemu melioracji szczegółowej i podstawowej.

Najistotniejszym przedsięwzięciem z zakresu gospodarki wodno-ściekowej jest zrealizowanie budowy systemu kanalizacji ściekowej na obszarach objętych aglomeracją – w myśl Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Szczególnie ważnym jest fakt, że władze polskie zostały zobligowane do zrealizowania tego celu do końca 2015 r.

6.3.3. POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

Cel systemowy:

Utrzymanie dobrego stanu powietrza na obszarze Miasta i Gminy Września.

Kierunki działań do roku 2021:

- I. Edukacja mieszkańców na temat zanieczyszczeń z niskiej emisji i szkodliwości spalania odpadów komunalnych w piecach domowych.
- II. Termomodernizacja istniejących budynków, stosowanie energooszczędnych materiałów i technologii przy budowie nowych obiektów.
- III. Sukcesywna realizacji programu gazyfikacji miasta i gminy.
- IV. Preferowanie wprowadzania w budownictwie materiałów energooszczędnych.
- V. Bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych.
- VI. Wspieranie rozwoju ruchu rowerowego poprzez likwidację barier technicznych oraz tworzenie ścieżek rowerowych.
- VII. Budowa stref zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych (strefy te powinny być komponowane z gatunków o dużej odporności na zanieczyszczenia oraz właściwie pielęgnowane, a ubytki uzupełniane).
- VIII. Modernizacja systemu ogrzewania w mieście i gminie poprzez wykorzystanie alternatywnych do węgla kamiennego źródeł ciepła.

Do najważniejszych zadań mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z ciepłownictwa należą: modernizacja systemu ogrzewania w mieście i gminie poprzez wykorzystanie alternatywnych do węgla kamiennego źródeł ciepła oraz termomodernizacja budynków, w tym termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej.

6.3.4. HAŁAS

Cel systemowy:

Niedopuszczenie do pogarszania się klimatu akustycznego na obszarach, gdzie sytuacja jest korzystna.

Kierunki działań do roku 2021:

- I. Budowa ścieżek rowerowych.
- II. Prowadzenie nasadzeń zieleni ochronnej przy drogach.
- III. Stosowanie ograniczeń prędkości.
- IV. Rozważenie stosowania tzw. cichych nawierzchni przy budowie lub modernizacji dróg.
- V. Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem oraz stref ograniczonego użytkowania.

W gminie Września planuje się działania mające na celu przebudowę istniejącego układu komunikacyjnego oraz budowę obwodnicy Wrześni na drodze krajowej nr 15. Założenia zostały ujęte w Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015. Poprawa warunków drogowych przyczyni się zarówno do redukcji emisji spalin, jak i hałasu drogowego.

6.3.5. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE

Cel systemowy:

Minimalizacja oddziaływania oraz bieżąca kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego.

Kierunki działań do roku 2021:

- I. Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach.

- II. Zmniejszanie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.
- III. Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia dotyczącego znaczącego oddziaływania pól elektromagnetycznych na środowisko i ludzi.
- IV. Przestrzeganie procedury oceny oddziaływania na środowisko na etapie udzielania decyzji środowiskowej.
- V. Lokalizowanie linii elektromagnetycznych o napięciu 110 kV i wyższym poza terenami przeznaczonymi pod zabudowę mieszkaniową.

Z punktu widzenia ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym, istotnym aspektem jest np. lokalizowanie linii elektromagnetycznych o napięciu 110 kV i wyższym poza terenami przeznaczonymi pod zabudowę mieszkaniową. Nie przestrzeganie tego aspektu może przyczynić się do pogorszenia zdrowia ludzi oraz zwierząt.

6.3.6. POWIERZCHNIA TERENU I ŚRODOWISKO GLEBOWE

Cel systemowy:

Właściwe użytkowanie istniejących zasobów glebowych ich ochrona i rekultywacja.

Kierunki działań do roku 2021:

- I. Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego ochrony gruntów wartościowych dla rolnictwa.
- II. Monitoring użytków rolnych w celu przeciwdziałania nadmiernemu zakwaszaniu gleb.
- III. Ochrona gleb o wysokiej przydatności rolniczej przed przeznaczeniem na cele nierolnicze.
- IV. Przeprowadzenie remontów dróg, których stan zagraża lub wpływa niekorzystnie na przylegające gleby.
- V. Promowanie ograniczeń w gospodarowaniu środkami chemicznymi w rolnictwie.
- VI. Prowadzenie wielokierunkowej edukacji rolników i użytkowników gruntów w gminie – wdrażanie i upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej.
- VII. Waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności oraz promocji takiej żywności.

- VIII. Zachowanie śródpolnych zadrzewień, zakrzaczeń, kompleksów leśnych i nieużytków podmokłych jako ważnych elementów funkcjonalnych struktury ekologicznej i obiektów warunkujących utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych na obszarach rolniczych.
- IX. Właściwa polityka zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo - zalesianie gruntów rolnych niskich klas oraz nieużytków.
- X. Promocja rolnictwa ekologicznego.
- XI. Właściwe przechowywanie nawozów organicznych (gnojówka, gnojownica, obornik).
- XII.** Wdrażanie i przestrzeganie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.

Ochrona gleb użytkowanych rolniczo powinna uwzględniać racjonalne zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, preferowanie nawozów naturalnych, np. obornika, kompostu. Ponadto stosowanie przez rolników nawozów syntetycznych i mineralnych, odchodów zwierząt (np. gnojowicy), nieodpowiednich dawek kompostów naturalnych może znacznie nasilać procesy degradacji gleb.

Erozja wietrzna jest typowa dla otwartych przestrzeni rolnych, dlatego niezbędne będzie stosowanie zadrzewień śródpolnych oraz podobnie jak przy zapobieganiu erozji wodnej stałe utrzymanie gleby pod pokrywą roślinną.

6.3.7. ENERGIA ODNAWIALNA

Cel systemowy:

Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Kierunki działań do roku 2021:

- I. Podniesienie świadomości społecznej i budowa instalacji wykorzystujących energię odnawialną.
- II. Przygotowanie listy priorytetów w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- III. Stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu konsultacji dotyczących OZE.
- IV. Wspieranie inicjatyw podejmowanych w zakresie zastępowania, jako nośnika energii, paliwa stałego źródłami energii odnawialnej.

- V. Popularyzacja i wdrożenie najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w sferze rozwiązań technologicznych, organizacyjnych i finansowych.

Ważnym aspektem gminy jest funkcja edukacyjno-konsultingowa. Dzięki takim czynnościom, jak stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu konsultacji dotyczących OZE, czy popularyzacja i wdrożenie najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w sferze rozwiązań technologicznych, organizacyjnych i finansowych zwiększy się świadomość mieszkańców gminy w zakresie energii odnawialnych, przez co będą bardziej skłonni wybrać ten rodzaj źródła energii, co z kolei przyczyni się do poprawy środowiska naturalnego.

6.3.8. POWAŻNE AWARIE

Cel systemowy:

Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych. Ograniczenie możliwości wystąpienia sytuacji awaryjnej w wyniku transportu drogowego i kolejowego.
Opracowanie systemu skutecznego informowania społeczeństwa o wystąpieniu zagrożenia środowiska.

Kierunki działań do roku 2021:

Obowiązki dotyczące awarii przemysłowych spoczywają głównie na prowadzącym zakład oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także wojewodzie. Szczegółowy opis tych obowiązków podaje ustawa Prawo Ochrony Środowiska. Zapobieganie awariom miejscowym, prowadzi się głównie poprzez ograniczenie transportu substancji niebezpiecznych, kierowanie ich oznakowanymi trasami, omijającymi centrum miasta, informowanie i edukowanie społeczeństwa o sposobach zapobiegania zagrożeniom, a także o sposobie postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia. Powstałe zagrożenia w transporcie drogowym jak i kolejowym, zwalczane są przez odpowiednie jednostki straży pożarnej. Straż Pożarna podejmuje doraźne środki:

- dokonuje zabezpieczenia miejsca wypadku,
- ewakuuje ludność,

- w przypadku poważnych awarii, kiedy niezbędna jest pomoc specjalistycznych jednostek i specjalistycznego sprzętu, jednostka straży współpracuje z różnymi innymi sekcjami, które podejmują działania w swoim zakresie.

6.3.9. EDUKACJA EKOLOGICZNA

Cel systemowy:

**Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.
Zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku oraz zwiększenie udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji istotnych dla środowiska.**

Kierunki działań do roku 2021:

- I. Powadzenie kampanii edukacyjnej skierowanej do dzieci oraz osób dorosłych mających na celu podnoszenie świadomości ekologicznej.
- II. Edukacja ekologiczna w formalnym systemie kształcenia – współpraca Urzędu Miasta i Gminy Września ze szkołami, przedszkolami w zakresie edukacji ekologicznej kierowanej do dzieci i młodzieży.
- III. Współpraca Urzędu Miasta i Gminy z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań z zakresu edukacji ekologicznej.
- IV. Organizacja szkoleń dla przedstawicieli Urzędu Miasta i Gminy oraz nauczycieli szkół podstawowy i ponadpodstawowych w zakresie ochrony środowiska.
- V. Rozwój ścieżek dydaktycznych i szlaków turystycznych, oraz tras rowerowych.
- VI. Promocja, wdrażanie i upowszechnianie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, zasad prowadzenia gospodarstw ekologicznych, zasad uczestnictwa w programach rolnośrodowiskowych umożliwiającym skorzystanie z dofinansowania z funduszy strukturalnych.
- VII. Elektroniczna baza danych dotyczących ochrony środowiska - udostępnianie materiałów edukacyjnych, instruktarzowych, poglądowych, informacji o odbywających się oraz zakończonych konkursach środowiskowych, dokumentów związanych tematycznie z ochroną środowiska, zawierających dane o środowisku i jego ochronie na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Września.

Niezbędnym warunkiem realizacji celów w zakresie ochrony i poprawy jakości środowiska oraz racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych jest dobrze zorganizowany system edukacji

ekologicznej. Konieczna jest jak najbardziej wszechstronna edukacja ekologiczna skierowana zarówno do dzieci, dorosłych, jak i grup zawodowych (np. przedsiębiorców, rolników).

Edukacja społeczeństwa ma na celu ukształtowanie właściwego stosunku do otaczającego środowiska naturalnego, doprowadzenie do jego większego poszanowania i zachęcić do prowadzenia zdrowego trybu życia.

Kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży jest ważnym zadaniem realizowanym w formalnym systemie kształcenia obejmującym wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe.

System kształcenia uczniów powinien być nastawiony na wykształcenie u nich umiejętności obserwowania środowiska i zmian w nim zachodzących, wrażliwości na piękno przyrody i szacunku dla niej oraz zwrócenie uwagi na najistotniejsze problemy związane z ochroną środowiska występujące na terenie miasta i gminy.

Najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej osób dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Niezbędne jest przekazywanie mieszkańcom informacji o stanie środowiska i podejmowanych działaniach na rzecz jego ochrony, a także o możliwościach prawnych uczestniczenia w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska. Udostępnianie informacji będzie pomocne przy stymulowaniu proekologicznych zachowań społeczności lokalnej.

Strategia prowadzenia kampanii edukacyjnych

Do głównych zadań kampanii edukacyjnych należą:

- przegląd istniejących na terenie miasta materiałów, których celem jest podnoszenie świadomości społeczeństwa,
- przygotowanie kampanii na rzecz podniesienia świadomości społeczeństwa,
- identyfikacja problemów, których nie omawiają dostępne materiały informacyjne,
- opracowanie dodatkowych materiałów informacyjnych,
- wprowadzenie w życie powyższej kampanii.

Kampanie powinny być kierowane do poszczególnych grup wiekowych i społecznych:

- dzieci,
- dorośli:
- osoby odpowiedzialne za decyzje polityczne,
- kadra techniczna biorąca udział w realizacji Programu.

Tematy szkoleń powinny być dobrane do ww. grup przy uwzględnieniu ich specyfiki (tabela poniżej).

Tabela 38 Proponowane tematy szkoleń i docelowa grupa odbiorców

Lp.	Temat	Grupa
1	Ochrona środowiska naturalnego	dzieci i dorośli
2	Wspólna odpowiedzialność za stan środowiska	dzieci i dorośli
3	Trucizny w śmieciach domowych	dzieci i dorośli
4	Nadmierne opakowania	dzieci i dorośli
5	Zapobieganie powstawaniu odpadów	dzieci i dorośli
6	Recykling	dzieci i dorośli
7	Czysta produkcja	dorośli
8	Idea czystego regionu	dzieci i dorośli
9	Konieczność zachowania surowców i paliw naturalnych	dzieci i dorośli
10	Tworzenie obszarów chronionych, ścieżek edukacyjnych	dzieci i dorośli
11	Zanieczyszczenie powietrza - zanieczyszczenia naturalne i antropogeniczne - działania proekologiczne	dzieci i dorośli
12	Zanieczyszczenia wód - zanieczyszczenia fizyczne - zanieczyszczenia chemiczne - proces migracji ścieków w wodach - konkretne działania proekologiczne	dzieci i dorośli
13	Zanieczyszczenie gleb	dzieci i dorośli
14	Hałas i promieniowania elektromagnetyczne	dzieci i dorośli
15	Ochrona przyrody - bogactwo przyrodnicze miasta - planowane formy ochrony przyrody - korzyści płynące z ochrony przyrody	dzieci i dorośli

Wybór formy przekazu

Formy przekazu dzielą się na: materiały drukowane, materiały audiowizualne i imprezy promocyjne.

1. Materiały drukowane nie wymagające dużych nakładów:
 - a. krótkie materiały drukowane, takie jak ulotki, ulotki typu „pytania i odpowiedzi”,
 - b. zestawienia faktograficzne, wkładki i broszury, zwykle obwieszczenia i powiadomienia służb komunalnych;
 - c. publikacje w prasie i wydawnictwach periodycznych, takie jak: artykuły, komentarze, stałe rubryki, wywiady, listy do redakcji, artykuły redakcyjne;
 - d. materiały dla prasy: komunikaty, powiadomienia i obwieszczenia służb komunalnych;
 - e. plakaty;

- f. obszerne, starannie wydrukowane broszury, biuletyny, opracowania, raporty i monografie;
 - g. opracowane graficznie obwieszczenia służb komunalnych;
 - h. materiały kształceniowe: programy nauczania, materiały samokształceniowe, materiały dla nauczycieli;
 - i. okolicznościowe pamiątki (znaczkę, długopisy, teczki z nadrukami itp.).
2. Materiały audiowizualne:
- a. wywiady dla radia i telewizji;
 - b. pokazy przezroczy;
 - c. ogłoszenia służb komunalnych w radiu i telewizji;
 - d. filmy;
 - e. wystawy.
3. Imprezy promocyjne:
- a. konferencje prasowe;
 - b. wizyty oficjalne;
 - c. zebrania mieszkańców;
 - d. imprezy specjalne (festiwale, akcje);
 - e. warsztaty, seminaria, konferencje.

Każda z proponowanych form posiada swoją specyfikę, swoje zalety i wady. Często wybór formy przekazu jest wyborem pomiędzy jej przydatnością, a możliwościami finansowymi.

Koszty przekazu

Przed wyborem formy przekazu należy wstępnie oszacować koszty. Koszty te możemy podzielić na:

- koszty osobowe,
- koszty materiałów i usług,
- koszty ogólne i administracyjne.

Na koszty osobowe składają się wynagrodzenia wypłacane własnym pracownikom oraz osobom zatrudnionym na umowy zlecenie. Duże koszty osobowe wynikają z faktu, że zaangażowanie pracowników do przygotowania programu informacyjnego często wymaga od nich pracy po godzinach (szczególnie przy realizacji dużych imprez).

Na koszty usług składają się:

- kopiowanie materiałów,
- drukowanie,
- napisanie tekstów,

- formatowanie tekstu i przygotowanie do druku,
- projekt grafiki,
- usługi pocztowe,
- usługi transportowe,
- usługi wideo,
- konsultacje w sprawach technicznych, w sprawach informowania społecznego,
- usługi telekomunikacyjne,
- sporządzenie listy adresowej (ewentualne korzystanie z bazy danych),
- usługi turystyczne,
- nagłośnienie i oświetlenie imprezy,
- reklama w mediach komercyjnych,
- usługi gastronomiczne,
- usługi hotelarskie,
- wynajęcie obiektów,
- wynajęcie sprzętu (komputerów, rzutnika, tablic do prezentacji, rzutnika przezroczysty).

Na koszty materiałowe składają się:

- papier,
- filmy,
- materiały potrzebne do dekoracji,
- drobne upominki dla uczestników,
- żywność i napoje.

Partnerzy w programach informacyjnych

- **Współpraca ze szkołami**

Szkoły są dobrymi partnerami w programach informacyjnych, ponieważ nastawione są na szerzenie oświaty, a poza tym skupiają społeczność lokalną. Dyrektorzy szkół i nauczyciele często pełnią rolę liderów lokalnej społeczności i ich autorytet może być ważny, szczególnie przy poruszaniu kwestii potrzebnych lecz niepopularnych. Szkoły są ponadto dobrymi partnerami w programach informacyjnych ponieważ:

- mogą być miejscem rozpowszechniania materiałów informacyjnych,
- wyposażone są w sprzęt, który może być pomocny w przygotowaniu materiałów informacyjnych (komputery, kserokopiarki),
- są miejscem funkcjonowania różnych kół zainteresowań, które mogą czynnie uczestniczyć w przygotowaniu materiałów informacyjnych,
- są źródłem ekspertów w dziedzinie edukacji,

- uczniowie mogą pomagać przy realizacji programów, ankiet itp.

- **Współpraca z organizacjami pozarządowymi**

Władze samorządowe powinny mieć dokładną listę instytucji pozarządowych działających na terenie miasta. Gdy zamierzenia gminy będą zbieżne z interesami tych organizacji, aktywnie pomogą one w kształtowaniu i realizacji programu informacyjnego. Poniżej podano możliwe formy współpracy z instytucjami pozarządowymi:

- doradztwo w sprawach merytorycznych i w sprawach przekazu informacji – organizacje pozarządowe współpracują ze znanymi ekspertami, dysponują bazami danych na temat specjalistów, mają doświadczenie w docieraniu do odbiorców;
- wsparcie finansowe lub współpraca w finansowaniu projektu - niektóre organizacje posiadają fundusze przeznaczone na informowanie i mogą uczestniczyć w kosztach projektu;
- ocena przekazu - w chwili gdy materiał został przygotowany może być przetestowany na członkach organizacji pozarządowej;
- udostępnianie kanałów informacyjnych - dysponują listami adresowymi, są dystrybutorami różnego typu materiałów i biuletynów, mogą pomagać w roznoszeniu materiałów informacyjnych;
- działania równoległe - niektóre informacje mogą być publikowane w biuletynach organizacji pozarządowych.

Zestawienie przykładowych działań w zakresie edukacji

Poniżej zestawiono przykładowe działania w zakresie edukacji materiałów informacji społecznej:

- Druk materiałów informacyjnych.
- Produkcja filmów reklamowych i szkoleniowych.
- Szkolenia dla:
 - przedstawicieli miasta,
 - nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych,
- Odczyty i wystawy poświęcone problematyce odpadów niebezpiecznych.
- Konkursy dla przedszkolaków na „rysunek ekologiczny”.
- Konkursy dla szkół i turystów:
 - najładniejszy plakat ekologiczny,
 - największa ilość zebranych baterii.
- Sympozjum: odpady niebezpieczne w strumieniu odpadów komunalnych.

6.3.10. GOSPODARKA ODPADAMI

Cel systemowy:

Stworzenie funkcjonalnego systemu gospodarki odpadami na terenie miasta i gminy

Kierunki działań do roku 2021:

- I. Zapobieganie powstawaniu odpadów, ograniczenie ilości odpadów oraz ich negatywnego oddziaływania na środowisko.
- II. Wspomaganie prawidłowego postępowania z odpadami w zakresie zbierania, transportu, odzysku oraz unieszkodliwiania.
- III. Redukcja ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych na składowiska odpadów.

Najistotniejszym aspektem dla gminy w zakresie gospodarki odpadami jest zapobieganie powstawania odpadów „u źródła”. Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów przez mieszkańców oraz przemysł będzie miało pozytywne oddziaływanie na środowisko.

7. HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

Proponowane do realizacji w latach 2014 – 2017 przedsięwzięcia ujęto w następujących tabelach:

Ochrona przyrody – **Tabela 27**

Zasoby wodne – **Tabela 28**

Powietrze atmosferyczne – **Tabela 29**

Ochrona przed hałasem – **Tabela 30**

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi – **Tabela 31**

Powierzchnia terenu i środowisko glebowe – **Tabela 32**

Energia odnawialna – **Tabela 33**

Poważne awarie - **Tabela 34**

Edukacja ekologiczna – **Tabela 35**

Dla pewnych działań pozainwestycyjnych zawartych w harmonogramie rzeczowo-finansowym koszty zostały określone jako „**wkład rzeczowy**”.

Dotyczy to przedsięwzięć, które będą realizowane w ramach codziennych obowiązków pracowników Urzędu Miasta i Gminy, a więc bez dodatkowych kosztów. Określenie „wkład rzeczowy” tyczyć się może również udziału merytorycznego, udostępnienia zasobów, czy partycypowania w organizacji przedsięwzięcia.

Kolorem zielonym oznaczono zadania własne Miasta i Gminy Września, pozostałe zadania to zadania koordynowane przez Urząd Miasta i Gminy.

Tabela 26 Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie „ochrona przyrody”

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
Ochrona obiektów cennych przyrodniczo oraz walorów krajobrazu rekreacyjnego i rolniczego. Zachowanie i wzrost bioróżnorodności istniejących zasobów leśnych	Rozwój i bieżąca ochrona obszarów i obiektów cennych przyrodniczo	Nadleśnictwo, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Miasto i Gmina Września	Środki własne RDOŚ, WFOŚiGW, fundusze UE	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Wprowadzanie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem - stosowanie zasady omijania przez nowe inwestycje obszarów cennych przyrodniczo	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym – umieszczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów chroniących cenne przyrodniczo tereny przed przeinwestowaniem oraz zasad ochrony przyrody i krajobrazu	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Lokalizacja zalesień i zadrzewień w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Budowa, przebudowa i utrzymanie zieleni miejskiej	Miasto i Gmina Września	Budżet Gminy	zadanie ciągłe	b.d. (zależnie od bieżących potrzeb)			
	Bieżąca pielęgnacja parków na terenie gminy	Miasto i Gmina Września	Budżet Gminy	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Preferowanie nasadzeń gatunkami drzew rodzimych	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy	zależnie od potrzeb	Zależnie od potrzeb			
	Ochrona i wzmocnienie funkcji zadrzewień i zakrzewień, jako ważnych korytarzy ekologicznych. Pielęgnowanie i zakładanie nowych zadrzewień śródpolnych.	Miasto i Gmina Września, Rolnicy śródpolnych.	Budżet Gminy WFOŚiGW, Fundusze UE	zadanie ciągłe	Zależnie od potrzeb			

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Września na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
	Zalesianie terenów o niskich klasach bonitacyjnych gleb i gruntów porolnych z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo – krajobrazowych.	ARiMR, Miasto i Gmina Września, Władający gruntem	Środki własne władających gruntem, WFOŚiGW, Fundusze UE	zadanie ciągłe	Zależnie od potrzeb			
	Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkody przemysłowe, degradacja).	Nadleśnictwo	Środki własne Nadleśnictwa	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			

Tabela 27 Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie „zasoby wodne”

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
Poprawa jakości i ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych. Zapewnienie wszystkim mieszkańcom gminy odpowiedniej jakości wody do picia.	Modernizacja przepompowni ścieków	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni, środki zewnętrzne	2014-2018	4 300 000			
	Modernizacja osadnika wtórnego – oczyszczalnia ścieków	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni, środki zewnętrzne	2014-2017	900 000			
	Modernizacja kanalizacji sanitarnej pod Wrześnicą (syfon na wysokości przepompowni)	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018	250 000			
	Modernizacja kanalizacji sanitarnej pod Wrześnicą (syfon ul. Daszyńskiego)	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018	400 000			
	Modernizacja KS 400 mm między przepompownią, a oczyszczalnią ścieków	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni, środki zewnętrzne	2014-2018	2 500 000			
	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej we Wrześni, ul. Parkowa	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018	100 000			
	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej we Wrześni, ul. Gnieźnieńska	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018	310 000			
	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej we Wrześni, (rej. ul. Sołtysiaka, ul. Hernesa, ul. Cegielskiego)	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018	420 000			
	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej rejon ulicy Kosynierów, Turwida i torów PKP	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018	400 000			
	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej we Wrześni, ul. Gwiazdzysta, Księżycowa	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018	570 000			

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Września na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
	Renowacja studni głębinowych	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2017		180 000		
	Budowa sieci wodociągowej w Przyborkach, ul. Grójecka	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2017		20 000		
	Budowa sieci wodociągowej w Psarach Małych, rejon ul. Polnej	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018		20 000		
	Budowa sieci wodociągowej w Psarach Małych, ul. Ustronie, Polna, Folwarczna, Rolna, Długa, Przylesie	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018		190 000		
	Budowa sieci wodociągowej w Gutowie Małym, rejon ul. Powidzkiej, Centralnej i Za Parkiem	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2017		80 000		
	Budowa sieci wodociągowej rejon ulicy Kosynierów, Turwida i torów PKP	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018		85 000		
	Budowa sieci wodociągowej rejon ul. Sołtysiaka	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018		85 000		
	Budowa sieci wodociągowej ul. Kościuszki – Słowian (połączenie)	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018		30 000		
	Wymiana sieci wodociągowej ul. Polkowicka, Kożuchowska	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018		60 000		
	Budowa sieci wodociągowej w Obłaczkwie	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrześni	2014-2018		170 000		

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Wrzeźnia na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
	Budowa sieci wodociągowej we Wrzeźni, rejon ul. Paderewskiego	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrzeźni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrzeźni	2014-2018		250 000		
	Budowa sieci wodociągowej w Nowym Folwarku, rejon ul. Nowe i ul. Głównej	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrzeźni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrzeźni	2014-2018		70 000		
	Wykonanie nowe odwiertu studni SUW Gozdowo	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrzeźni	Środki własne PWiK Sp. z o.o. we Wrzeźni	2014-2018		300 000		

Tabela 28 Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie powietrza atmosferycznego

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
Utrzymanie dobrego stanu powietrza na obszarze Miasta i Gminy Września	Uwzględnianie w nowo tworzonych i aktualizowanych planach zagospodarowania przestrzennego wymogów dotyczących zaopatrywania mieszkań w ciepło z nośników nie powodujących nadmiernej „niskiej emisji”	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy	zadanie ciągłe	W ramach zadań własnych Urzędu Miasta i Gminy Wkład rzeczowy			
	Sukcesywna zmiana sposobu ogrzewania budynków z węglowego na gazowe i olejowe – użytkownicy indywidualni.	Miasto i Gmina Września, mieszkańcy	Środki własne, fundusze UE	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Modernizacja istniejących systemów grzewczych według najlepszych dostępnych technologii	właściciele i użytkownicy systemów grzewczych	Środki własne, Fundusze UE, fundusze ochrony środowiska	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Redukowanie emisji niskiej poprzez propagowanie eliminacji węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych i gospodarstwach domowych, rozpowszechnienie stosowania drewna, trocin, trzciny energetycznej czy gazu	Miasto i Gmina Września	Środki własne, Środki z funduszy ochrony środowiska	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Poprawa jakości nawierzchni dróg, budowa i modernizacja ciągów komunikacyjnych	Administratorzy dróg	Środki własne Administratorów dróg	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
	Uwzględnienie w zamówieniach publicznych problemów ochrony powietrza, poprzez: odpowiednie przygotowywanie specyfikacji zamówień publicznych, które uwzględniać będą potrzeby ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem (np. zakup środków transportu spełniających odpowiednie normy emisji spalin; prowadzenie prac budowlanych w sposób ograniczający nieorganizowaną emisję pyłu do powietrza)	Gmina, Przedsiębiorcy	Wkład rzeczowy	zadanie ciągłe	W ramach zadań własnych jednostek odpowiedzialnych Wkład rzeczowy			
	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej przy DK nr 92 na odcinku Września- Gonice	Miasto i Gmina Września	Środki własne	2014-2017	b.d.			

Tabela 29 Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie ochrony przed hałasem

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
Niedopuszczenie do pogarszania się klimatu akustycznego na obszarach, gdzie sytuacja jest korzystna.	Inwentaryzacja źródeł uciążliwości akustycznej. Monitoring hałasu drogowego w wyznaczonych punktach, dokonanie oceny akustycznej wybranych miejsc.	WIOŚ	Środki własne WIOŚ	zadanie ciągłe	W ramach zadań WIOŚ			
	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów. Powiązanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z funkcjonowaniem arterii komunikacyjnej.	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Wykonywanie termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej oraz usługowych jak również budynków mieszkalnych	Miasto i Gmina Września, Mieszkańcy	Środki własne, Fundusze UE, fundusze ochrony środowiska	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Ograniczenie emisji hałasu pochodzącego z prowadzonej działalności gospodarczej i przemysłowej w tym wymiana hałaśliwych urządzeń na mniej uciążliwe, budowa ekranów, przegród i obudów dźwiękochłonnych	Podmioty gospodarcze, Zakłady przemysłowe, Wojewoda, Marszałek, Podmioty korzystające ze środowiska, Powiat, Miasto i Gmina Września	Środki własne, Budżet państwa, NFOŚiGW, Fundusze UE	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Ochrona oraz promowanie cichych obszarów, na których występuje naturalny klimat akustyczny	Wojewoda, Marszałek, Podmioty korzystające ze środowiska, Powiat, Miasto i Gmina Września	Środki własne, Budżet państwa, NFOŚiGW, Fundusze UE	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Poprawa jakości nawierzchni dróg	Administratorzy dróg, Miasto i Gmina Września	Środki własne administratorów dróg	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Budowa obwodnicy Wrześni na drodze krajowej nr 15	GDDKiA Oddział w Poznaniu	Środki własne GDDKiA	po 2013	b.d.			

Tabela 30 Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie „ochrona przed polami elektromagnetycznymi”

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
Minimalizacja oddziaływania oraz bieżąca kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego	Prowadzenie badań poziomów pól elektromagnetycznych	WIOŚ	Środki własne WIOŚ	zadanie ciągłe	W ramach zadań WIOŚ			
	Preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Umieszczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego informacji o lokalizacji obiektów emitujących pola elektromagnetyczne i o strefach ograniczonego użytkowania	Miasto i Gmina Września	Środki własne	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			
	Współpraca ze służbami kontrolno-pomiarowymi obiektów emitujących pola elektromagnetyczne	WIOŚ, WSSE	Budżet Państwa	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			

Tabela 31 Harmonogram zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie powierzchnia terenu i środowisko glebowe

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
Właściwe użytkowanie istniejących zasobów glebowych ich ochrona i rekultywacja	Wapnowanie gleb i racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów	Rolnicy	Budżet Miasta i Gminy WFOŚiGW	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Ochrona gleb o wysokiej przydatności rolniczej przed przeznaczeniem na cele nierolnicze	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Poprawa struktury agrarnej gospodarstw rolnych	Miasto i Gmina Września Organizacje rolnicze, AriMR, ODR, Producenci	Środki własne, fundusze ochrony środowiska	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Promowanie upraw energetycznych na ugorach, nieużytkach, glebach zdegradowanych	Powiat, Miasto i Gmina Września AriMR	Środki własne, fundusze ochrony środowiska	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Wykorzystanie gleb o niższej klasie przydatności rolniczej pod produkcję biomasy	Miasto i Gmina Września, Właściciele gruntów	Środki własne, dotacje, fundusze ochrony środowiska	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Prowadzenie prac zalesieniowych na gruntach o niskiej przydatności rolniczej	ARiMR, LP, Zarządcy gruntów	Środki własne, fundusze ochrony środowiska	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Kształtowanie struktury upraw przeciwdziałającej erozji i pogarszaniu się jakości gleb	Zarządcy gruntów, Powiat, Miasto i Gmina Września, SChR, ODR	Budżet Państwa, Środki własne, Środki UE, fundusze ochrony środowiska	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Prowadzenie rekultywacji terenów uznanych za zdegradowane zgodnie z wojewódzkim rejestrem	Właściciel gruntu, Wojewoda	Budżet Państwa, Środki UE, Środki własne	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Działania zmierzające do zapobiegania powstawaniu „dzikich wysypisk”	Miasto i Gmina Września	Środki własne	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
	Inwentaryzacja i rekultywacja terenów zdegradowanych np. „dzikich wysypisk”	Miasto i Gmina Września	Środki własne	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Stosowanie jako kruszyw materiałów pochodzących z odzysku	Podmioty gospodarcze	Środki własne podmiotów gospodarczych	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			

Tabela 32 Harmonogram zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie energii odnawialnej

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.	Stopniowe zwiększanie udziału energii otrzymanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii	Miasto i Gmina Września, Zakłady przemysłowe, Właściciele i zarządcy budynków	Budżet Miasta i Gminy, Budżet Zakładów Przemysłowych, Środki własne właścicieli i zarządców budynków, Fundusze UE, fundusze ochrony środowiska, BOŚ S.A.	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Opracowanie programu wykonawczego związanego z rozwojem energetyki odnawialnej na terenie gminy. Przygotowanie listy priorytetów w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy, Fundusze UE	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Budowa instalacji wykorzystujących energię odnawialną	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy, Fundusze UE, fundusze ochrony środowiska, BOŚ S.A.	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu konsultacji dotyczących OZE	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy, Fundusze UE	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Wspieranie inicjatyw podejmowanych w zakresie zastępowania, jako nośnika energii, paliwa stałego źródłami energii odnawialnej	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy, Fundusze UE, fundusze ochrony środowiska, BOŚ S.A.	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Popularyzacja i wdrożenie najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w sferze rozwiązań technologicznych, organizacyjnych i finansowych	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy, Fundusze UE, fundusze ochrony środowiska, BOŚ S.A.	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
	Wprowadzenie kolektorów słonecznych przez osoby prywatne	Mieszkańcy	Środki własne mieszkańców, Fundusze UE, fundusze ochrony środowiska, BOŚ S.A.	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			

Tabela 33 Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie poważnych awarii

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych, ograniczenie możliwości wystąpienia sytuacji awaryjnej w wyniku transportu drogowego i kolejowego, opracowanie systemu skutecznego informowania społeczeństwa o wystąpieniu zagrożenia środowiska.	Aktualizacja informacji o zakładach o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii	Miasto i Gmina Września, Starostwo Powiatowe, Państwowa Straż Pożarna, WIOŚ	Środki własne jednostek realizujących	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			
	Opracowanie przez zakłady o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia awarii programu zapobiegania awariom, raportów bezpieczeństwa oraz wewnętrznych planów operacyjnych	Zakłady, Wojewódzka Państwowa Straż Pożarna, WIOŚ	Środki własne jednostek realizujących	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			
	Stworzenie i utrzymanie systemu informowania społeczeństwa o możliwości wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia środowiska i ostrzegania w sytuacji wystąpienia zagrożenia.	Powiat, Miasto i Gmina Września, WIOŚ, Państwowa Straż Pożarna	Środki własne jednostek realizujących	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			

Tabela 34 Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie edukacji ekologicznej

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa	Powadzenie kampanii edukacyjnej skierowanej do dzieci oraz osób dorosłych mających na celu podnoszenie świadomości ekologicznej (materiały drukowane, materiały audiowizualne, imprezy promocyjne, akcje: „Dzień Ziemi”, „Sprzątanie Świata”)	Miasto i Gmina Września	Środki własne Miasta i Gminy Września; Budżety Powiatu, wkład rzeczowy jednostek realizujących, Środki pomocowe UE	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			
	Edukacja ekologiczna w formalnym systemie kształcenia – współpraca Urzędu Miasta ze szkołami, przedszkolami w zakresie edukacji ekologicznej kierowanej do dzieci i młodzieży	Miasto i Gmina Września, placówki oświatowe	Środki własne Miasta i Gminy Września, wkład rzeczowy Miasta i Gminy Września, środki zewnętrzne	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			
	Współpraca Urzędu Miejskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań z zakresu edukacji ekologicznej	Miasto i Gmina Września, Organizacje pozarządowe	Wkład rzeczowy, środki własne jednostek realizujących, środki zewnętrzne	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			
	Organizacja szkoleń dla przedstawicieli Urzędu Miasta i Gminy oraz nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych w zakresie ochrony środowiska	Miasto i Gmina Września	Środki własne, środki pomocowe UE	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			
	Szkolenia i działalność informacyjna na rzecz rolnictwa	Miasto i Gmina Września, ODR, Starostwo Powiatowe	Środki własne, dotacje	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Prowadzenie akcji edukacyjnych przeciw wypalaniu traw	Miasto i Gmina Września, Straż Pożarna, szkoły	Środki własne	zadanie ciągłe	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Podniesienie świadomości społecznej w zakresie wykorzystania energii odnawialnej	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
	Edukacja społeczeństwa w zakresie właściwych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożenia poważną awarią	Miasto i Gmina Września, Starostwo Powiatowe, Władze województwa	Środki własne jednostek realizujących, dotacje	zadanie ciągłe	Zależnie od bieżących potrzeb			

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w PLN			
					2014	2015	2016	2017
	Edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat oszczędności energii cieplnej i elektrycznej, wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych) oraz upowszechniania wykorzystywania odnawialnych źródeł energii	Miasto i Gmina Września, Powiat, Województwo, Ekologiczne organizacje pozarządowe	Środki własne, Fundusze unijne, Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW	zadanie ciągłe	W ramach zadań własnych Urzędu Miejskiego Wkład rzeczowy			
	Podnoszenie świadomości społeczeństwa o źródłach i stopniu oddziaływania pól elektromagnetycznych	Miasto i Gmina Września, Powiat, Województwo, Prowadzący instalacje, użytkownicy urządzeń PEM	Wkład rzeczowy Gminy, Budżet Państwa, NFOŚiGW, Programy pomocowe UE / Programy operacyjne	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			
Zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku oraz zwiększenie udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji istotnych dla środowiska	Elektroniczna baza danych dotyczących ochrony środowiska - udostępnianie materiałów edukacyjnych, instruktarzowych, poglądowych, informacji o odbywających się oraz zakończonych konkursach środowiskowych, dokumentów związanych tematycznie z ochroną środowiska, zawierających dane o środowisku i jego ochronie na oficjalnej stronie internetowej Miasta i Gminy Września	Miasto i Gmina Września	Wkład rzeczowy	zadanie ciągłe	Wkład rzeczowy			

Tabela 35 Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie gospodarki odpadami

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w tys. PLN			
					2014	2015	2016	2017
Stworzenie funkcjonalnego systemu gospodarki odpadami na terenie miasta i gminy	Prowadzenie rejestru działalności regulowanej (podmioty uprawnione do odbioru odpadów od właścicieli nieruchomości)	Urząd Miasta i Gminy Września	Środki własne Urzędu Miasta i Gminy Września,	zadanie ciągłe	W ramach zadań własnych Urzędu Miasta i Gminy Wkład rzeczowy			
	Sprawozdania z funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi	PUK Sp. z o.o.	W ramach zadań własnych PUK Sp. z o.o.	zadanie ciągłe	Środki własne			
	Prowadzenie selektywnego zbierania odpadów komunalnych	PUK Sp. z o.o.	W ramach zadań własnych PUK Sp. z o.o.	zadanie ciągłe	b.d. (koszty trudne do oszacowania, zależne od bieżących potrzeb)			
	Prowadzenie zbiórki zużytych baterii	Urząd Miasta i Gminy Września, placówki oświatowe, biblioteki itp. we współpracy z organizacją odzysku	Środki własne Urzędu Miasta i Gminy Września, placówek oświatowych, bibliotek, organizacji odzysku	zadanie ciągłe	Środki własne jednostek realizujących			
	Prowadzenie zbiórki przeterminowanych leków	Apteki, ośrodki zdrowia, przychodnie	Środki własne aptek, ośrodków zdrowia, przychodni	zadanie ciągłe	Środki własne jednostek realizujących			
	Prowadzenie Gminnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych	Miasto i Gmina Września	Środki własne	zadanie ciągłe	b.d. (zależne od bieżących potrzeb)			
	Współuczestnictwo w budowie Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Lulkowie wraz ze stacją przeładunkową w miejscowości Bardo	Miasto i Gmina Września	Środki własne, dotacje	do roku 2015	Wartość brutto projektu wynosi 87 755, 580 PLN(wartość netto 71 346 000PLN), z czego dotację ze środków Unii Europejskiej stanowi kwota 49 867 643,43 , udział Urbis Sp. z o.o. wynosi 4 078 356, 57PLN , a udział gmin łącznie to 17 400 000PLN.			

Cel systemowy	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Termin realizacji	Szacunkowe koszty w tys. PLN			
					2014	2015	2016	2017
	Inwentaryzacja i rekultywacja terenów zdegradowanych np. „dzikich wysypisk”	Miasto i Gmina Września	Środki własne	zadanie ciągle	b.d. (koszty zależne od wielu czynników, na obecnym etapie trudne do oszacowania)			
	Wdrażanie proekologicznych i efektywnych ekonomicznie metod zagospodarowania odpadów w oparciu o najlepsze dostępne techniki (BAT) przy wsparciu jednostek administracyjnych	Miasto i Gmina Września, Marszałek, Wojewoda	Środki własne Budżet Gminy, Środki własne Marszałka i Wojewody	zadanie ciągle	b.d. (koszty trudne do oszacowania, zależne od bieżących potrzeb)			

8. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACJI PROGRAMU

8.1. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REGLAMENTUJĄCE MOŻLIWOŚCI KORZYSTANIA ZE ŚRODOWISKA

- Pozwolenia i decyzje administracyjne na emisję, zintegrowane, wodno-prawne, na gospodarowanie odpadami, zobowiązujące do prowadzenia pomiarów;
- Zgłoszenia instalacji niewymagających pozwoleń dokonywane przez zakłady je eksploatujące;
- Przeglądy ekologiczne dokonywane w razie stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania instalacji na środowisko;
- Instrukcje eksploatacji obiektów związanych z gospodarką odpadami;
- Wymagania kwalifikacyjne stawiane eksploatującym obiektami gospodarki odpadami;
- Strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęć wody;
- Obszary ograniczonego użytkowania terenu;
- Ograniczenia lub zakazanie użytkowania niektórych jednostek pływających na wodach stojących.

8.2. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY FINANSOWE

- Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska za wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, pobór wód, składowanie odpadów; ponadto na podstawie ustawy o ochronie przyrody uiszczane są opłaty za wycinkę drzew i krzewów, a na podstawie Prawa geologicznego opłaty za wydobywanie kopalin ponadto opłaty za wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej wynikające z przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.
- Opłaty podwyższone za korzystanie ze środowiska uiszczają podmioty korzystające z niego bez uzyskania wymaganego pozwolenia;
- Wsparcie finansowe przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska w drodze udzielania niskooprocentowanych pożyczek, dopłat do oprocentowania kredytów i pożyczek, udzielania dotacji, wnoszenia udziałów do spółek, nabywania obligacji, akcji i udziałów przez celowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej na szczeblach narodowym i wojewódzkim,

fundusze Unii Europejskiej (szerzej o nich w 9 rozdziale) budżet samorządu województwa;

- System materialnych zachęt (ustawa Prawo ochrony środowiska przewiduje zróżnicowane stawki podatków i innych danin publicznych służące celom ochrony środowiska) dla przedsiębiorców podejmujących się wprowadzania próśrodowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnosiwiatowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000, EMAS, programach czystej produkcji.

8.3. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY KARNE I ADMINISTRACYJNE

- Odpowiedzialność cywilna za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko uregulowana jest także w Kodeksie Cywilnym; pozwala on każdemu, komu przez bezprawne oddziaływanie na środowisko zagraża lub została wyrządzona szkoda, żądać jej naprawienia lub zaprzestania działalności; jeżeli naruszenie dotyczy środowiska jako dobra wspólnego;
- Odpowiedzialność karna za szkody wyrządzone środowisku zagrożona jest karą grzywny lub ograniczenia wolności w wypadku wprowadzania do obrotu substancji stwarzających szczególne zagrożenie, eksploatacji bez pozwolenia instalacji lub lekceważenia przepisów przez prowadzącego zakład o dużym ryzyku;
- Odpowiedzialność administracyjna sprowadza się do możliwości nałożenia na podmiot korzystający ze środowiska i oddziałujący na niego negatywnie, obowiązku ograniczenia negatywnego wpływu i przywrócenia właściwego stanu środowiska;
- Administracyjne kary pieniężne są ponoszone za przekroczenie lub naruszenie warunków korzystania ze środowiska.

8.4. UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O ŚRODOWISKU

Duże znaczenie dla możliwości upowszechniania informacji o stanie środowiska i realizacji Programu daje ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa, w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2013.1235 j.t. ze zm.). Ustawa ta nakłada na organy administracji obowiązek udostępnianiu każdemu informacji

o środowisku i jego ochronie znajdujących się w ich posiadaniu lub które są dla nich przeznaczone.

Informacja ekologiczna w Polsce dostępna jest m. in. poprzez:

- publikacje Ministerstwa Środowiska,
- publikacje Głównego Urzędu Statystycznego,
- publikacje Ministerstwa Środowiska, publikacje służb państwowych: Inspekcję Ochrony Środowiska, Państwowy Zakład Higieny, Inspekcję Sanitarną,
- programy i plany strategiczne, opracowania jednostek samorządu terytorialnego,
- prasę popularnonaukową o tematyce ekologicznej,
- publikacje o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim jednostek naukowo-badawczych,
- publikacje opracowane przez organizacje pozarządowe,
- akcje i kampanie edukacyjne i promocyjne,
- Internet.

9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

9.1.FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Zasady funkcjonowania narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U.2013.1232 j.t ze zm.).

Zasadniczym celem funkcjonowania funduszy jest wspieranie przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy stanu środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działania określa II Polityka Ekologiczna Państwa, natomiast, co roku aktualizowane są cele szczegółowe.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) istnieje od 1989 roku. Jego misją jest wspieranie zrównoważonego rozwoju kraju, a także zadań i celów wynikających z polityki ekologicznej państwa.

O dofinansowanie ze środków Narodowego Funduszu mogą ubiegać się podmioty podejmujące realizację przedsięwzięć służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu finansowania przedsięwzięć określonych w ustawie.

Źródłem wpływów NFOŚiGW są opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska i kary za naruszanie prawa ekologicznego. Pożyczki i dotacje, a także

inne formy dofinansowania, stosowane przez Narodowy Fundusz, przeznaczone są na dofinansowanie w pierwszym rzędzie dużych inwestycji o znaczeniu ogólnopolskim i ponadregionalnym w zakresie likwidacji zanieczyszczeń wody, powietrza i ziemi. Finansowane są również zadania z dziedziny geologii i górnictwa, monitoringu środowiska, przeciwdziałania zagrożeniom środowiska, ochrony przyrody i leśnictwa, popularyzowania wiedzy ekologicznej, profilaktyki zdrowotnej dzieci a także prac naukowo-badawczych i ekspertyz. W ostatnim czasie szczególnym priorytetem objęte są inwestycje wykorzystujące odnawialne źródła energii.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Zasadniczym celem funkcjonowania wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej jest wspomaganie działalności w dziedzinie ochrony środowiska i gospodarki wodnej o znaczeniu i zasięgu regionalnym (wojewódzkim). Zakres działalności, na którą mogą być przeznaczone środki z wojewódzkich funduszy określa ustawa Prawo Ochrony Środowiska. Obejmuje on między innymi:

- Realizację przedsięwzięć związanych z ochroną wód,
- Realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami i ochroną powierzchni ziemi,
- Realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powietrza,
- Realizację przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodnej,
- Realizację przedsięwzięć w dziedzinie leśnictwa,
- Realizację przedsięwzięć związanych z ochroną przyrody i krajobrazu,
- Realizację przedsięwzięć związanych z edukacją ekologiczną,
- Realizację przedsięwzięć związanych z ochroną przed hałasem.

W Funduszu obowiązują następujące formy dofinansowania:

- ▬ Pożyczki,
- ▬ Dotacje,
- ▬ Dopłaty do kredytów bankowych.

Dominującą formą pomocy finansowej ze środków Funduszu są oprocentowane pożyczki udzielane na preferencyjnych warunkach. Istnieją możliwości częściowego umorzenia udzielonych pożyczek.

Dotacje mogą być udzielane na proekologiczne zadania inwestycyjne i modernizacyjne realizowane przez jednostki sfery budżetowej, jednostki samorządów i inne jednostki organizacyjne prowadzące działalność w zakresie ochrony zdrowia, profilaktyki zdrowotnej, pomocy społecznej, oświaty i kultury.

9.2. FUNDUSZE UNII EUROPEJSKIEJ

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej zaistniała możliwość finansowania inwestycji dotyczących ochrony środowiska z Funduszu Spójności oraz Funduszy Strukturalnych. W Polsce do 2020 roku przy wsparciu z funduszy europejskich wdrażanych jest osiem programów operacyjnych. Spośród nich kluczowy dla zadań Programu będzie Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

Głównym celem POIiŚ 2014-2020 będzie wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej. Zaproponowany cel główny wynika z jednego z priorytetów strategii Europa 2020, którym jest zrównoważony rozwój, który oznacza budowanie silnej, stabilnej i konkurencyjnej gospodarki, sprawnie i efektywnie korzystającej z dostępnych zasobów, tj. jednocześnie uwzględnia wymiar środowiskowy i gospodarczy prowadzonych inwestycji. Głównym źródłem finansowania POIiŚ 2014- 2020 będzie Fundusz Spójności (FS), którego podstawowym celem jest wspieranie rozwoju europejskich sieci transportowych oraz ochrony środowiska w krajach UE. Dodatkowo przewiduje się wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowanych będzie VIII priorytetów:

- I. Promocja odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej.
- II. Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu.
- III. Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej.
- IV. Zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej.
- V. Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa energetycznego.
- VI. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego.
- VII. Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia.
- VIII. Pomoc techniczna.

Na realizację tego programu zostanie przeznaczonych szacunkowo około 24 156 mln euro.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 (WRPO 2014+)

obejmuje okres od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2020 r. Na dzień opracowywania Programu Ochrony Środowiska dostępny jest jedynie projekt, który został

przedstawiony do zaopiniowania Komisji Europejskiej w Brukseli. Głównym celem programu jest „Poprawa konkurencyjności i spójności województwa”. Kluczowe dla zadań Programu będą oś priorytetowa 3. „Energia” oraz oś priorytetowa 4. „Środowisko” finansowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

W ramach Osi Priorytetowej 3. „Energia” Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 realizowane są następujące działania:

Cel tematyczny 4: Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

- 4.1 Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii.
- 4.2 Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.
- 4.3 Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.
- 4.4 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, a w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych.
- 4.5 Promowanie wytwarzania energii elektrycznej i ciepłą w wysokosprawnej kogeneracji w oparciu o popyt na ciepło użytkowe.

W ramach Osi Priorytetowej 4. „Środowisko” Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 realizowane są następujące działania:

Cel tematyczny 5: Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem:

- 5.1 Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi.

Cel tematyczny 6: Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów.

- 6.1. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak, aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego.
- 6.2. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak, aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego.
- 6.3. Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego

- 6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu NATURA 2000 oraz zielonej infrastruktury
- 6.7. Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza.

9.3. BANKI

Coraz więcej banków wykazuje zainteresowanie inwestycjami w zakresie ochrony środowiska. Banki dzięki współpracy z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej rozszerzają swoją ofertę kredytową o kredyty preferencyjne przeznaczone na przedsięwzięcia proekologiczne. Nawiązują także współpracę z podmiotami angażującymi swoje środki finansowe w ochronie środowiska (tj. fundacje, międzynarodowe instytucje finansowe).

Kredyty preferencyjne pochodzą ze środków finansowych gromadzonych przez banki, zaś fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej udzielają dopłat do wysokości oprocentowania. Pozwala to na obniżenie kosztu kredytu dla podejmującego inwestycje z zakresu ochrony środowiska. Banki uruchamiają też linie kredytowe w całości ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej i innych instytucji.

Szczególną rolę na rynku kredytów na inwestycje proekologiczne odgrywa Bank Ochrony Środowiska S.A. Oferuje on najwięcej środków finansowych w formie preferencyjnych kredytów i dysponuje zróżnicowaną ofertą dla prywatnych i samorządowych inwestorów, a także osób fizycznych.

Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank Ochrony Środowiska S.A. specjalizuje się w finansowaniu przedsięwzięć służących ochronie środowiska. Misją BOŚ S.A. jest świadczenie kompleksowych usług finansowych dla podmiotów realizujących projekty na rzecz ochrony środowiska naturalnego. BOŚ jest bankiem komercyjnym. Współpracuje z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Fundacją Polska Wieś 2000 im. M. Rataja, Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej oraz innymi funduszami pomocowymi. Bank Ochrony Środowiska specjalizuje się w finansowej obsłudze

przedsięwzięć proekologicznych. Współpracuje m.in. z Bankiem Światowym oraz Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej "Counterpart Found". Kredyty oraz inne formy finansowania proponowane przez BOŚ umożliwiają realizację wielu inwestycji, m.in. zagospodarowanie odpadów stałych. Bank Ochrony Środowiska prowadzi również linie kredytowe ze środków Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na m.in.: zagospodarowanie odpadów stałych, inwestycje wykorzystujące odnawialne źródła energii.

Przykładowe rodzaje kredytów będących w ofercie BOŚ S.A.:

- Kredyt Dom EnergoOszczędny – można skorzystać z dopłat Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska „Efektywne Wykorzystanie Energii - Dopłaty do kredytów na budowę domów energooszczędnych” - dotacja na częściową spłatę kredytu nawet do 50 000 zł.
- Słoneczny EkoKredyt - ekologiczny kredyt przeznaczony na zakup i montaż kolektorów słonecznych do podgrzewania wody. Można otrzymać zwrot nawet 45 % kosztów inwestycji z dotacji ze środków NFOSiGW.
- Kredyt z Dobrą Energią - realizacja przedsięwzięć z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, z przeznaczeniem na finansowanie projektów polegających na budowie:
 - biogazowni,
 - elektrowni wiatrowych,
 - elektrowni fotowoltaicznych,
 - instalacji energetycznego wykorzystania biomasy,
 - innych projektów z zakresu energetyki odnawialnej.

Bank finansuje do 90% kosztu netto inwestycji, a w przypadku jednostek samorządu terytorialnego do 100% wartości inwestycji.

- Kredyty z dopłatami NFOŚiGW - kredyty preferencyjne w BOŚ S.A. z dopłatami do oprocentowania wnoszonymi przez NFOŚiGW,
- Kredyty na urządzenia i wyroby służące ochronie środowiska,
- Kredyty na zaopatrzenie wsi w wodę.

10. UWARUNKOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Września realizowany będzie w oparciu o aktualnie obowiązujące w Polsce przepisy prawne, które w swej treści są zgodne z przepisami UE. Ważnym elementem realizacji Programu jest możliwość

pozyskania funduszy na realizację założeń inwestycyjnych. Brak funduszy może nie tylko opóźnić realizację założeń, ale również może spowodować rezygnację z wykonania części inwestycji.

Ważnym elementem realizacji Programu jest udział społeczeństwa na wszystkich etapach jego uchwalania i realizacji.

11. WDRAŻANIE I MONITORING PROGRAMU

Zakłada się, że Program będzie wdrażany zgodnie z przyjętymi założeniami, a środki na wdrożenie pozyskiwane będą sukcesywnie z różnych źródeł. Przy wdrażaniu Programu planuje się czynny udział społeczeństwa gminy. Ważnym elementem realizacji przyjętych założeń jest podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców miasta.

W ramach monitoringu realizacji programu wykorzystane będą:

- stała analiza wyników badań uzyskanych w trakcie prowadzenia Państwowego Monitoringu Środowiska,
- dane zgrupowane w bazach danych o środowisku zebrane w bazy danych Marszałka Województwa (dane o korzystaniu ze środowiska w zakresie emisji ścieków do wód i do ziemi, emisja zanieczyszczeń do powietrza, pobór wód).

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Września wchodzi do realizacji na podstawie uchwały Rady Miasta i Gminy.

Burmistrz Miasta i Gminy Września wyznaczy Koordynatora ds. wdrażania i realizacji Programu. Koordynator będzie również nadzorował przygotowanie Raportu z realizacji Programu, który zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska Burmistrz Miasta i Gminy Września co dwa lata jest zobowiązany przedkładać Radzie Miejskiej.

Tabela 36 Harmonogram wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Września

Zadania	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Września								
Cele długoterminowe do 2021 r.	Do 2021				Do 2025			
Cele krótkoterminowe do 2017 r.	2014-2017				2018-2021			
Monitoring								
Monitoring stanu środowiska	X	X	X	X	X	X	X	X

Zadania	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Monitoring polityki środowiskowej								
Miernik efektywności programu			X		X		X	
Ocena realizacji celów krótkoterminowych			X		X		X	
Raport realizacji Programu			X		X		X	
Weryfikacja Programu					X			

X – rok wykonania

12. WSKAŹNIKI EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU

Podstawą właściwego systemu oceny realizacji Programu jest dobry system sprawozdawczości, oparty na wskaźnikach (miernikach) stanu środowiska i zmiany presji na środowisko, a także na wskaźnikach świadomości społecznej. Poniżej w tabeli zaproponowano istotne wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko, przyjmując, że lista ta nie jest wyczerpująca i powinna być sukcesywnie modyfikowana.

Tabela 37 Wskaźniki monitorowania Programu

Wskaźnik	Jednostka	Dane za 2012 rok	Dane za 2013 rok	Źródło danych
Gospodarka wodno-ściekowa, jakość wód i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi				
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	1426,4	-	Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych
Stacje uzdatniania wód	szt.	7	7	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni
Długość sieci wodociągowej na terenie gminy	km	280,9	285,2	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni
Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej na terenie miasta	osoba	28 700	28 730	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni
Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej na terenie gminy	osoba	42 000	42 200	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni
Liczba przyłączy wodociągowych na terenie gminy	szt.	7389	7482	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni

Wskaźnik	Jednostka	Dane za 2012 rok	Dane za 2013 rok	Źródło danych
Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy	km	100,6	101,4	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w mieście	osoba	27870	28 050	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej na gminy	osoba	30 970	31 400	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni
Liczba przyłączy kanalizacyjnych na terenie gminy	szt.	4003	4057	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni
Przepustowość komunalnych oczyszczalni ścieków funkcjonujących na terenie miasta	m ³ /d	10 000	10 000	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. Gliwice
Ścieki odprowadzone	dam	2 004	-	Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych
Wielkość zrzutu ścieków na terenie gminy Września	m ³	Przemysłowe: 6041	-	Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego (na podstawie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska)
		Komunalne: 2102002		
		Bytowe: 13926		
Stan jakości wód podziemnych na terenie gminy	Klasa jakości wód*	dobry	-	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu
Wielkość poboru wody na cele komunalne na terenie miasta (woda pobierana przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. we Wrześni)	m ³	2150664	-	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego (na podstawie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska)
Ochrona powietrza, stan jakości powietrza, klimat akustyczny i promieniowanie elektromagnetyczne				
Stan jakości powietrza na terenie gminy (na terenie strefy wielkopolskiej)	Klasa jakości powietrza	Klasyfikacja strefy aglomeracji wielkopolskiej – kryterium <u>ochrona zdrowia</u> : dwutlenek azotu: klasa A; benzen: klasa A; ołów: klasa A;	-	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu

Wskaźnik	Jednostka	Dane za 2012 rok	Dane za 2013 rok	Źródło danych
		tlenek węgla: klasa A; arsen: klasa A; kadm: klasa A; nikiel: klasa A. pył zawieszony PM10: klasa C; pył zawieszony PM2,5: klasa A; benzo(a)piren : klasa C. dwutlenek siarki: klasa A ozon: : klasa C BaP: klasa C		
Długość ekranów akustycznych na terenie gminy	km	-	31	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu
Długość dróg krajowych na terenie gminy	km	-	Nr 15 – 16,788 Nr 92 – 16,755	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w Poznaniu
Stan techniczny dróg na terenie gminy	-	-	Nr 15 – dobry Nr 92 - dobry	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w Poznaniu
Jakość gleb				
Procentowy udział gleb kwaśnych, obojętnych i zasadowych na terenie gminy Września	% przebadanych próbek	odczyn bardzo kwaśny: 9,6 odczyn kwaśny: 28 odczyn lekko kwaśny: 40 odczyn obojętny: 15,8 odczyn zasadowy: 6,6***		Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu
Procentowy udział klasy bonitacyjnych gruntów ornych	% przebadanych próbek	I: 0 II: 4 IIIa: 27 IIIb: 19 IVa: 21 IVb: 9 V: 15 VI: 5 VI RZ: 0		Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu
Udział gleb w przedziałach potrzeb wapnowania na terenie miasta Gliwice	% przebadanych próbek	wapnowanie konieczne: 11,8 wapnowanie potrzebne: 14,7 wapnowanie wskazane: 20,1 wapnowanie ograniczone: 22,4 wapnowanie zbędne: 31***		Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu
Grunty orne w	%	Pszenny bardzo dobry: 1		Okręgowa Stacja

Wskaźnik	Jednostka	Dane za 2012 rok	Dane za 2013 rok	Źródło danych
procentach powierzchni	przebadanych próbek	Pszenny dobry: 35 Pszenny wadliwy: 1 Żytni bardzo dobry: 22 Żytni dobry: 16 Żytni słaby: 15 Żytni bardzo słaby: 6 Zbożowo pastewny mocny: 2 Zbożowo pastewny słaby: 2***		Chemiczno-Rolnicza w Poznaniu
Lasy i tereny zieleni urządzonej				
Powierzchnia / ilość parków spacerowo-wypoczynkowych na terenie gminy	ha / szt.	80,6 / 17	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Powierzchnia / ilość zieleńców na terenie gminy	ha / szt.	43,9 / 36	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Powierzchnia zieleni ulicznej na terenie miasta	ha	5,0	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Powierzchnia zieleni osiedlowej na terenie gminy	ha	39,4	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej	ha	163,9	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Powierzchnia / ilość cmentarzy na terenie gminy	ha / szt.	17,2 / 9	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Żywopłoty na terenie gminy	m	45348	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Nasadzenia drzew na terenie gminy	szt.	181	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Nasadzenia krzewów na terenie gminy	szt.	0	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Powierzchnia gruntów leśnych na terenie gminy Września	ha	1730,4	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Powierzchnia lasów na terenie gminy Września	ha	1675,2	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych
Lesistość	%	7,6	-	Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych

Wskaźnik	Jednostka	Dane za 2012 rok	Dane za 2013 rok	Źródło danych
Obszary chronione				
Liczba obszarowych form ochrony przyrody na terenie gminy	szt.	2	2	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu
Liczba pomników przyrody ustanowionych na terenie gminy	szt.	5	5	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu

* zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz.U.2008.143.896)

** zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U.2009.5.31)

*** próbki przebadane w latach 2000-2004

Do wskaźników świadomości społecznej zaliczyć możemy:

- udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska,
- ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców,
- liczbę, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno – informacyjnych,
- ilość wniosków na dofinansowania inwestycji proekologicznych.

SPIS RYSUNKÓW I TABEL

Tabela 1	Sołectwa gminy Września (stan na listopad 2013 r.).....	28
Tabela 2	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na terenie miasta i gminy Września (według sekcji PKD 2007 oraz sektorów własnościowych, dane za rok 2012).....	31
Tabela 3	Powierzchnia gruntów na terenie gminy i miasta Września.....	33
Tabela 4	Wykaz odcinków dróg krajowych, dla których sporządzono mapy akustyczne.....	41
Tabela 5	Stacje uzdatniania wody na terenie Miasta i Gminy Września.....	42
Tabela 6	Parametry oczyszczalni ścieków w gminie Września obsługiwanej przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.	44
Tabela 7	Źródła ciepła zlokalizowane na terenie gminy Września.....	45
Tabela 8	Wykorzystanie energii elektrycznej o niskim napięciu na terenie gminy Września.....	46
Tabela 9	Elektrownie wiatrowe zlokalizowane na obszarze gminy Września w roku 2013.....	48
Tabela 10	Wykaz podmiotów wpisanych do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości.....	51
Tabela 11	Wykaz aptek zbierających przeterminowane leki oraz środki farmaceutyczne.....	52
Tabela 12	Klasy bonitacyjne gruntów ornych w gminie Września.....	55
Tabela 13	Kompleksy przydatności rolniczej gruntów ornych na terenie gminy Września.....	55
Tabela 14	Wyniki badań odczynu gleb gminy Września.....	56
Tabela 15	Wyniki badań potrzeby wapniowania gleb gminy Września.....	56
Tabela 6	Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej – strefa wielkopolska.....	59
Tabela 7	Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin.....	59
Tabela 18	Stan wód podziemnych w 2010 r.	63
Tabela 22	Wyniki badań wybranych wskaźników stanu ekologicznego i stanu chemicznego wód w punkcie pomiarowo-kontrolnym Wrześnica – Cegielnia na podstawie wyników badań z roku 2013.....	65
Tabela 23	Struktura lasów na terenie miasta i gminy Września w latach 2009-2012.....	66
Tabela 24	Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej na terenie miasta i gminy Września.....	68
Tabela 25	Wykaz parków na terenie miasta i gminy Września.....	69
Tabela 26	Wielkość poboru wód podziemnych na terenie miasta i gminy Września w latach 2010-2013.....	72
Tabela 27	Ładunek zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do środowiska na terenie miasta i gminy Września w latach 2011-2012.....	73
Tabela 28	Wykaz stacji bazowych telefonii komórkowej w Mieście i Gminie Września.....	80
Tabela 29	Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie „ochrona przyrody”.....	101
Tabela 30	Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie „zasoby wodne”.....	103
Tabela 31	Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie powietrza atmosferycznego.....	106
Tabela 32	Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie ochrony przed hałasem.....	108
Tabela 33	Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie „ochrona przed polami elektromagnetycznymi”.....	109

Tabela 34	Harmonogram zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie powierchnia terenu i środowisko glebowe.....	110
Tabela 35	Harmonogram zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie energii odnawialnej.....	112
Tabela 36	Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie poważnych awarii.....	114
Tabela 37	Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie edukacji ekologicznej	115
Tabela 38	Harmonogram realizacji zadań krótkoterminowych na lata 2014-2017 w zakresie gospodarki odpadami	117
Tabela 39	Harmonogram wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Września	127
Tabela 40	Wskaźniki monitorowania Programu.....	128
Ryc. 1	Położenie Miasta i Gminy Września na tle powiatu wrzesińskiego.....	30
Ryc. 2	Miasto i Gmina Września.....	31
Ryc. 3	Wykorzystanie gruntów na obszarze gminy Września	34
Ryc. 4	Układ dróg na terenie gminy Września	39
Ryc. 5	Planowana obwodnica Wrześni na dk 15	40
Ryc. 6	Strefy korzystne dla lokalizacji elektrowni wiatrowej na terenie Polski	47
Ryc. 7	Przestrzenne rozmieszczenie zasobów słomy do wykorzystania na cele energetyczne.....	48
Ryc. 8	Główne zbiorniki wód podziemnych.....	61
Ryc. 9	JCWPD zlokalizowane na obszarze gminy Września.....	62
Ryc. 10	Rozmieszczenie stacji bazowych sieci komórkowej na obszarze gminy Września	79

Przewodniczący Rady Miejskiej we Wrześni

/-/ Waldemar Grześkowiak